T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM VE ORGANİZASYON ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİ BELİRLEMEDE PLANLANMIŞ DAVRANIŞLAR TEORİSİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN ROLÜ

Ece EKİCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2016

T.C.
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÖNETİM VE ORGANİZASYON ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİ BELİRLEMEDE PLANLANMIŞ DAVRANIŞLAR TEORİSİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN ROLÜ

Ece EKİCİ

Danışman: Doç. Dr. Mehmet TURAN
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Azmi YALÇIN
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Efe EFEOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2016

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Yönetim ve Organizasyon Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Mehmet TURAN

Üye: Prof. Dr. Azmi YALÇIN

Üye: Doç. Dr. Efe EFEOĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

12/08/2016

Prof. Dr. Yıldırım Beyazıt ÖNAL
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 12/08/ 2016

Ece EKİCİ

ÖZET

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİNİ BELİRLEMEDE PLANLANMIŞ DAVRANIŞLAR TEORİSİ VE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN ROLÜ

Ece EKİCİ

Yüksek Lisans Tezi, Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mehmet TURAN

Ağustos 2016, 117 sayfa

Günümüzde girişimcilik, teknolojinin hızla gelişmesiyle ve bilgiye erişimin kolaylaşmasıyla ekonomik gelişmede rol oynayan önemli faktörlerden biri haline gelmiştir. Girişimcilik, toplumsal ve bireysel refahı sağlamada ve bireylerin yaşam standartını yükseltmede, sosyal ve ekonomik refahı sağlamada önemli bir ekonomik güç haline gelmiştir. Girişimciliğe verilen bu önem beraberinde girişimcilik eğitimine duyulan ilgiyi de arttırmaktadır. Girişimcilik eğitimi, gençlerin anlaşılmasında ve onların girişimsel tutumlarını arttırmada önemli faktörlerden biridir. Eğitimin genç insanların düşüncelerine ve amaçlarına etkisinden dolayı potansiyel girişimcilerin eğitimle beslenmesi ve geliştirilmesi gerekir (Wang & Wong, 2004). Bu bilgiler ışığında, bu çalışmada Planlanmış Davranışlar Teorisi unsurları olan kişisel tutum, sosyal norm ve algılanan davranışsal kontrolun ve ayrıca girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerinde etkisi olup olmadığı incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde girişimcilik eğitimi alan 3. ve 4.sınıf işletme öğrencileri üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre; üniversite öğrencilerinin *algılanan davranışsal kontrollerinin* girişimcilik eğilimi üzerinde en yüksek pozitif etkiye sahip olduğu bulunmuştur. *Kişisel tutumun* ve *girişimcilik eğitiminin* de öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini pozitif ve anlamlı olarak etkilediği fakat *sosyal normun* girişimcilik eğilimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, girişimcilik eğilimi, planlanmış davranışlar teorisi, girişimcilik eğitimi.

ABSTRACT

MEASUREMENT OF UNIVERSITY STUDENTS' ENTREPRENEURSHIP INTENTION : THE ROLE OF THE THEORY OF PLANNED BEHAVIOR AND ENTREPRENEURSHIP EDUCATION

Ece EKİCİ

Master Thesis, Department of Organization and Management

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet TURAN

August 2016, 117 pages

Nowadays, entrepreneurship has been one of the key factors which plays role in economic development thanks to high improvement of technology and easy access to information. Entreprenuership has been crucial economic power to provide social and personal welfare and to increase life standarts of individuals. The importance given to entrepreneurship is also increasing the interest which felt on entrepreneurship education. Entreprenurship education is one of the key factors to understand young people and to increase their entreprenuerial attitudes. Potential entrepreneurs should be supported and developed with education, because of education's effect to aims and thoughts of young people (Wang & Wong, 2004). In light of this informantion, personal attitude, social norm, perceived behavior control which is becoming the Theory of Planned Behavior's items was also examined (analyzed) whether or influence of entreprenuership education to university students' entrepreneurial intentions. In accordance with this purpose, Osmaniye Korkut Ata University and Kahraman Maraş Sütçü İmam University was researched on the third and fourth class business administration students' who get entrepreneurship education. According to the findings of this research, it was found that *percevied behavior control* had the strongest positive effect on university students' entrepreneurial intentions. It has been reached to results of the fact that *personal attitude* and *entrepreneurship education* have positive and significant effects on university students' entrepreneurial intentions but *social norm* has not statistically significant effect on university students' entrepreneurial intentions.

Keywords: Entrepreneurship, entrepreneurship intention, theory of planned behavior, entrepreneurship education.

ÖNSÖZ

Tez çalışmam sürecinde beni her konuda destekleyen, bilgi ve görüşleri ile çalışmama ışık tutan değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Mehmet TURAN'a,

Bu tezin anket dağıtımında desteklerini esirgemeyen, Prof. Dr. Mustafa TAŞLIYAN'a, Doç. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ' a, Doç. Dr. Haluk PINAR'a, Yard. Doç. Dr. Arif Selim EREN'e, Araş. Gör. Meryem Derya YEŞİLTAŞ'a, ve Doktora Öğrencisi Cansu BİRİN'e

Tüm çalışmam boyunca sabır ve anlayışları ile bana destek olan sevgili aileme,

Çalışmamın uygulama bölümünde emeği geçen Öğr. Gör. Dr. Hatice DOĞAN SÜDAŞ'a Doç Dr. Ebru Özgür GÜLER'e, Doktora Öğrencisi Cumali URİ'ye ve ankete katılan Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışma SYL-2016-5552 araştırma numarası ile Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir.

Ece EKİCİ

Ağustos, 2016, Adana

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
ÖNSÖZ ..... **vi**
KISALTMALAR ..... **x**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xiii**
EKLER LİSTESİ ..... **xiv**

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Araştırma Problemi 1
1.2. Araştırmanın Amacı 3
1.3. Araştırmanın Önemi 3
1.4. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları 4
1.5. Araştırmanın Genel Çerçevesi ve Planı 5

BÖLÜM II
GİRİŞİMCİLİK ve GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2.1. Girişimcilik ve Girişimci Kavramlarının Tarihsel Gelişimi 7
2.2. Geçmişten Günümüze Türkiye'de Girişimcilik 9
2.3. Girişimciliğin Önemi 12
2.4. Girişimciliğin Ekonomik ve Sosyal Gelişmedeki Rolü 12
2.5. Girişimciliği Etkileyen Faktörler 15
2.6. Girişimci Olmayı Belirleyen Bireysel Faktörler 17

BÖLÜM III
GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ VE MODELLERİ

3.1. Girişimcilik Eğilimi 20

3.2. Girişimcilik Eğilimini Etkileyen Faktörler 22
3.2.1. Bireysel/Psikoloijk faktörler 22
3.2.2. Aile Faktörleri 24
3.2.3. Sosyal Çevre Faktörleri 25
3.3. Literatürde Girişimcilik Eğilimiyle İlgili Çalışmalar 25
3.4. Girişimcilik Eğilimi Modelleri 30
3.4.1. Girişimci Vakası Modeli 31
3.4.2. Planlanmış Davranışlar Teorisi Modeli 32
3.4.2.1. Gerekçeli (Nedenli) Eylem Teorisi 32
3.4.2.2. Planlanmış Davranışlar Teorisi (PDT) 34
3.5. Girişimcilik Eğitimi 41

BÖLÜM IV
YÖNTEM

4.1 Araştırmanın Metodolojisi 50
4.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezler 50
4.2.1. Araştırmanın Modeli 50
4.2.2. Araştırmanın Hipotezleri 51
4.2.2.1. Kişisel Tutum 52
4.2.2.2. Sosyal Norm 52
4.2.2.3. Algılanan Davranışsal Kontrol 53
4.2.2.4.Girişimcilik Eğitimi 54
4.3. Veri Toplama Yöntemi 54
4.4. Güvenirlik Analizi 55
4.5. Örneklem Seçimi 56

BÖLÜM V
BULGULAR VE YORUM

5.1. Faktör Analizi 58
5.2. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi 62
5.3. Değişkenler Arası Regresyon Analizi 64
5.4. Demografik Verilerin Analizi 72

5.4.1. Girişimcilik Eğilimi ve Cinsiyet İlişkisi 72
5.4.2. Girişimcilik Eğilimi ve Yaşadıkları Yerler arasındaki İlişki 74
5.4.3. Girişimcilik Eğilimi ile Kardeş Sayısı Arasındaki İlişki 76
5.4.4 Anne ve Babanın Çalıştıkları Alan ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki 79
5.4.4.1 Annelerin Çalıştıkları Alanlar ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki 79
5.4.4.2 Babaların Çalıştıkları Alanlar ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki 81
5.4.5. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimiyle Ailelerinin Gelir Durumu Arasındaki İlişki 82
5.4.6 Katılımcıların Girişimcilik Eğilimi ve Akraba/Arkadaş Çevresinde Girişimci olup Olamaması Arasındaki İlişki 84
5.4.7. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimiyle 1. Derecede Aile Bireylerinin Kendi İşini Kurmuş Olup Olmaması Arasındaki İlişki 85
5.4.8. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimiyle Kariyer Hedefi Arasındaki İlişki ... 86

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER 90
KAYNAKÇA 96
EKLER 111
ÖZGEÇMİŞ 117

KISALTMALAR

FORUM	**:** Fuarcılık ve Geliştirme A.Ş.
GAP-GİDEM	**:** GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi
İGEME	**:** İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi
İŞGEM	**:** İş Geliştirme Merkezi
KAGİDER	**:** Türkiye Kadın Girişimciler Derneği
KGF	**:** Kredi Garanti Fonu
KOSGEB	**:** Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme ve Geliştirme İdaresi Başkanlığı
KÜSGET	**:** Küçük Sanayi Geliştirme Teşkılatı
MEKSA	**:** Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı
PDT	**:** Planlanmış Davranışlar Teorisi
TEYDEB	**:** Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
TOBB	**:** Ticaret ve Sanayi Odaları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	**:** Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı
TSKB	**:** Türkiye Sınai Kalkınma Bankası
TÜBİTAK	**:** Türiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Girişimcilik Eğilimi Güvenirlik Analizi 56
Tablo 2. Planlanmış Davranışlar Teorisi Güvenirlik Analizi 56
Tablo 3. Girişimcilik Eğitimi Güvenirlik Analizi 56
Tablo 4. Girişimcilik Eğilimi, Pdt, Girişimcilik Eğitimi Faktör Analizine İlişkin Kmo Örnekleme ve Bartlett'in Küresellik Testi 59
Tablo 5. Pdt, Girişimcilik Eğitimi ve Girişimcilik Eğilimi Faktör Analizi 60
Tablo 6. Değişkenler Arası Pearson Korelasyon Analizi 63
Tablo 7. Regresyon Modeli Özeti 65
Tablo 8. Çoklu Regresyon Modelinin Anlamlılık Sonuçları 66
Tablo 9. Çoklu Regresyon Modeline Ait Katsayılar 67
Tablo 10. Girişimcilik Eğilimi ve Cinsiyet T- Testi Sonuçları 73
Tablo 11. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimleriyle Yaşadıkları Yere İlişkin İstatistikler 74
Tablo 12. Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (Anova) 75
Tablo 13. Yerleşim Yerleri Çoklu Karşılaştırma Tukey Testi Sonuçları 75
Tablo 14. Girişimcilik Eğilimi ve Kardeş Sayısı Arasındaki İlişkiye Dair İstatistiksel Değerler 76
Tablo 15. Girişimcilik Eğilimi ve Kardeş Sayısı Anova Analizi Sonuçları 77
Tablo 16. Kardeş Sayısı Çoklu Karşılaştırma Tukey Testi 78
Tablo 17. Annelerin Çalıştıkları Alan ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki 80
Tablo 18. Annenin Çalıştığı Alan ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Anova Analizi Sonuçları 80
Tablo 19. Babanın Çalıştığı Alan ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki 81
Tablo 20. Babanın Çalıştığı Alan ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Anova Analizi Sonuçları 82
Tablo 21. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimi ve Ailelerinin Gelir Durumuna Dair İstatistiksel Değerler 83
Tablo 22. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimi ve Ailelerinin Gelir Durumu İlişkisi Anova Analiz Sonuçları 83

Tablo 23. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimi ile Akraba/Arkadaş Çevresinde Girişimci Olup Olmaması T- Testi Sonucu 84
Tablo 24. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimleriyle 1.Derece Aile Bireyleri Arasında Kendi İşini Kuranların Bulunması İlişkisi 85
Tablo 25. Girişimcilik Eğilimi ile Kariyer Hedefi Arasındaki İlişki 86
Tablo 26. Girişimcilik Eğilimi ile Kariyer Hedefi Anova Analiz Sonucu 87
Tablo 27. Girişimcilik Eğilimi ile Kariyer Hedefi İlişkisi Çoklu Karşılaştırma Tukey Testi 88

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Girişimciliği etkileyen faktörler 15
Şekil 2. Niyet, inanç ve tutum ilişkisi 21
Şekil 3. Gerekçeli eylem teorisi 33
Şekil 4. Planlanmış davranışlar teorisi 36
Şekil 5. Araştırmanın modeli 51

EKLER LİSTESİ

Sayfa

EK 1. Toplam Açıklanan Varyans Tablosu..... 111
EK 2. Anket Çalışması 112

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Araştırma Problemi

Günümüzde girişimcilik, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle önem verilen, ve ekonomik gelişmede rol oynayan önemli faktörlerden biri haline gelmiştir (Balaban ve Özdemir, 2008). Son on yıllarda girişimcilik, dünyada ve ülkemizde hızla artmaktadır. Bunun nedenleri; girişimciliğin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde hem istihdamın yaratılmasında hem de ekonomik refahın sağlanmasında vazgeçilemez bir unsur olmasıdır (Rahman & Day, 2014). Ayrıca girişimcilik toplumsal ve bireysel refahı sağlamada ve bireylerin yaşam standartlarını yükseltmede önemli katkılar sağlar.

Girişimcilik kavramı hem akademik alanda ve hem de iş hayatında ilgi odağı olmuştur. Girişimcilik, tam zamanlı ve yarı zamanlı (ev hanımları, öğrenciler gibi kesimler için) iş olanakları yaratması, yeni ürün ve hizmetler sunması, büyük işletmelere tedarik hizmeti vermesi, rekabeti arttırması ve çeşitlilik ve kaliteyi arttırması gibi ekonomik faydalarından dolayı büyük önem taşır. Ayrıca girişimcilik ülke kalkınması ve sosyal fayda sağlama açısından da önemlidir. Bu özelliği üretim kaynaklarını yeni tarzda birleştirerek, kullanılmayan üretim faktörlerinin kullanılmasını sağlama, ve kaynakların verimsiz alanlardan verimli alanlara aktarılmasını sağlamasıyla görülebilmektedir (Girişimcilik taslak, 2014-2023., http://oran.org.tr/TR72_Taslak%20B%C3%B6lge_Plani%202014-2023/icindekiler/4.5%20Giri%C5%9Fimcilik.pdf).

Girişimciliğin toplumlarda gittikçe daha önemli bir hale gelmesiyle birlikte bireylerde girişimcilik eğilimini tetikleyen unsurların neler olduğu akademik çevrelerde merak konusu olmuştur. Bu çerçevede öncelikle girişimcinin kişiliği ve girişimci kişiliği etkiyeleyen kişisel, demografik ve çevresel faktörler üzerinde durulmuştur (Davidsson, 1995; Karabulut, 2009; Zhao, Seibert ve Lumpkin, 2010) . Bu faktörler, yaş, cinsiyet, eğitim, annenin ve babanın eğitim durumu, ailede kaçıncı çocuk olduğu, mesleki ideali, ailede girişimci olup olmaması, ailenin gelir durumu şeklinde sıralanabilir. Öte yandan diğer bazı araştırmacılar, bireylerdeki yaratıcılık yenilikçilik risk alma isteği ve kendini kontrol (locus of control) gibi hususların girişimcilik eğilimini ne ölçüde etkilediğini araştırmışlardır (Akşit, 2003; Avşar, 2007) .

Girişimcilik eğilimini etkileyen faktörlere yönelik yapılan çalışmalarda, özellikle son zamanlarda ise Planlanmış davranışlar teorisi kullanılmaya başlanmıştır. Ajzen tarafından oluşturulan bu teori bireyin davranışını tahmin etmede geliştirilmiş bir modeldir. Ajzen'e göre bireyin niyetini, sırasıyla davranışa yönelik tutum, sosyal norm ve algılanan davranışsal kontrol etkiler. Niyet ve davranış ilişkisini güçlü bir şekilde vurgulayan Planlanmış davranışlar teorisi, teorik yaklaşımda geniş ölçüde kabul edilmiştir (Ajzen, 1991; Fini vd., 2009). Ayrıca bu teori girişimcilik davranışını ve niyetini kapsadığından girişimcilik ile ilgili çalışmalarda çoğunlukla tercih edilmektedir (Rauch & Hulsink, 2015). Literatürde, girişimcilik eğilimini Planlanmış Davranışlar Teorisi kapsamında açıklayan pek çok çalışma bulunmaktadır (Bozkurt Çetinkaya, 2014; Yang, 2013; Kautonen, Van Gelderen & Fink, 2013; Autio vd., 2001).

Girişimcilik potansiyelini arttırmada eğitim, özellikle de girişimcilik eğitimi önemli rol oynar. Son on yıllarda öğrencileri girişimciliğe yönlendirebilmek adına üniversitelerde girişimcilik ders sayılarının arttırıldığı görülmüştür (Sanchez, 2013). Girişimcilik eğitimine yönelik akademik çalışmalar artmıştır (Oosterbeek, Praag & Ijsselstein, 2010; Hulsink & Rauch, 2010) ve üniversitelerde girişimcilik eğitimi almanın öğrencilerin girişimcilik potansiyellerini ortaya çıkarmada önemli bir itici güç olduğunu belirten çalışmalar da vardır (Bozkurt, Aslan ve Göral, 2011). Girişimcilik araştırmaları ve girişimciliğin öğretilmesine yönelik ilginin artması eş zamanlı olarak öğrencilerde girişimcilik dersini almaya yönelik taleplerin artmasını da sağlamıştır (Rahman & Day, 2014). Bu durumlar girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisinin incelenmesine zemin hazırlamıştır. Literatürde, girişimcilik eğilimi ile girişimcilik eğitimi ilişkisini araştıran çalışmalar mevcuttur (Rauch & Hulsink, 2015; Piperopoulous & Dimov, 2015; Bae, Qian, Miao & Fiet, 2014; Bozkurt, Aslan ve Göral, 2011).

Neticede litratürde yer alan çalışmalar incelendiğinde, girişimcilik eğilimini belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi ve girişimcilik eğitimi geçerli bir yapı oluşturur.

Dolayısıyla, bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Ajzen'in Planlanmış Davranışlar Teorisine göre ;
- Kişisel tutum, girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkiler mi?
- Sosyal norm, girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkiler mi?

- Algılanan davranışsal kontrol, girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkiler mi?
- Girişimcilik eğitimi girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkiler mi?
- Öğrencilerin girişimcilik eğilimleriyle, demografik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Yapılan bu tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen bir uygulama ile üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi ve girişimcilik eğitiminin rolü incelenmiştir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinde girişimciliğe yönelik tutumlarını, algıladıkları sosyal baskıları, algıladıkları davranışsal kontrolleri ve aldıkları girişimcilik eğitiminin rolünü araştırmaktır. Bu bağlamda Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde girişimcilik dersi alan 3. ve 4. sınıf işletme bölümü öğrencileri üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Çalışmada ayrıca katılımcı öğrencilerin demografik özellikleriyle -*cinsiyet, yaşadıkları yer,, kardeş sayısı, anne ve babanın çalıştıkları alan, ailenin aylık geliri, akraba /arkadaş çevresinde girişimci olup olmaması durumu, 1.derece aile bireylerinde kendi işini kuran kişinin olup olmaması durumu, ve öğrencilerin kariyer hedeflerinin*- girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı da araştırılmıştır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Girişimcilikle ilgili literatürde yer alan bir çok çalışma, üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini veya niyetini etkileyen faktörler üzerine olmuştur. Genç ve dinamik nüfusa sahip olan ülkemiz için bu çalışmalar istihdam yaratılmasına katkı sağlaması açısından önem taşır. Çünkü girişimcilik eğiliminin artması, genç girişimci oranının da artması yönünde katkı sağlar. Bu durum ise ülkemizde ekonomik refahın sağlanması ve ülkemizin gelişmişlik düzeyinin artmasında önemli rol oynar (Doğan, 2013).

Girişimciliğin geliştirilmesinde önemli olan unsurlardan biri de bu konuda verilen eğitimlerin yaygınlaşmasını sağlamaktır (Karadeniz, 2010) Yeni ekonomik çağa ayak uydurmak ve olası küresel durgunluğa cevap verebilmek adına girişimcilik eğitimi verilmelidir. Bunu sağlamak amacıyla tüm üniversitelerde girişimcilik eğitimi dersleri

bireylerin ana dallarına bakılmaksızın sadece kendileri için değil, aynı zamanda kendi toplum ve ulusuna katkı sağlamak açısından da verilmelidir (Rahman & Day, 2014).

Piyasa yapıcılar ve ekonomistlere göre bir ülkedeki girişimcilik seviyesinin yükselmesi, o ülkedeki ekonomik büyümeyi ve inovasyonu daha çok arttırmaktadır (Oosterbeek, Praag & Ijsselstein, 2010). AB ülkeleri, Amerika Birleşik Devletleri ve Çin girişimciliğin rekabeti ve ülke refahını arttırmada kritik rol oynadığı konusunda hemfikirdir. Bu durum belki de son on yıllarda tüm dünyada girişimcilik eğitimine verilen önemin artmasına tanık olduklarından kaynaklanmaktadır (Sanchez, 2013).

Bu çalışmanın ise öğrencilerin girişimciliğe yönelik tutumlarının, yakın çevrelerinin onların girişimcilik eğilimine etkisini ve öğrencilerin kendilerini ilerde girişimci olmaya ne derecede yeterli gördüklerini ve aldıkları girişimcilik derslerinin onların girişimcilik eğilimine ne derecede katkı sağladığını belirlemede önemli olabileceği düşünülmektedir.

Elde edilen sonuçların, bireylerin girişimcilik konusundaki algılarının arttmasında, daha etkin bir şekilde girişimciliğe yönlenmelerinde ve girişimcilik konusunda farkındalık kazanmalarında katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu tez çalışması, kapsamlı bir literatür taramasıyla ve güncel bilgilerle de desteklenmiştir. Özellikle, ulusal çalışmalarda girişimcilik eğiliminin Planlanmış Davranışlar Teorisi'yle açıklandığı çalışmaların ve girişimcilik eğitiminin ve Planlanmış Davranışlar Teorisinin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini birlikte inceleyen çalışmaların az olmasından dolayı, bu çalışmanın girişimciliğe yönelik literatüre ve ileride yapılacak çalışmalara ışık tutması yönünden yararlı olabileceği düşünülmektedir. Bu durumlar sayesinde tez çalışmasından beklenen yararın elde edileceği düşünülmektedir.

1.4 Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları

Tez çalışmasının hazırlanmasında en önemli kısıtlar, zaman ve maliyettir. Çalışmanın genel çerçevesinin belirlenmesinde ve özellikle uygulama bölümünde önem arz eden bu unsurlar, çalışmanın Türkiye'deki tüm üniversitelerde kapsamlı bir şekilde yapılmasına engel teşkil etmektedir. Bu kısıtlar sonucunda, araştırmamız Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi girişimcilik eğitimi alan 3.ve 4.sınıf işletme bölümü öğrencileri üzerinde uygulanmıştır.

Çalışmanın son kısıtı ise, ankete katılan öğrencilerden alınan bilgilerin doğruluğudur. Katılımcıların anket sorularını doğru anlamaları için gereken her türlü çaba gösterilmiştir. Fakat, katılımcıların tüm soruları dürüstçe cevaplamamış olma durumunu göz önünde bulunmak gerekir.

1.5 Araştırmanın Genel Çerçevesi ve Planı

Bu çalışmada Planlamış Davranış Teorisi'nin ve girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimini belirlemede ne dercede katkı sağladıkları incelenmiştir.

Dolayısıyla, Planlanmış Davranışlar Teorisi'nin ve girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimini belirlemede ne tür katkı sağladığını görmek amacıyla Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi'nin işletme bölümü öğrencilerinin üzerinde bir araştırma yapılmıştır. Uygulamasında anket çalışmasını içeren bu çalışma, istatistiki metotlarla analiz edilip, yorumlanarak değerlendirilmek üzere altı bölümden oluşmuştur.

Çalışmanın birinci bölümü, daha önce açıkladığımız araştırmanın amacı, önemi, kapsamı, kısıtları, genel çerçevesi ve planından oluşmuştur.

İkinci bölümü ise, temel kavramları içerecek şekilde girişimci ve girişimciliğin tanımı, Türkiye'de girişimciliğin kısa tarihi, girişimciliğin önemi ve ekonomik ve sosyal kalkınmadaki rolünü kapsamaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümü, girişimcilik eğilimi ve modelleri (niyet-davranış ilişkisi), geçmişten günümüze dünyada ve Türkiye'de yapılan girişimcilik eğilimiyle ilgili çalışmaların araştırma sonuçları, girişimcilik eğilimini belirlemede kullanılan modellerden Planlanmış Davranışlar Teorsinin kapsamlı olarak verilmesi, girişimcilik eğitimiyle ilgili çalışmalar ve girişimcilik eğitiminin gelecekteki durumu hakkında varsayımlar olmak üzere geniş literatür çalışmasından oluşur. Bu bölümün sonunda ise hipotezlerin oluşturulmasına destek sağlayan bilimsel çalışmalara yer almıştır.

Dördüncü bölümde ise önceki kuramlardan ve bulgulardan yararlanılarak girişimcilik eğilimini belirlemeye yönelik bir araştırma modeli oluşturulmuştur. Araştırma modeli Planlanmış Davranışlar Teorisi ve girişimcilik eğitimi ve girişimcilik eğilimi değişkenlerinden oluşturulmuştur. Ayrıca bu bölümde, araştırmanın hipotezleri ve dayanaklarına da yer verilmiştir.

Beşinci bölümde, Osmaniye Korkut Ata ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi girişimcilik eğitimi alan 3. ve 4. sınıf işletme bölümü öğrencilerinin

üzerinde bir araştırma yapılarak, öğrencilerin girişimcilik eğilimini belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi'nin rolü ve Girişimcilik Eğitimi alan bu öğrencilerin ne derecede girişimciliğe yöneldikleriyle ilgili bulgulara yer yerilmiştir. Planlanmış Davranışlar Teorisi çerçevesinde bireylerin girişimcilik eğilimi ile girişimcilik eğitimi arasındaki ilişki istatistiki metotlarla analiz edilmiştir.

Altıncı ve son bölümde ise çalışmanın sonuçları değerlendirilmiş ve gelecekteki çalışmalara yol gösterecek şekilde çıkarımlar yapılmış ve önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM II

GİRİŞİMCİLİK ve GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

2. 1. Girişimcilik ve Girişimci Kavramlarının Tarihsel Gelişimi

Girişimci kelimesi, köken olarak çok eskiye dayanmaktadır ve çok boyutlu bir kavramdır. Bu kavram, iktisat, işletme yönetimi, psikoloji gibi birçok disiplin tarafından ele alınmaktadır.

Girişimci, orta çağda önemli projeleri yürüten kişi ya da kişilerden oluşmuştur. O çağda girişimci, riski üstlenmemekte sadece gerekli kaynakları kullanarak bir projeyi yönetmekle görevlidir. Orta çağdan 1700'lü yıllara gelindiğinde ise girişimciliğe risk kavramı da eklenmiştir (Moore, 2003). Girişimcilik kavramını iktisadi anlamda ilk kullanan kişi ise Fransız Richard Cantillon'dır ve kullandığı "entreprende" kelimesi girişimci anlamına gelir. 1755 yılında Cantillon bu kelimeyi ekonomik değişkenler içerisinde kar elde etmek ve ekonomik anlamda riskleri tanımlamak için kullanmıştır (Onay ve Çavuşoğlu, 2010). Latince'de ise "İntare" kökünden gelen bu kavram İngilizce'de enter (giriş) ve pere (ilk) kelimelerinin birleşmesinden meydana gelmekte "entrepreneur" yani ilk girişen, başlayan anlamını taşımaktadır (Ulusoy, 2013). Bu kavram Türkçe'de ise üstlenmek anlamına gelir (Güney, 2008).

Sanayi devriminden önce ticaret yapan kişiler olarak belirtilen girişimci kavramı, sanayileşmeyle birlikte büyük bir ivme kazanmıştır. Bu gelişme girişimcinin hem ekonomik hem de toplumsal değerini arttırmıştır. Böylece ekonomik gelişmenin kalbini oluşturan girişimcilik, üretim faktörleri olan emek, doğal kaynaklar ve sermayeye dördüncü kavram olarak eklenmiştir. Neticede sanayileşme süreci girişimciliğin genel ekonomide yer almasını sağlamıştır (Yıldız, 2007).

Girişimcilik bir çok araştırmaya konu olmasına rağmen evrensel bir tanıma sahip değildir. Yani bilimsel literatürde belirsiz bir kavramdır. Bu nedenle girişimcilik pek çok yazar, araştırmacı tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Girişimcilik, bir fikrin veya düşüncenin katma değeri olan bir mal veya hizmete dönüştürüldüğü süreç, faaliyet veya aktivite olarak tanımlanabilir (Hattab, 2014). Shane ve Venkataraman'a göre de (2000) girişimcilik, bir fırsatın keşfi, değerlendirilmesi ve kullanılması olarak belirtilmiştir. Girişimcilik, istihdam sağlama, ekonomik büyüme, yenilik, ürün ve hizmet kalitesini arttırma, rekabet ve ekonomik esnekliğin büyük bir kaynağı olarak tanımlamıştır. Bazı yazarlara göre girişimcilik, büyüme ve kar elde etme amacıyla bir

işe başlama ve işin yönetilmesi olarak ifade edilmiştir (Hisrich, Langan-Fox & Grant, 2007).

Jean Baptiste Ray ise girişimciliğin iktisadi anlamdan ziyade yönetsel rolünü ilk vurgulayan iktisatçıdır. Güney (2008) kitabında Ray'in girişimci kavramını işletmede hem koordinasyonu sağlayan, hem lider hem de yönetici rollerini üstelenen kişi olarak tanımlamıştır. Ayrıca Güney (2008), Kapitalist girişimci Fred Wilson'ın girişimcilik tanımına da yer vermiştir. Wilson girişimciliği basit şekilde bir fikri işe dönüştürme sanatı olarak belirtmiş ve fırsatların tanımlanması, fikirlerin kullanışlı bir şekilde uygulanması şeklinde tanımlamıştır.

Foss ve Klein (2002)'e göre girişimcilik, bir fikrin ve girişimin uygulanmasıdır. Bir başka deyişle girişimcilik, girişimciler tarafından risk alma, fırsatları araştırma, uygulamalar yapma ve yenilik oluşturma gibi bütün süreçlerin yerine getirilmesidir (Foss ve Klein 2002). Kuratko & Hogetts'a göre girişimcilik, vizyon, değişim ve yaratımdan oluşan dinamik bir süreçtir. İstek ve enerjiyle yeni fikirler yaratma ve yaratıcı çözümlerin uygulanmasını gerektirir. Bu nedenle girişimcilik basit bir işletme yaratmadan daha fazlasıdır (Raposo & Do Paço, 2011).

Müfrüoğlu' na göre girişimcilik, çevreyi sürekli gözlemleme, talep kısıtlarını yakalama, yeni talep yaratma, zamanla değişen talebi fark etme, sağlanan kaynaklarla ve rekabetle gişimciliği ilişkilendirerek üretim olanaklarını oluşturma, sorumluluğun, riskin, sahip olunan girişimsel ve yaratıcı yeteneklerin farkına varma ve buna göre uygulamaları yerine getirmedir (Müftüoğlu, 2000).

Girişimci tanımlarına gelecek olursak ise Ağca ve Yörük, (2006) giririşimciyi fırsatları takip eden ve onları yakaladığında amacına ulaşmak için her türlü riske katlanan kişi olarak tanımlamışlardır. Hattab (2014) makalesinde Meredith, Nelson ve Neck 'in girişimci tanımını iş fırsatlarını görebilen ve değerlendirebilen, gerekli kaynakları bir araya getirerek onlardan avantaj sağlayan, ve başarılı olmak için uygun eylemi başlatan kişi olarak tanımlamıştır. Bozkurt (2011) ise makalesinde Hisrich ve Peters'ın girişimci kavramını üretim faktörlerini (emek, hammadde, diğer varlıklar) daha büyük fırsatlar oluşturararak biraraya getiren kişi olarak tanımlamıştır.

Bygrave ve Hofer (1991) girişimciyi tanımlarken daha çok fırsatlar üzerinde durmuş ve girişimcinin fırsatları algılayan ve bu fırsatlarla işletmesini biçimlendiren kişi olduğunu belirtmiştir. Yani bu yazarlara göre girişimci sadece fırsatları yakalayan değil aynı zamanda onları hayata geçirerek örgütleyen kişi olarak tanımlanmıştır.

Gürdoğan' a göre, girişimciler küresel dünyanın en güçlü ve etkili ordularını oluşturmaktadır. Onlar toplumu silahlarıyla değil, ürettikleri mal ve hizmetlerle değiştirmektedir. Ayrıca girişimcileri bugünün dünyasının simyacıları olarak görmektedir (Gürdoğan, 2010).

Joseph Schumpeter girişimciyi, daha önce yapılmamış olanı yapan, yeniliklere öncü olan kişi olarak tanımlamışır. Bir başka bir deyişle girişimcilikte *yenilikçilik* kavramının üzerinde durmuştur. Schumpeter'a göre yeni birleşimlerden oluşan inovasyon kavramı gelişen teknolojiyle yeni şekiller almaktadır. Bunlar, tüketicilerin henüz bilmediği yeni ürünlerin tanıtılması veya bir ürünün yeni bir kaliteye sahip olması, üreticilerin önceden bilmediği yeni üretim metotlarının tanımaları, daha önce keşfedilmemiş bir pazara açılma, ham madde veya yarı mamul maddelerin tedariğinde yeni kaynakların elde edilmesi, tekel oluşturmak veya tekel durumunu yıkmak için endüstrilerin yeniden organizasyonunu sağlamadan oluşmaktadır (Baumol ,1990).

Günümüzde girişimci daha çok, iktisadi faaliyetleri gerçekleştirirken bundan sosyal fayda yaratabilen kişi olarak kabul edilmektedir. Bu durumda girişimci, üretim faktörlerini bir araya getirerek onları etkin şekilde kullanıp üretime dönüştüren, üretime uygun pazar alanı bulma sorumluluğuna ve gerekli olan finansal kaynakları bulma yeteneğine sahip olan güçlü bir aktördür. Burada esas olan girişimcilerin toplumun ihtiyaçlarını ve beklentilerini belirleyip karşılaması ve bunlara yatırım yaparak toplumsal ve bireysel refahı sağlamasıdır (Akşit, 2003).

2.2.Geçmişten Günümüze Türkiye'de Girişimcilik

Ülkemizde girişimciliğin başlangıcı Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar uzanır. Osmanlı İmparatorluğu'nda Yahudi, Rum, İtalyan, asıllı Türk vatandaşlardan oluşan girişimciler, Sanayi Devriminden sonra Batıyla daha sıkı ilişkiler kurmuştur. Bu girişimciler banker, ithalatçı ve tüccarlardan oluşmuştur. Kurtuluş Savaşı'yla bağımsızlığımızı kazandığımız Cumhuriyet dönemi'nde ise, 1923 yılında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nin ülkemizde girişimcilik çabalarının gelişmesinde rolü büyüktür. Ulusal girişimci gurubu yaratma çabalarına girilmesi bunu desteklemektedir (Güney, 2008, s. 18-21).

1950'li yıllarda sanayileşme özel sektörde benimsenmiş ve yeni işletmelerin kurukduğu yıllar olmuştur. Bu dönemde girişimciliği teşvek etmek adına politikalar yapılmıştır (Aşkın, Nehir ve Vural, 2011).

1960'lı yıllarda girişimciliği geliştirmek adına kanunlar çıkarılmış ve iktisadi devlet teşekkülleri kurulmuştur. 1960-1970 li yıllarda özel girişimciliğin gelişmeye başladığı bir dönem olmuştur (Durukan, 2007). Bu yıllar, tarımdan sanayileşmeye geçişin devam ettiği ve kendi işini kuranların sayısının arttığı yıllar olmuştur (Aşkın, Nehir ve Vural, 2011).

1970'li yıllarda girişimciler yurt içinde ve yurt dışında yüksek öğrenim görmeye başlamış ve geleneksel mal üretimini ilerletmeyi düşünmüşlerdir (Doğan, 2013). Fakat bu dönemde yatırımların öncesinde sağlam bir fizibilite çalışmalarının yapılmaması, ve ileri düzeyde yönetim anlayışının gereken seviyede yerleşmemiş olması gibi sebeplerle uygun kurumsal yapılar oluşturulamamıştır (Aşkın, Nehir ve Vural, 2011; Güney, 2008, s. 18-21). 1971 yılında ise Türk Sanayicileri ve İş Adamları tarafından TUSİAD'ın kurulması, ülkemizde girişimciliğin gelişmesi açısıdan önemli bir adım olmuştur. Günümüzde kamu yararına çalışan ve Türk iş dünyasını temsil eden bu örgüt, girişimciliğe dair evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun davranmakta ve toplumsal refahı, istihdamı, ve eğitim kalitesini arttırma yönünde çalışmalar yapmaktadır (www.tusiad.org.tr). Bu durumda TUSİAD girişimciliği arttırma konusunda önemli görevler üstlenmektedir.

1980'li yıllar ve sonrası, ülkemizde ve dünyada yapısal dönüşümlerin yaşandığı yıllar olmuştur ve girişmcilikte de önemli adımlar atılmıştır. Ülkemizde 24 Ocak 1980 kararlarıyla başlayan bu süreç, Türkiye'nin ithal ikamesine yönelik kalkınma stratejisini bırakarak, serbest piyasa ekonomisinde ihracata yönelik olan kalkınma stratejisine geçmesi yönünde gelişmiştir (Güney, 2008, s. 18-21). Yani ülkemiz dışa dönük sanayileşme ve liberalleşmeye dayalı ekonomi politikalarını benimsemeye başlamıştır. Bu kararlar ülkenin gelişmişlik düzeyinin artmasını sağlamak, ihracat gelirlerini arttırmak ve ülkeyi gelişmiş ülkeler seviyesine ulaştırmak gibi amaçlardan oluşmuştur. (Öztürk ve Özyakışır, 2005., http://www.mevzuatdergisi.com/2005/10a/01.htm). Bu durum girişimcilik politikasının desteklenmesi açısından devrim niteliği taşımaktadır (Güney, 2008, s. 18-21).

Serbest piyasa ekonomisi, rekabetin artmasını sağlamış ve girişimci birey kavramında iyileştirici rol oynamıştır. Girişimci profili, amacı sadece kar elde etmek olan, yeterli eğitim almamış kişi tanımlarından sıyrılarak, gelişmeye ve değişmeye açık,

yüksek eğitim alan, müşteri memuniyetini düşünen birey haline dönüşmüştür (Doğan, 2013).

2000'li yıllarda ekonomik krizin ardından sosyo-ekonomik dengenin sağlanması için çalışılmıştır. Ülkemizde 2007-2013 yıllarında 9. Kalkınma Planı kapsamında girişimcilikle ilgili önemli adımlar atmıştır (Girişimcilik Raporu, 2015., http://www.oka.org.tr/Documents/GirisimcilikRaporu.pdf.). Bunlar;

- ✓ Girişimcilik politikalarını destekleme,
- ✓ Girişimcilik ve istihdam garantili programlar,
- ✓ Mesleki danışmanlık ve rehberlik hizmetleri,
- ✓ Mesleki eğitim kursları.

9.Kalkınma Planı (2007-2013), bireyleri girişimci olmaya yönlendirmekte ve ülkemizin istihdam artışına ve ekonomik kalkımasına destek olmaktadır. Girişimcilik konusundaki iyileşmeler özel sektör ve devlet birlikteliği esasına dayanarak yeni teknoloji ve gelişmeleri ve yenilikçiliği destekleme amacında devam etmektedir (Giirşimcilik Raporu, 2015., http://www.oka.org.tr/Documents/GirisimcilikRaporu.pdf.).

Günümüze gelindiğinde ise Ticaret ve Sanayi Odaları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB), Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Destekleme ve Geliştirme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Küçük Sanayi Geliştirme Teşkılatı (KÜSGET), Türiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı (TEYDEB), Türkiye Sınai Kalkınma Bankası (TSKB), Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı (MEKSA), Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER), Fuarcılık ve Geliştirme A.Ş.(FORUM), İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME), GAP Bölgesi Girişim Destekleme ve Yönlendirme Merkezi (GAP-GİDEM), Kredi Garanti Fonu (KGF), Vakıf Risk Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş., Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler, Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticiler Vakfı (TOSYÖV), Müteşebbisler Kulübü Derneği, Bilişim Tekonolojileri Araştırma Enstitüsü, İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM), Girişim Fabrikası gibi kurum ve kuruluşlar girişimciliğin gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Ülkemiz 10.Kalkınma Planı (2014-2018), kapsamında girişimcilik politikalarında önemli kararlar almıştır. Bireylerde girişimcilik kültürünü oluşturmak için eğitimin her aşamasında girişimciliğe yönelik örgün ve yaygın eğitimlerin

verilmesi, girişimcilik eğitimlerinin kalitesinin arttırılması, girişimcilik konusunda öne çıkan isimlerin tanıtılması şeklinde uygulamaları hayata geçirecektir. Ayrıca girişimciliğin gelişmesine katkı sağlayan kurum ve kuruluşların iş birliği düzeyleri ve kapasiteleri artırılacaktır. Meslek kuruluşların ekonomiye ve girişimciliğe destek olmalarını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılmasına yönelik kararlar alınmıştır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013., http://tarim.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2014/12/Onuncu_Kalkinma_Plani.pdf). Bu çalışmalar günümüzde ülkemizin girişimciliğe verdiği değeri göstermektedir ve girişimciliği arttırmaya yönelik çalışmalarla girişimcilik desteklenmeye devam edilmektedir.

2.3. Girişimciliğin Önemi

Girişimcilik, bir ülkenin ekonomik ilerlemesi ve sosyal gelişmesi açısından önemli bir rol üstlenir. Baron ve Shane (2008) tarafından girişimciliğin ekonomik gelişmeye katkısı "*ekonomik büyümenin motoru*" şeklinde ifade edilmiştir (Koe vd., 2012, p. 197). Girişimciliğin önemi sağladığı ekonomik ve sosyal fayda fonksiyonlarıyla vurgulanmaktadır. Girişimciliğe olan ilginin artması ekonomik ve sosyal fayda sağlamanın yanında girişimcilik faaliyetlerinin de artmasını sağlamaktadır. Araştırmacılar son on yıllardan beri girişimciliğin sürdürülebilir rekabet üstünlüğü yaratma, ülkelerin ekonomik ve sosyal açıdan gelişmesine katkı sağlama, ve yeni iş fırsatlarının doğmasına yol açma gibi faydalarının olduğunu vurgulamaktadırlar (Seçkin Halaç ve Bulut, 2012). Girişimciliği önemli kılan bu fonksiyonlar ekonomik gelişme sağlama, üretimde ve verimlilikte artış, gelir düzeyinde artış, sağlık sektöründe gelişmeler, eğitim ilerlemeleri, bilişim ve teknolojinin gelişmesi gibi birçok faktörü içermektedir (Gözek, 2006). Girişimcilik kendi adına bağımsız çalışma (serbest meslek) veya bir işe başlama anlamında kullanılmaktadır. Girişimcilik, günümüzde kariyer seçiminde popüler olmaktadır. Son zamanlarda öğrenciler arasında çekici bir kariyer alternatifi olarak görülmektedir (Koe vd., 2012).

Takip eden bölümde girişimciliğin önemini vurgulamak için girişimciliğin ekonomik ve sosyal fayda sağlamdaki rolüne detaylı şekilde yer verilmiştir.

2.4. Girişimciliğin Ekonomik ve Sosyal Gelişmedeki Rolü

Ekonomide yaşanan yapısal değişimler etkisini GSMH, dış ticaret ve dış borçlarda göstermektedir ve değişimler 1980'li yıllardan sonra küreselleşmenin etkisiyle ivme kazanmaktadır (Öztürk ve Özyakışır, 2005., http://www.mevzuatdergisi.com/2005/10a/01.htm.). Bu gelişmeler çerçevesinde girşimciliğin de popülaritesi artmıştır. Ülkeler girişimci ekonomi oluşturmak adına girişimci sayısının arttırılmasının önemini fark etmişlerdir. Özellikle girişimci ekonomi konusunda önde gelen devletlerden biri olan Amerika Birleşik Devletleri' nde (A.B.D) , girişimciliği desteklemek için birçok program düzenlemiş ve teşviklerde bulunmuştur. Ayrıca A.B.D. öğretim kurumlarında girişimcilik eğitimini arttırarak girişimcilik konusunda bilinçlenme ve farkındalık yaratmaya devam etmektedir (Yıldız, 2007).

Küreselleşme ve bilgi çağında değişimin ana aktörlerinden biri olan girişimcilik, öne çıkan sosyo-ekonomik faaliyetleriyle (istihdamı artırması, toplumsal hareketliliği hızlandırması, refah düzeyinin ve sosyal gelişmişlik düzeyinin gelişmesi gibi) çok fonksiyonlu görevler dizisine sahiptir (Doğan, 2013).

Girişimcilik faaliyetleri, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde üretimin ve istihdamın artmasını sağlar (Busenitz vd., 2003). Girişimcilik, ülkeye, topluma ve bireysel refaha katkı sağlar. Günümüzde artan küreselleşme trendinde ülkelerin rekabet edebilirliğini sürdürme, ve ülkenin ekonomik büyümesini geliştirmede en iyi ekonomik kalkınma stratejilerinden biri girişimciliktir. Girişimcilik, iş fırsatı yaratma ve refahı arttırmaya olan katkısıyla bireyleri girişimci olmaya yönlendiren katalizördür. Daha spesifik bir ifadeyle girişimcilik, ekonomik büyüme, inovasyon ve rekabet edebilirilik konusunda çoğu ülke için önemli bir motor görevi görür (Keat, Selvarajah & Meyer, 2011).

Girişimci yeni fikirler yaratır ve bunları uygular. Yeni endüstrilerin oluşmasını sağladığı gibi bilişim ve teknoloji sektörlerinde verimliliği arttır (Bozkurt Çetinkaya, 2011). Ayrıca girişimci hızla gelişen ve büyüyen sektörler (e-ticaret sektörü, akıllı telefon sektörü, yöneticilik bilimsel, ve teknik danışmanlık hizmetleri gibi) inşa ettiği için ekonomik büyümedeki etkisi yadsınamaz.

Girişimciliğin ekonomiye olan katkıları aşağıda sıralanmıştır; (Alaybeyoğlu Küçük, 2014).

- ✓ Milli gelirin artmasını sağlama,
- ✓ İşsizliğin azalması ve istihdamın artması

- ✓ Adil gelir dağılımı sağlamaya yardımcı olma,
- ✓ Özelleştirmenin artmasıyla sanayileşmeyi ve kalkınmayı arttırıcı rol oynama,
- ✓ Dış ödemeler dengesini sağlama,
- ✓ Ülke kaynaklarını verimli kullanarak yerli üretimi artmasını sağlama konularında yarar sağlamaktadır.

Schumpeter'a göre, ekonomik kalkınmanın ana nedeni girişimcidir. (Bozkurt Çetinkaya, 2011). Girişimciler, toplum ihtiyaçlarını belirleyerek fırsatları yakalama, yenilik yapma, eldeki kaynakları etkin şekilde kullanıp uygun yatırıma dönüştürme gücüne sahip kişilerdir. Bu durumda girişimciler, istihdamın arttırılmasında ve gelir seviyesinin yükselmesinde aktif rol oynarlar. Girişimcilik faaliyetleri yerel firmaların doğmasını ve yeni iş olanaklarının oluşmasını sağlamakta bunun sonucundaysa ekonomik kalkınma ve istihdamı arttırmada öne çıkan unsur olmaktadır. Sonuç olarak, girişimciler ülke ekonomisine katma değer sağlayarak hem bireyin hem de toplumun refahını arttırmaktadır (Gözek, 2006).

Yapılan araştırmalar endüstrileşme oranı yüksek olan Kanada, Amerika, Almanya, İtalya, İngiltere gibi ülkelerin girişimcilik düzeyleri ile ekonomik büyümeleri arasında pozitif güçlü ilişki bir olduğunu ortaya koymuştur. Örneğin Amerika' da girişimcilik daha çok yenilik yaratarak ortaya çıkmaktadır. Yenilik; teknolojik gelişimi sağlamakla birlikte yeni işletmelerin kurulması ve yeni iş alanlarının artmasını sağlamaktadır. (Börü, 2006).

Girişimcilik, ekonomik gelişmeye olan faydasının yanında sosyal fayda sağlama yönünden de önemli görevlere sahiptir. Girişimciliğin *sosyal fayda sağlama fonksiyonu*na ilişkin hususlar aşağıda belirtilmiştir. (Yıldız, 2007).

- ✓ Üretim faktörlerini yeni tarzda birleştirerek kullanılmayan kaynakların kullanılmasını sağlar.
- ✓ Mevcut girdileri değişik biçimlerde kullanarak üretimin artmasını sağlar.
- ✓ Yeni fikirler yaratır, yayar ve bunların hızlı bir şekilde uygulanmasını sağlar .
- ✓ Kaynakların düşük üretkenlik alanından yüksek üretkenliğin olduğu alana doğru kullanılmasını sağlar (Aleybeyoğlu Küçük, 2014).

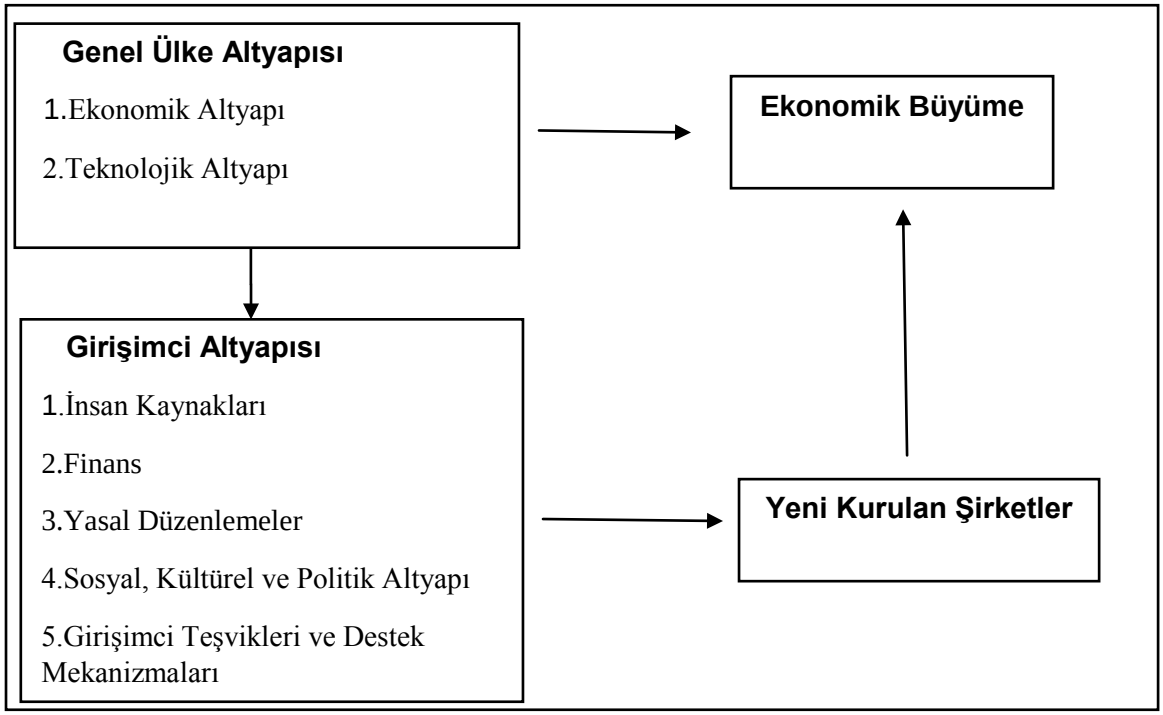
Girişimcilik faaliyetleriyle kaynaklar etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Etkin kullanım ise kaynakların fırsata çevrilerek toplum yararına mal ve hizmete dönüştürülmesiyle oluşur.

Sosyo-ekonomik alanda girişimciliğin sahip olduğu bu fonksiyonlar dikkate alındığında girişimcilik, geçici olmaktan ziyade kalıcı değer oluşturarak ekonominin ve toplumsal fayda sağlamanın temel unsurunu oluşturur (Doğan, 2013).

2.5. Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Girişimciliği etkileyen birçok önemli faktör vardır. Girişimciliğe yol açan ya da engel olan durumları ortaya çıkarmak ve bunları ölçmek zor olmaktadır. Bu konuda ciddi çalışmalar GEM ve OECD tarafından yapılmaktadır. OECD tarafından girişimciliğe yönelik yapılan çalışmalar: girişimciliğin altyapı şartları, devlet programları ve kültürel davranış ve tutumlar olmak üzere üç faktörden oluşmaktadır.

Küresel Girişimcilik Gözlem Raporu'na göre (GEM, 2001), girişimciliği etkileyen unsurlar ülke alt yapısı (ekonominin dışa açıklığı, devletin rolü, finans sektörünün etkinliği, teknoloji yoğunluğu, fiziksel alt yapı, esnek işgücü pazarı, yönetim becerileri, ekonomik büyüme, yasal kurumlar, sosyal, politik ve kültürel ortam gibi.) ve girişimcilik altyapısından (finans, devlet politikaları, devlet programları, eğitim, AR-GE transferi, ticari altyapı, iç pazarın dışa açık olması, fiziksel alt yapı ve kültürel normlar) oluşur (Börü, 2006).

Şekil: 1 Girişimciliği etkileyen faktörler

Kaynak: TUSİAD Basın Bülteni, 2003.

Literatür incelendiğinde girişimciliği etkileyen faktörler üzerinde birçok çalışma yapılmıştır (Kalkan, 2006; Güreşçi, 2014; Izquierdo & Buelens, 2008 ; Bozkurt Çetinkaya, 2014; Hajer & Habib, 2013; Peng, Lu & Kang, 2012). Bu çalışmalar girişimciliği etkileyen faktörler olarak birbirinden farklı başlıklar ve kriterlerden oluşmuştur. Genel olarak, ekonomik, toplumsal, kültürel, kişisel faktörlerin girişimciliği etkilediği görülmüştür (Börü, 2006).

Yapılan çalışmalara göre ekonomik dengenin sağlandığı ve rekabetin gelişme gösterdiği ortamlar, girişimciliği olumlu yönde etkiler. Girişimciliği ortaya çıkarmak için fırsat yaratılması, yatırıma ve risk almaya teşvik için uygun ortamın oluşturulması gerekir. Ayrıca bireylerin demografik özellikleri (nüfusun yapısal özellikleri) de girişimcilik potansiyelini etkiler (TUSİAD, 2002). GEM (2001), çalışmasında girişimci oranının en yüksek olduğu yaş aralığını 25-34 olarak ortaya çıkarmakla beraber bunlar arasında yeni kurulan işletmelerin sahibinin çoğunun erkeklerden oluştuğunu belirtmiştir. Demografik yapıya ek olarak ülkenin eğitim düzeyi de girişimciliği etkilemektedir. Yani eğitim düzeyi , hem girişimciliğe özendirerek girişimci kültürü destekler hem de yeni bir işletme kurulacağı zaman ihtiyaç duyulacak olan yönetim yetkinlik ve becelerilerinin geliştirilmesini sağlar. GEM (2001) raporundaki araştırmada yer alan 29 ülkede % 40 gibi büyük bir oranın ortaokul sonrası eğitime sahip olduğu görülmektedir.

Girişimciliğin oluşmasında yukarıda belirtilen faktörlerle beraber; değerler, algılamalar, davranışlar ve kurumsal yapıların da etkisi vardır. Girişimcilik, niyetin davranışa dönüşme biçimi olduğuna göre girişimciliği geliştirmek için toplumsal açıdan da bu kavramın olumlu izlenimlere sahip olması gerekir. Yani girişimcilik davranışının toplumsal kabulüne de ihtiyaç vardır. Sosyal ortam diye ifade edilen bu durum bireyin aile ortamı ve rol model aldığı kişiler, girişimcilik konusunda ona destek olabilecek akrabalar, arkadaşlardan oluşmaktadır. Bir başka deyişle; bireyin aldığı eğitim, kendisine rol model aldığı kişi, bireyin kişisel tutumu, motivasyonu, kişinin girişimci olmasını etkiler (TUSİAD, 2002).

Çelik, İnce ve Bozyiğit (2014), "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerini Etkileyen Ailesel Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma" sında öğrencilerin girişimcilik niyeti ile girşimci kişilik özellikleri, ailede girişimci olması ve kararlara katılma durumu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ailede veya yakın çevrede girişimci olması öğrencinin girişicilik niyetini olumlu yönde etkilediği ve öğrenci rol model aldığı kişiyi görerek kendi işini kurma konusunda daha çok hevesli olmaktadır

sonucuna varmıştır. Ayrıca Çakır (2015), eğitim konusunda üniversite/ kolej eğitiminin girişimcilik eğilimini yaklaşık iki katına çıkardığını ifade etmiştir. Bunun yanı sıra ülkemizde yapılan bir araştırmaya göre bir iş kurarken en cesaret verici faktörün % 40 oranla "aile ve sosyal çevrenin desteği " olduğu ortaya çıkmıştır (Girişim Haber, 2014., http://www.girisimhaber.com/post/2014/03/11/Turkiyede-Girisimciligin-En-Onemli-Faktoru-Aile-Destegi.aspx).

Amway Avrupa tarafından Münih Teknik Üniversitesi işbirliğinde GfK Almanya'ya yaptırılan ve dünyanın dört bir yanından 24 ülkeyi kapsayan Girişimcilik Araştırması'nın Türkiye sonuçları "Türkiye'de Girişimciliğin Yol Haritası**"** Paneli'nde (2014), belirtilmiştir. Bu araştırmada Türkiye'de her 5 katılımcıdan 3'ünün (%61) kendi işini kurmaya yönelik davranışı olumlu yönde olmuştur. Ülkemiz, bu oranla araştırmaya katılan 24 ülke arasında 5. sırada yer almıştır. Ayrıca üniversite mezunu katılımcıların (%67), üniversite mezunu olmayanlara göre (% 60) girişimciliğe karşı daha olumlu yaklaştıkları görülmektedir. Özellikle 30 yaşın altındaki genç katılımcılar (%53) ve öğrenciler (%56) ciddi bir girişimcilik ruhuna sahip oldukları görülmektedir. (Girişim Haber, 2014., http://www.girisimhaber.com/post/2014/03/11/Turkiyede-Girisimciligin-En-Onemli-Faktoru-Aile-Destegi.aspx). Özetle, girişimciliği ulusal anlamda; genel ülke alt yapısı, girişimci altyapısı, aile ve sosyal çevre, eğitim durumu gibi faktörler etkilemektedir. Bireysel faktörler ise bir sonraki bölümde açıklanacaktır.

2.6. Girişimci Olmayı Belirleyen Bireysel Faktörler

Bu bölümde girişimciliği etkileyen faktörlerin üzerinde durulacaktır. Değişim ve gelişimin aktif rol aldığı günümüzde, girişimcilik eğilimini etkileyen faktörler de zamanla değişiklik göstermektedir. Girişimcilik davranışı, niyetin bir sonucu olduğundan girişimcilik eğilimine yönelik faktörleri belirlemek ve anlaşılmasını sağlamak gerekir (Koe vd., 2012).

Geçmişte çoğu yazar, girişimcilik eğilimini etkileyen faktörler olarak; kişilik özellikleri, bireyin karakteristik özellikleri ve girişimsel faaliyetleri üzerinde durmuştur. Daha sonra yapılan çalışmalarda ise yaş, cinsiyet, etnik köken, yaşanılan bölge, eğitim durumu, iş tecrübesi gibi faktörlerin ön plana çıktığı görülmüştür. Bu faktörler genel olarak *"demografik değişkenler"* olarak adlandırılır. Her iki değişken de (kişilik özellikleri ve demografik özellikleri), girişimsel davranışların oluşmasına yönelik ilişkiyi önemli ölçüde vurgulamaktadır (Linan & Rodriguez, 2004).

Son yıllarda yapılan çalışmalarda ise girişimcilik karakterleri, girişimcilik eğilimi ve yetenekleriyle ilgili yeni kombinasyonlara yer verilmiştir. Örneğin; Caird (1988), bireylerdeki başarma ihtiyacı, bağımsızlık, kararlılık, risk alma, ve yaratıcılık faktörlerinin girişimciliğe yönelmede tanımlayıcı özelliklere sahip olduğunu belirtmiştir. Öte yandan Milcjkovic Krecar (2010), girişimciliği etkileyen faktörleri, bireyin kendi yeteneklerine duyduğu güven, riski kabullenme ve kalenderlik, başarmaya odaklanma olarak ifade etmiştir. Ahmetoglu ve Chamorro-Premuzic, (2010) girişimsel farkındalık, gelişim ihtiyacı, ve girişimciliğe yönelik yaratıcılık etkenlerini girişimcilik faaliyetlerinin güçlü bir öngörücüsü olarak kabul etmiştir (Jakopec vd., 2013).

Genel olarak literatürde girişimciliği etkileyen faktörler üç temel yaklaşımdan oluşmaktadır. Bunlar:

Bireysel Yaklaşım : başarma ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe katlanma, özgüven, yenilikçilik faktörlerinden oluşmaktadır. Hisrich ve Peters, ise bireysel yaklaşımı şu etkenlere dayandırmıştır: aile , eğitim, kişisel değer, yaş, iş tecrübesi, rol modelleri (Keleş vd., 2012; Özden vd., 2008).

Bireysel yaklaşım geçmişten günümüze girişimcilik eğilimine yönelik çalışmalarda yoğun şekilde ele alınmaktadır. Yapılan çalışmalarda bu yaklaşım üç faktörden oluşmaktadır. Bunlar psikolojik faktörler, psikolojik özellikler ve demografik özelliklerden oluşur. *Psikolojik faktörler;* değer, tutum, deneyim, davranışın bilinç altından etkilenmesi şeklinde belirtilmiştir. *Psikolojik Özellikler,* ise bireysel yaklaşım içerisinde çalışmalarda en çok tercih edilendir. Motivasyon, kendine güven, risk alma eğilimi, sabır, gibi faktörlerden oluşur. *Demografik özellikler*; cinsiyet, yaş, medeni durum, ailenin gelir durumu, eğitim düzeyi, ailede girişimci olup olmaması durumu vb. den oluşmaktadır (Kalkan, 2011).

Çevresel Yaklaşım: sosyal, politik, kültürel ve teknolojik koşullardan oluşur. Toplumsal değer ve normlar, kültürden etkilenir ve ekonomik koşulları etkiler. Bu nedenle kültürel özellikler çevresel yaklaşım içinde en aktif olan faktör olarak belirtilmiştir (Özden vd., 2008). Hayat şartlarının ve yaşam biçimlerinin girişimcilik eğilimi üzerinde etkilerini araştıran çalışmalarda bireyin çevreden algıladıkları engellerin ve desteklerin girişimcilik eğilimini etkilediği sonucuna varılmıştır (Timuroğlu ve Çakır, 2014).

Firma Yaklaşımı: işletme içindeki faaliyetlere odaklanmak şeklinde ifade edilmiştir. Girişimci olabilmek için yönetsel özelliklere sahip olunması gerektiğini

savunan bir yaklaşımdır (Özden vd., 2008). Firma içi girişimcilik çalışmamızın odak noktası olmadığı için detaya girilmemiştir.

Belirtilen bu üç yaklaşıma ek olarak girişimcilik eğilimi ile ilgili çalışmalara bakıldığında "*psikolojik yaklaşım (psikolojik karakterler)" ve "davranışsal yaklaşım"* olmak üzere iki faktörün girişimcilik eğilimini etkilediği yönünde çalışmalar da mevcuttur.

Psikolojik Yaklaşım: İçsel kontrol odağı, risk alma eğilimi, özgüven, başarma ihtiyacı, belirsizliğe karşı tolerans, yenilikçilik ile girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalara sık rastlanmaktadır (Robinson vd., 1991; Lee vd., 2005; Bygrave, 1989; Amnstrong & Hird, 2009). Öte yandan, Gartner (1988) çalışmasında girişimci olmayı belirleyen faktörlerin kişilik özelliklerinden ziyade sosyal sınıf, ailenin ekeonomik durumu, iş tecrübesi gibi diğer çevresel unsurların da önemli olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, girişimci bireyin kişilik özellikleri olan bu faktörler bireyin karar almasında rol oynayan sosyal faktörleri içermediğinden bu yaklaşım eksik kalmaktadır (Keleş vd., 2012).

Davranışsal Yaklaşım: Kişisel tutum, sosyal norm ve algılanan davranışsal kontol faktörterlerinden (Linan & Chen, 2009) oluşmakla birlikte bu tez çalışmasında yürütülecek yaklaşımdır.

BÖLÜM III

GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ VE MODELLERİ

3.1. Girişimcilik Eğilimi

Girişimcilik eğilimi, bireyin kendi işini yapmak amacıyla girişimci çaba göstermesi ve eylemlere bağlılığı olarak ifade edilir. Girişimcilik faaliyeti genel olarak kişinin arzu ve isteğine göre oluşur. Bu açıdan, girişimcilik faaliyeti niyet edilerek oluşturulan planlı bir davranıştır (Timuroğlu ve Çakır, 2014).

Girişimciler, girişimci olmadan önce belli bir dereceye kadar girişimcilik eğilimi/niyeti gösterirler. Başka bir deyişle, insanlar belirli tetikleyicileri (harekete geçirici faktörleri) olmadan birden bire girişimci olamazlar. Bireylerin önce davranışa yönelik önemli ölçüde eğilim göstermeleri gerekir (Koe vd., 2012). Sonuçta, girişimcilik bireylerin kazara yaptıkları bir eylem değil, seçimlerinin sonucunda kasten yaptıkları faaliyetlerdir (Obschonka vd., 2010).

Niyetin geçmişini anlamak, planlanan davranışı anlamamızı sağlar. Tutum, niyet aracılığıyla davranışı etkiler. Niyet ve tutumlar, kişiye ve durumsal koşullara bağlıdır. Dolayısıyla niyet modelleri, davranışı, hem bireysel hem de durumsal koşullardan daha iyi açıklamaktadır. (Krueger vd., 2000).

Girişimcilikle ilgili literatür incelendiğinde çalışmaların çoğunda niyet üzerinde durulmuştur. Niyetin, özellikle davranışların nadir, gözlemlenmesi zor ve ne zaman gerçekleşeceği belli olmayan zaman aralıklarında meydana geldiği dikkate alınırsa; niyetin bireysel davranışların en iyi tahmin edicisi olduğu ortaya çıkar. Bilişsel yaklaşıma göre niyet, insan davranışı çalışmalarının merkezi pozisyonunu oluşturur. Bazı araştırmacılar, iradeli davranışların en iyi tek öngörücüsünün niyet olduğunu kanıtlamaya yönelik teorik ve ampirik araştırmalar yapmışlardır (Fini vd., 2009). Ajzen'e göre niyet (1991, s.181), insanların bir davranışı yerine getirirken ne kadar çok istediklerinin ve planlamalarında ne kadar çok çaba harcadıklarının göstergesidir.

Girişimcilik eğilimini anlamada tutum da büyük ölçüde önemlidir. Çünkü tutum, niyeti etkiler ve niyette davranışı etkilemektedir. Yani niyet daha önceden gelişmiş bir tutumun sonucu olarak ortaya çıkarken, davranışlar da ortaya çıkan bu niyetler sonucunda gerçekleşmektedir.

Şekil 2. Niyet, inanç ve tutum ilişkisi

Kaynak: Fishbein & Ajzen, 1975, pp:368-369.

Tutum kavramı, iyi-kötü, yararlı-zararlı, sevimli-sevimsiz, hoş-nahoş gibi psikolojik özelliklerin boyutlarını temsil eden genel bir yargıdır. Tutumla desteklenen niyetler, bireyin yapacağı belirli bir davranışı başarıcağına olan inancını temsil eder. Davranış ise, iş kurma eğilimini etkileyen zihinsel ve duygusal eylemlerdir. Zihinsel faaliyet, bilinç, anlama ve düşünme hızından oluşurken; duygusal faaliyet etkenleri ise çevreye karşı duyulan güveni, potansiyel girişimcinin özgüveni, istikrarlılığı, kararlılığı ve içsel güdülenmesi olarak tanımlanır (Top ve Sevencan, 2006).

Tubbs ve Ekeberg'e göre (1991) niyet, hem amaca ulaşmak için çabalamak hem de kişinin amaca ulaşma yolundaki eylem planı şeklinde ifade edilmiştir. Bazı teorisyenlere göre heyecan (gerilim), niyetin bir bakış açısı olarak ifade edilir. Bazı psikanalatik kuramcılar ise niyeti, devamlılık, azim ve cesareti içeren bir süreç olarak tanımlamıştır (Bird, 1988).

Girişimcilik eğilimi, kişilerin kendi işini yapmadaki istek ve istikrarlılığını ifade eder ve kişisel ve çevresel faktörlerin birleşiminden oluşur. Girişimcilik eğilimi, girişimcilik davranışının bir parçası olmakla beraber, bağımsız olma, yenilikçi olma, risk alma ve öngörü sahibi olma, rekabetçi olma gibi önemli süreçler ile bütünleşik bir yapı oluşturur (Bozkurt Çetinkaya, 2011).

Girişimcilik konusunda literatür çalışması yapıldığında konuyla ilgili çalışmaların Gartner öncesi-sonrası (1989, 1990) ve Shapero (1982) sonrası şeklinde üç bölüme ayrıldığı görülür. Shapero öncesi yapılan çalışmalarda girişimci kişilik özellikleri ve girişimcilerin özgeçmişlerine yönelik çalışmalar üzerinde durulmuştur. Bu çalışmalar girişimciliğe katkı sağlasa da girişimcilik davranışını açıklamada yetersiz kalmıştır. Shapero sonrası dönemde ise girişimciliğin eğilimsel bir süreç olduğuna yönelik farkındalık artmış ve girişimciliğin eğilim yönünü öne çıkaran çalışmalar artmaya başlamıştır (Keleş, 2013). Dolayısıyla girişimcilik eğilimi, girişimsel planlanmış bir davranışa doğru ve davranışa yönelik olarak bilinçli bir ruh hali alarak son halini almıştır (Obschonka vd., 2010).

3.2. Girişimcilik Eğilimini Etkileyen Faktörler

Bir davranışı gerçekleşmesine aracı olan niyet; ihtiyaçlar, değerler, istekler, alışkanlıklar ve inançlardan etkilenir (Linan & Chen, 2006) . Ajzen (1991) bilişsel değişkenlerin, (inanç, düşünce, beklenti gibi) niyet üzerindeki etkilerini (davranışa yönelik tutum, algılanan sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol) gerçekleştirmede öncül olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca durumsal faktörler de girişimcilik eğilimini etkiler. Durumsal faktörler, zaman kısıtı, görevin zorluk derecesi, sosyal baskı aracılığıyla diğer insanların birey üzerindeki etkilerinden oluşur. Bu nedenle dışsal faktörler girişimciliğe doğru bireyin tutumunu etkiler (Linan & Chen, 2006).

Yapılan araştırmalara bakıldığında bireylerin girişimcilik eğilimini belirlemede girişimcilik eğilimini etkileyen faktörler geniş çapta tartışma konusu olmuş ve çalışmaların odak noktasını oluşturmuştur. Shapero ve Sokol (1982) tarafından oluşturulan Girişimcilik Eğilimi Modeli ve Ajzen (1981) tarafından oluşturulmuş model olan Planlanmış Davranışlar Teorisi Modeli girişimcilik eğilimiyle ilgili faktörleri ele alan temel modellerdir. Girişimcilik eğilimiyle ilgili diğer modeller, Girişimsel Tutum Oryantasyonu (Entreprenurial Attitude Orientation, Robinson, Stimpson, Huefner, & Hunt tarafından) , Niyet Temelli Model (Intention Basic Model, Krueger & Carsrud, 1993), Girişimsel Potansiyel Model (Entrepreneurial Potential Model, Krueger & Brazeal, 1994), ve Davidsson Modeli'dir (Davidsson tarafından) (Guerrero, Rialp & Urbano, 2008). Literatüre bakıldığında girişimcilik eğilimini etkileyen bir çok faktör vardır. Genel olarak girişimcilik eğilimini etkileyen bu faktörleri üç kategoride inceleyebiliriz. Bunlar; bireysel/psikolojik faktörler, aile faktörleri, sosyal çevre faktörleridir.

3.2.1. Bireysel/Psikoloijk faktörler

Peng, Lu & Kang (2012), çalışmasında bireysel faktörleri: cinsiyet, kişilik özellikleri, bireylerin tutumu, sosyal değerleri, öz-yeterliği, girişimsel yetenekleri, önceki girişimsel tecrübeleri olarak sınıflandırmıştır.

Çoğu araştırmacıya göre "*cinsiyet"*, bireylerin girişimcilik eğilimini etkilemektedir. Bazı araştırmacılar, erkeklerin girişimcilik eğiliminin, kadınların girişimcilik eğiliminden daha fazla olduğunu tespit etmiştir (Raaj & Shri, 2015; Sánchez & Hernández-Sánchez, 2014; Yang, 2013; Şeşen, ve Basım, 2012). Kadınlarda girişimcilik eğiliminin daha az olmasının nedeni, onların öz-yeterlik düzeyinin daha az

olduğu sonucuna bağlanmıştır. Kadınların gereken yeteneğe sahip olmadıklarında kendi işlerini kurmaktan kaçındıkları sonucuna varılmıştır (Peng, Lu & Kang, 2012). Ayrıca kadınların aile içinde sorumluluklarının olması, çocuklarının yetiştirilmesindeki mesuliyetleri de dikkate alındığında bu durum kadınların girişimcilik eğilimini negatif olarak etkilemektedir (Lee vd., 2011).

Bazı araştırmacılara göre "*kişilik özellikleri"* faktörü girişimcilik eğilimi üzerinde önemli bir etkiye sahipken (Ismail vd., 2009; Yusof vd., 2007), bazılarına göre yeni bir iş kurmada yeterli olmadıkları görülmektedir (Gartner, 1988; Keleş vd., 2012). Bazı araştırmalarda ise girişimci kişilik özellikleriden (başarma ihtiyacı duyma, kendine güven, yenilikçi olma, kontrol odağı, risk alma, belirsizlik toleransı) kendine güven faktörü dışındakilerin girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilediği sonucuna varılmıştır (Bozkurt ve Erdurur, 2013). Yani araştırmalarda girişimci kişilik boyutlarının girişimcilik eğilimini etkilediğine dair bulgular farklı şekillerde sonuçlanmıştır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin çocukluk dönemlerinde yetiştirilme tarzlarının, onların girişimcilik potansiyelini belirlemede öneme sahip olduğunu belirten Kirkwood (2007), annelerin çocuklarını yetiştirmede öneme sahip olduğu ve çocuklarıyla *anne-baba çocuk özel ilişkisini* doğrudan kurmaları nedeniyle ebeveynlerin çocukların kararlarını kolaylıkla etkileyebileceği sonucuna varmıştır.

Bazı araştırmalarda "*kişisel tutum" un* girişimcilik davranışıyla ilişkili olduğu belirtilmiştir. Ajzen (1991), kişisel tutumun bireyin girişimcilik eğilimini etkileyen önemli bir faktör olduğunu vurgulamıştır.

Krueger'a göre "*sosyal norm"* bireylerin girişimcilik eğilimini etkiler. Mesela, aile, akraba, iş arkadaşı, yakın arkadaş, bireylerin davranışlarını etkiler ve insanlar bu kişilerin beklentilerine göre davranış gösterir (Peng, Lu & Kang, 2012).

Bireylerin girişimcilik eğilimini etkileyen bir diğer faktör ise "*öz yeterlik"* tir. Literatürde öz yeterlik ve girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar mevcuttur. (Pihie & Bagheri, 2013; Campo, 2011; Boyd & Vozikis, 1994). Pihie ve Bagheri (2013) çalışmalarında, öğrencilerin özyeterliliğinin onların girişimcilik eğilimleri üzerinde en önemli ve pozitif etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öte yandan Boyd ve Vozikis (1994) ise özyeterliliğin, bireylerin girişimcilik eğilimi faaliyet ve davranışlarının gelişmesini etkilediği sonucuna varmışlardır.

Kişilerin kendi işini kurmalarına yönelik potanyellerinin oluşmasında bireylerin "*girişimcilik yeterliği"* önemli bir rol oynar. McClelland yetişkin bireylerin girişimcilik eğilimini onların çocukluk çağındaki girişimcilik yeterlikleri tarafından

tahmin edilebileceğini belirtmiştir (Peng, Lu & Kang, 2012). Schmitt-Rodermund (2004), öğrencilerin girişimcilik yeterliklerinin onların, liderlik özellikleri, bir şeye merak duymaları ve girişimcilik yeteneklerinden oluştuğunu belirtmiştir. Ayrıca girişimcilik yeterliğinin kişilik özellikleri ve aile bireylerinin eğitiminden de etkilendiği sonucuna varılmıştır.

Bazı araştırmacılar ise *"önceki girişimcilik tecrübesi"* nin bireyin girişimcilik eğilimi üzerinde önemli bir etki yarattığını ileri sürmüşlerdir. Bu özellik bireyin girişimcilik potansiyelini arttırmasının yanı sıra bireyin gelecekteki girişimcilik faaliyetlerini de geliştirmektedir. Bazı çalışmalarda ise kişilerin önceki girişimcilik tecrübelerinin onların girişimciliğe karşı tutumlarını çok az etkilediği veya etkilemediği sonucuna varılmıştır (Peng, Lu & Kang, 2012).

3.2.2. Aile Faktörleri

Bireylerin girişimcilik eğilimi üzerinde aile faktörlerinin önemli etkisi olduğunu belirten bir çok çalışma bulunmaktadır (Koe, Sa'ari, Majid ve Ismail, 2012; Özden, Temurlenk ve Başar, 2008). Son zamanlarda yapılan bazı çalışmalarda ailelerin çocuklarının girişimcilik eğilimini etkilemede çoğunlukla rol model oldukları ve çocukların girişimcilik kariyerinde ailelerin önemli rol oynadıkları görülmüştür (Peng, Lu & Kang, 2012). Örneğin, Korkmaz, (2012), çalışmasında öğrencinin gelecekte kendi işini kurmasında "*aile faktörü"*nün, onun kendine güven, yenilik ve başarma ihtiyacı boyutlarıyla anlamlı bir ilişki içinde olduğunu ifade etmiştir.

Bazı araştırmacılar ise aile bireylerinin davranışlarının bireylerin girişimcilik eğilimini belirlemede örnek teşkil etmediğini öne sürmüşlerdir. Bunun sonucunda girişimci ebeveynlerin çocuklarının, girişimci olmayı seçmediği belirlenmiştir (Peng, Lu & Kang, 2012). Bazı çalışmalarda sosyal çevre faktörleri içine aile faktörleri de dahil edilmektedir (Ulucan, 2015).

Çalışmamızda girişimcilik eğilimini belirlemede aile unsuru, sosyal norm faktörleri içerisinde incelenmiştir. Bu çalışmada aile faktörü, bireyin kendi işini kurmaya karar verdiğinde , onun bu kararına ailesinin, ne derecede onay verdiğini ölçmek adına ölçeklendirilmiştir. Ayrıca çalışmada demografik özellikler içerisinde belirttiğimiz ailenin geliri, annenin ve babanın eğitim durumu ve çalıştıkları alanlar dikkate alınarak analizler yapılmıştır.

3.2.3. Sosyal Çevre Faktörleri

Çalışmalarda girişimcilik potansiyelini etkileyen sosyal faktörler, girişimcilik değerlerinin toplumda kabul görmesi ve onaylanması, bireylerin fazla kazanma isteği olarak belirtilmiştir. İnsanların kazancı ve harcamaları toplum tarafından başarı ölçüsü olarak değerlendirildiğinden kişilerin fazla kazanma arzusu girişimcilik potansiyelini arttırmaktadır (Ulucan, 2015).

Kendi işini kurmak ve iyi yönetmek, itibar kazanmak, toplumda bireyler için iyi bir statüye sahip olmak anlamına gelmektedir. Kendi işinin patronu olmak, iş adamı olarak hatırlanmak, özgür şekilde karar verebilmek, bireyin toplum karşısında güçlü bir imaja sahip olması onun girişimcilik potansiyelini olumlu yönde etkiler (Ulucan, 2015). Ayrıca yasal kurallar, devlet destekleri de bireylerin girişimcilik potansiyelini etkileyen önemli sosyal faktörler arasında yer alır (Peng, Lu & Kang, 2012).

Bu çalışmada sosyal normun girişimcilik eğilimini ne derecede etkilediğini ölçmek için öğrencilerin aile bireylerinin yanısıra yakın arkadaşlarının ve bölüm arkadaşlarının öğrenciler üzerindeki etkileri de incelenmiştir. Böylece üniversite öğrencilerinin kendi işlerini kurmaya karar verdiğinde ailesinin, yakın arkadaşlarının ve bölüm arkadaşlarının ne ölçüde bu kararlarına onay vereceği ölçülmüştür.

3.3. Literatürde Girişimcilik Eğilimiyle İlgili Çalışmalar

Literatürde girişimcilik eğilimini etkileyen faktörler farklı biçimlerde yer almaktadır. Karakaş (2012), çalışmasında girişimcilik eğilimini etkileyen faktörleri, kişilik özellikleri (içsel kontrol hissi, başarma ihtiyacı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, kendine güven duyma, yenilikçi olma), aile, kültür ve eğitim olarak sınıflandırmıştır. Çağdaş teorisyenler kişilik özellikleri faktörlerini beş kişilik özellikleri (açıklık, sorumluluk, dışa dönüklük, uyumluluk, duygusal denge) şeklinde açıklamışlardır (Dr Mumtaz Begam Bt Abdul Kadir, Pn Munirah Bt Salim, Pn Halimahton Bt Kamarudin, http://www.mara.gov.my/c/document_library/get_file?uuid=1876d764-710a-4228-909b-bf12053486b0&groupId=10157). Bazı çalışmalarda ise girişimcilik eğilimini etkileyen faktörler demografik özellikler , (yaş, cinsiyet, aile föktörleri, yetiştirilme tarzı gibi), kişisel özellikler ve çevresel özellikler olarak üç bölüme ayrılmıştır (Şeşen ve Basım, 2012).

Yukarıda belirtildiği gibi bireylerin girişimcilik eğilimini etkileyen faktörler literatürde farklılık göstermektedir. Mesela, De Pillis (1998) "girişimcilik niyetini tahmin etme çalışması"nda sadece bireysel özelliklerin değil aynı zamanda toplumsal değerlerin de girişimcilik niyetini etkilediğini belirtmiştir. Yapılan araştırmalarda bireysel özellikler olan başarma ihtiyacı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans ve kontrol odağı özellikleri girişimcilik niyeti ile ilişkilendirilmiştir.

Bireysel özelliklerin yanında sosyo-kültürel özelliklerin de girişimcilik eğilimini etkilediği yönünde çalışmalar mevcuttur (Akşit, 2003). Örneğin, Bird (1998) çalışmasında bireyin belirli bir amacı yerine getirmesinde veya izleyeceği yolda başarılı olmasında, bireyin ruh halinin tutumunu doğrudan etkilediğini savunmuştur. Ayrıca bireyin girişimcilik niyeti, yaşanılan zamandaki sosyal, politik ve ekonomik koşullardan, bireyin kişisel geçmişinden, kişilik özelliklerinden ve yeteneklerinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Girişimcilik eğilimi ile ilgili önceki çalışmalar incelendiğinde son yıllarda üniversite öğrencilerinin girişimcilik potansiyelini ortaya çıkarma ve öğrencileri girişimciliğe teşvik etme konularında dünyada (Souitaris, Zerbinati & Andreas, 2007; Khuong & Ann, 2016, Lumpkin, Seibert & Zhao, 2010; Basu & Virick, 2015; Hernandez- Sanchez & Sanchez, 2014; Zain, Akram & Ghani, 2010; Ismail, Khalid & Othman, 2009) ve ülkemizde (Keleş, 2013; Bozkurt, 2014; Öneren, 2012; İşcan ve Kaygın, 2011; Kılıç, Keklik ve Çalış, 2012) birçok çalışma yapılmıştır. Literatür incelendiğinde girişimcilik eğilimi ile demografik faktörler, mesleki tercihler, motivasyonel değerler, aile faktörleri, girişimci kişilik özellikleri, kültürel çevre, kültürel farklılıklar, bireyci-toplumcu kültür, girişimcilik programları, örgütsel vatandaşlık ve kuşak farkı gibi faktörlerin ilişkilendirilmesi üzerine çalışmalar yapılmıştır. Ayrıca girişimcilik eğilimiyle ilgili çalışmalarda son dönemlerde girişimci kişilik özelliklerinden ziyade beş büyük (big five) kişilik özellikleri (dışadönüklük, bilinçlilik, kabul edilebilirlik, tecrübeye açıklık, nevrotiklik) üzerinde odaklanılmıştır (Obschonka, 2010). Aşağıda ise özellikle son yıllarda yapılan çalışmalardan bazılarına yer verilmiştir.

Khuong & Ann (2016), " The Factors of Affecting Entrepreneurial Intention of the Students of Vietnam National University- A Mediation Analysis of Perception toward Entrepreneurship" adlı çalışmalarında, girişimcilik eğilimi üzerinde (girişimciliğe olan pozitif ve negatif algı aracılığıyla); kişilik özelliklerinin, önceki girişimsel tecrübenin, dışsal çevrenin, sosyal normun ve algılanan

uygunluğun/elverişliliğin etkisini incelemiştir. Araştırmada, önceki girişimsel tecrübe, dışsal çevre ve algılanan uygunluk durumunu üç bağımsız değişken olarak belirlemiş ve bu etkenlerin girişimciliğe doğru pozitif algıyı önemli ölçüde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Yani bu etkenlerin girişimcilik eğilimi üzerinde pozitif dolaylı ilişkisi vardır. Diğer taraftan ise algılanan uygunluk/elverişlilik (bireyin bir işte kendisini yetkili hissetme boyutunu) ve kişisel özellikler girişimciliğe doğru negatif algıyı önemli derecede etkilemektedir. Başka bir deyişle bu son iki faktör girişimcilik eğilimi üzerinde negatif dolaylı etkiye sahiptir, sonucuna ulaşılmıştır.

Basu & Birick, (2015), " Assessing Entrepreneurial Intentions Amongst Students: A Comparative Study" , adlı çalışmasını San Jose State Üniversitesindeki öğrencilerin aldıkları girişimcilik eğitimi dersiyle, girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi belirlemek adına yapmıştır. Çalışmada girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimciliğe yönelik davranışını ve girişimsel öz-yeterliğini etkilediği bulunmuştur. Çalışmada, girişimcilik eğitiminin, öğrencilerin girişimcilik kariyeri oluşturmasındaki ve algılanan davranışsal kontroldaki (öz- yeterlik) tutumunu pozitif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin önceki girişimcilik tecrübesiyle (ailenin iş geçmişi aracılığıyla hem doğrudan hem de dolaylı olarak) tutumları, sosyal normu ve algılanan davranışsal kontrolu arasında önemli ölçüde ilişki bulunmuştur. Daha önemlisi ise, öğrencinin kendi işini yapan bir babaya sahip olması, girişimcilik konusunda onun pozitif tutum, güçlü normlar ve daha iyi öz-yeterliğe sahip olacağını ortaya çıkarmıştır.

Bozkurt Çetinkaya (2014) "Planlanmış DavranışTeorisi Çerçevesinde Öğrencilerin Girişimci Olma Niyetlerinin İncelenmesi" adlı makalesinde şu sonuçlara ulaşmıştır: Öğrencilerin girişimcilik niyeti ile davranışa yönelik tutumu ve algılanan davranışsal kontrolleri arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Sosyal norm ile öğrencilerin girişimcilik niyeti arasında anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Çelik, İnce ve Bozyiğit (2014) "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerini Etkileyen Ailesel Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma" adlı araştırmalarında ailede ve/veya yakın çevrede girişimci olması öğrencinin girişimcilik potansiyelini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşlardır. Çalışmada ayrıca girişimci kişiliğe sahip olduğuna inanan öğrenciler ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın ilginç sonuçlarından biri de ailede ve/veya yakın çevrede iflas eden birinin olmasının öğrencinin girişimcilik niyetini olumsuz şekilde etkilemediğinin bulunulmasıdır. Son olarak ise annenin ve babanın eğitim durumu ve

ailede kaçıncı çocuk olduğu gibi demografik faktörlerin girişimcilik eğilimiyle ilişkisi olmadığı sonucuna varılmış ve eğitimli ebeveylerin çocuklarının gelirden çok statü kazandıran mesleklere yöneldikleri görülmüştür.

Kılıç, Keklik ve Çalış (2012), "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Örneği" isimli çalışmalarında elde ettiği sonuçlar şöyledir: Öğrencilerin demografik özellikleri ve girişimci kişilik özellikleri analiz edilmiştir. Bunun sonucu olarak, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha yenilikçi ve dışa dönük özelliklere sahip olduğu görülmüştür. Öğrencilerin ailerinin aylık gelir düzeyi ile öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerinden yenilik, kendine güven, risk alma, fırsatçılık, dışa açıklık ve başarma inancı arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Korkmaz (2012), "Üniversiteli Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği", adlı makalesinde öğrencilerin psikolojik, demografik ve ailesel faktörlerinin onların girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Öğrencilerin kendine güven, yenilikçi olma, başarma ihtiyacı duyma, risk alma gibi psikolojik özelliklerin onların girişimcilik eğilimi üzerinde etkili olduğu, ancak kontrol odağı ve belirsizliğe karşı tolerans faktörlerinin girişimcilik eğilimi üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

İrmiş ve Barutçu (2012), " Öğrencilerin Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini ve İş Kurma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması", adlı çalışmasında girişimci kişiliği etkileyen faktörleri ailenin etkisi, eğitimin etkisi ve diğer faktörlerin etkisi şeklinde üç başlık altında toplamıştır. Araştırmada öğrencilerin babalarının daha önceden kendi işini yapmış olması ve ailede başka girişimci modelin olması öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinde aile faktörü olarak önemli bulunmuştur. Eğitim faktöründe ise birinci sınıf öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri ara sınıf ve son sınıflara göre daha fazla çıkmıştır. Bu durum araştırmacılar tarafından birinci sınıfların "cahil cesareti" olarak yorumlanmıştır. Bununla beraber dördüncü sınıf öğrencilerinin çoğunluğu gelecekte iş kurma niyetine sahiptir, sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, üniversite eğitimiyle, girişimci kişiliğin oluşturulması ve gelecekte iş kurma niyeti arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya çıkmıştır. Diğer faktörler ise cinsiyet ve ailenin yerleşim alanından (köyde yaşaması, kentte yaşaması, köyden kente göç etmiş olması) oluşmaktadır. Cinsiyet faktöründe erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre girişimcilik konusunda daha istekli olduğu ortaya çıkarken; ailenin yerleşim alanı ile öğrencilerin

kendilerini girişimci kişiliğe sahip görmeleri ve gelecekte iş kurma niyetleri arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır.

Zain, Akram & Ghani (2010), "Entrepreneurship Intention Among Malaysian Business Students" adlı çalışmalarında işletme öğrencilerinin kişilik özelliklerinin ve çevresel faktörlerin, onların girişimcilik eğilimini etkileyip etkileyip etkilemediğini araştırmışlardır. Çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır: Malezya Üniversitesi'ndeki işletme öğrencilerinin yarıdan fazlasının girişimcilik eğilimine sahip olduğu ve bunun da ailesel faktörlerden, aldıkları girişimcilik derslerinden ve akademisyenlerden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre kişilik özellikleri ve çevresel faktörler öğrencilerin girişimcilik eğilimini önemli ölçüde etkilemektedir. Ayrıca akademisyenlerin girişimci olmanın yararları konusunda farkındalık yaratarak, öğrencileri girişimciliğe daha çok teşvik etmeleri gerektiği ve dolayısıyla bu durumun ülkenin ekonomisini ve küresel rekabet gücünü arttırıcı yönde katkı sağlayacağı sonucuna varılmıştır.

Gürbüz ve Aykol (2008) ise " Entrepreneurial Intentions of Young Educated Public in Turkey " adlı çalışmalarında, Türkiye'de genç eğitimli insanların girişimcilik eğilimini etkileyen faktörleri araştırmışlardır. Bu çalışmada bireylerin demokrafik özellikleri, kavramsal faktörler (akademik destek ve girişimcilik için çevre) ve Planlanmış Davranışsal Kontrol'un girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda ise, cinsiyet faktörü ile birlikte, ailede girişimcinin olması, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol; tutum, uygun çevre koşulları, ve akademik desteğin de girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Arslan'ın (2002) "Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri" üzerine yaptığı çalışmada, mesleki tercihlerde kendi işini kurma faktörü birinci derecede önemli bulunmuştur. Öte yandan demografik faktörlerden cinsiyet ayrımının girişimcilik eğilimi konusundaki önemi giderek azaldığı tespit edilmiştir. Ailenin gelir seviyesi ve ailedeki çocuk sayısının az olması ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmüştür. Ailede babanın eğitim düzeyi yüksek olaması durumunda, öğrencinin kendi işini kurma isteğinin ve girişimcilik eğiliminin yüksek olduğu bulunmuştur.

Sonuç olarak günümüzde girişimcilik eğilimi konusunda yapılan çalışmaların arttığını görmekteyiz. Özellikle üniversite öğrencilerinin girişimcilik potansiyelini ortaya çıkarma ve öğrencileri girişimciliğe teşvik etmeye yönelik dünyada ve ülkemizde çalışmalar artmaktadır.

Bu çalışmada ise, üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi ve girişimcilik eğitminin rolü araştırılmıştır. Daha spesifik bir ifadeyle Planlanmış Davranışlar Teorisi unsurlarından kişisel tutum, sosyal norm (aile, yakın arkadaş, bölüm/sınıf arkadaşı görüşleri), algılanan davranışsal kontrol faktörleri ile birlikte öğrencilerin üniversitede aldıklar/almaya devam ettikleri girişimcilik eğitiminin onların girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisi ölçülmüştür.

3.4. Girişimcilik Eğilimi Modelleri

Psikoloji literatüründe niyetin, planlı davranışların en iyi öngörücüsü olduğu kanıtlanmıştır. *Girişimcilik tam olarak planlı davranışlar biçimidir.* Ampirik çalışmalarda ise durumsal değişkenler (istihdam durumu, bilgilendirici ipuçları gibi) ve bireysel değişkenler (demografik özellikler, kişilik özellikleri gibi) daha az tahmin edici olarak görülmüştür. Yani, girişimcilik potansiyelini tahmin etmede yanlızca durumsal ya da bireysel faktörlerin kullanılması ; daha az açıklama gücü ve düşük tahmin geçerliliğiyle hayal kırıklılığı olarak sonuçlanmıştır. Girişimcilik eğilimi modelleri, yeteneklerin anlaşılmasını sağlamakla beraber girişimsel aktivitelerin tahmin edilmesinde de öneme sahiptir (Krueger vd., 2000).

Girişimcilik eğilimi konusunda izlenen yollar ve ele alınan değişkenler zaman içerisinde çeşitli şekillerde evrilmiştir. Başlangıçta yazarlar, girişimcilik faaliyetlerini belirli kişilik özellikleriyle ilişkilendirmişlerdir. Sonraki çalışmalarda ise demografik değişkenler olan, cinsiyet, yaş, köken, yaşanılan bölge ve önceki tecrübeler gibi farklı özelliklerin analizi yapılmıştır. Yani girişimcilik davranışı göstermede belirli kişilik özellikleri ve demografik karakterler üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Bazı araştırmacılar girişimcilik eğilimi üzerinde bu faktörlerin eksik kaldığını öne sürmektedir (Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011). Bu nedenle girişimcilik eğiliminin teorik yanı çoğu yazar tarafından eleştirilmektedir (Ajzen, 1991; Santos ve Linan, 2007).

Girişimcilik eğilimi, girişimsel bir davranış göstermede öncelikli bir unsurdur (Krueger vd., 2000). Girişimciliğe yönelik davranış en iyi şekilde girişimcilik eğilimiyle açıklanır (Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011) Literatür incelendiğinde girişimcilik eğilimini inceleyen iki model bulunmaktadır (Jakopec vd., 2013). Bunlar;

- ✓ Shapero ve Sokol' un (1982), Girişimci Vakası(Olayı) Modeli (Model of the Entrepreneurial Event).

- ✓ Ajzen'in (1991), Planlanmış Davranışlar Teorisi (The Theory of Planned Behivour).

Aşağıda girişimcilik eğilimini inceleyen iki model açıklanmıştır. Bu tez çalışmasında girişimcilik eğilimi Planlanmış Davranışlar Teorisi çerçevesinde incelediği için Planlanmış Davranışlar Teorisi kapsamlı şekilde açıklanmıştır.

3.4.1. Girişimci Vakası Modeli

Girişimci Vakası Modeli, girişimciliğe giden yoldaki seçimlerde sosyal ve kültürel çevrenin etkilerine odaklanmaktadır. Bu model girişimcilik davranışını anlamak için geliştirilmiştir. Shapero ve Sokol (1982) tarafından oluşturulan bu model , bireyin bir işe başlama olasılığını çekici bulma derecesini *" algılanan isteklilik (çekicilik) "* olarak ve bireyin bir işte kendisini yetkili hissetme boyutunu ise *"algılanan uygunluk (elverişlilik)"* olarak iki faktöre dayandırmıştır (Jakopec vd., 2013).

Girişimcilik Vakası Modeli girişimcilik eğiliminden ziyade girişimcilik olayı ile ilgidir. Yani, yeni bir iş kurma durumu modelin odak noktasıdır. Birey öncelikle bir iş kurma konusunda (girişimcilik) istek duymakta daha sonra bu işin yapılabilirliliğini değerlendirip, harekete geçmekte veya geçmemektedir (Timuroğlu ve Çakır, 2014). Öte yandan bazı çalışmalarda bireylerin yeni bir iş girişimi algılanan isteklilik, harekete geçme eğilimi ve algılanan uygunluk olarak üçe ayrılmıştır. Yani bu şekilde yapılan çalışmalarda, ele geçirilen fırsatların üzerinde performans gösterme eğilimi (harekete geçme eğilimi) ayrı bir unsur olarak ön plana çıkmaktadır. Bu yaklaşım ise uygulamalı olarak test edilmiştir (Guerrero, Rialp & Urbano, 2008; Krueger, Reilly & Carsrud, 2000).

Girişimci vakası modeli Ajzen'in Planlanmış Davranışlar Teorisi ile benzerlik gösterir. Başka bir ifadeyle Planlanmış Davranışlar Teorisindeki kişisel tutum (davranışa yönelik tutum) boyutu Girişimci Vakası Modelindeki algılanan isteklilik boyutu ile eşdeğerken, Planlanmış Davranışlar Teorisindeki Algılanan Davranışsal Kontrol boyutu ise Girişimci Vakası modelindeki algılanan uygunluk ile aynı değerdedir. Bu yüzden her iki model de isteklilik ve yeteneklilik tarafından açıklanır (Van Gelderen vd., 2006). Ancak bu çalışmada Planlanmış Davranışlar Teorisi üzerinde durulmuştur. Girişimcilik eğilimini belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisinin rolü kapsamlı şekilde incelenmiştir.

3.4.2. Planlanmış Davranışlar Teorisi Modeli

Planlanmış Davranışlar Teorisi, 1950'li yıllardan itibaren araştırmaların merkezinde yer alan ve tutum ile davranış arasında bir ilişki olup olmadığı yönünde araştırmaların sonucunda ortaya çıkan bir teoridir. O dönemde yapılan araştırmaların çoğunda tutum ile davranış arasında istenilen düzeyde bir ilişki ya bulunamamış ya da böyle bir ilişkiye hiç rastlanılamamıştır (Wicker, 1969).

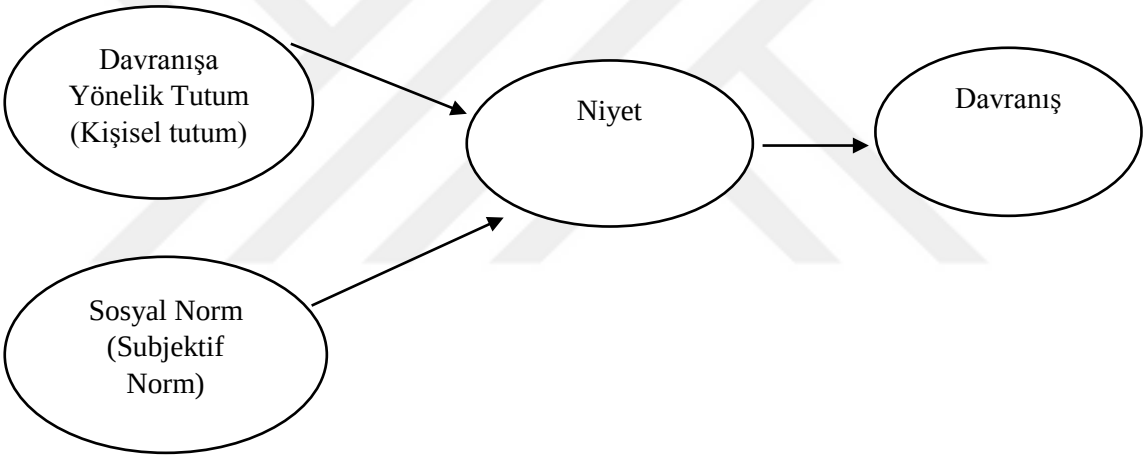
1970'li yıllara gelindiğinde ise tutum ve davranış arasındaki ilişkiye yönelik şüpheler devam etmesine rağmen bu konudaki çalışmalara olan talep daha çok artmıştır. Bu iki kavram arasındaki bağı ortaya çıkarmak adına yapılan araştırmalarda, ölçeğin uygun olduğu çalışmalar anlamlı bulunurken, uygun olmadığı çalışmalarda ise anlamsız ilişki olduğu saptanmıştır. Bu durum davranışların belirlenmesinde tutum faktörünün değerlendirilmeye alınması gerektiğiyle sonuçlanmıştır (Albert, vd., 1989). Bir yandan bu araştırmalar devam edilirken diğer yandan da tutum ile davranış arasında doğrudan ilişki sağlanamamasına olasılığı dikkate alınarak özellikle Fıshbein ve Ajen tarafından (1975) üçüncü bir değişken yani aracı (mediator) rolüne sahip değişkenler araştırılmıştır.

Bagozzi ve arkadaşları'na göre (1989), tutum ve davranış arasındaki ilişkide niyetin hem kavramsal hem de felsefi açıdan çok önemli rolü vardır. Ajzen ve Fishbein tarafından niyet, iradenin özel bir biçimidir ve psikolojik bir durumun bedensel olarak cevap verme şekli olduğu belirtilmiştir (Bagozzi vd., 1989). Yani bireyin tutumunu davranışa yönlendirmede niyet aracı faktör olarak görülmüştür. Sonuçta davranışı belirleyen iki önemli teori ortaya çıkmıştır. Bunlar, Gerekçeli (Nedenli) Eylem Teorisi ve bu teorinin genişletilmiş biçimi olan Planlanmış Davranışlar Teorisidir (Ajzen, 1985). Bu çalışmada Gerekçeli Eylem Teorisi, Planlanmış Davranışlar Teorisinin temeli kabul edilmiştir. Bu nedenle girişimcilik eğilimi modellerinden Planlanmış Davranışlar Teorisi daha detaylı şekilde açıklanmıştır.

3.4.2.1. Gerekçeli (Nedenli) Eylem Teorisi

Gerekçeli Eylem Teorisi tutum ile davranış arasındaki ilişkiyi anlayabilmek ve iki faktör arasındaki ilişki karmaşasını çözmek amacıyla geliştirilmiştir. Kökeni sosyal psikoloji alanına dayanan bu teori Ajzen ve Fishbein tarafından (1975-1980) ortaya atılmıştır. Davranışı anlamak ve açıklamak için geliştirilen ve araştırmacılar tarafından benimsenen teorilerden ilkini oluşturmaktadır.

Stroebe'ye göre, 1970'li yılların başlarında sosyal psikoloji alanı tutum ve davranış arasındaki uyumsuzluktan (bağdaşmama) dolayı zor bir dönem geçirmiştir. Bu krizin çözümünde Fisherbein ve Ajzen önemli rol oynamıştır. Tutum ve davranış arasındaki ilişkide heterojen bulgular ortaya koymuşlardır. Davranışın tutuma bağlı olduğu yönünde başarılı öneriler sunmuşlar buna Gerekçeli (Nedenli) Eylem Teorisi adını vermişlerdir (Albert vd., 1989). Ajzen ve Fisherbein bu teoride bireyin tutumunun doğrudan belirleyicisi olarak belirgin (çarpıcı) inançlara yer vermiş ve modeli bir süreç olarak tanımlamıştır. Ama belirgin inançların sayısı kişiden kişiye değiştiğinden dolayı bireyin tutumunu belirleyen inançları tam olarak ölçmek imkansız görülmektedir (Albert vd., 1989, chap. 3). Bireylerin inançlarını ölçmek zor olsada bireylerin davranışlarını tahmin etmede Gerekçeli Eylem Teorisi'nin önemli katkısı vardır. Aşağıda gerekçeli eylem teorisi modeli gösterilmiştir.

Şekil 3. Gerekçeli eylem teorisi

Kaynak: Fishbein, M., & Ajzen, I. (1975). Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research. Reading, Mass. ; Don Mills, Ontario: Addison-Wesley Pub. Co.

Gerekçeli eylem teorisi, davranışa yönelik tutumların sosyal (öznel) normlarla birlikte bireylerin davranışa yönelik niyetlerini açıklayabildiği ve buna paralel olarak niyetin de davranışın öngörücüsü olduğunu belirtmektedir. Linan ve Chen (2006) çalışmalarında bir işe başlama eğilimini, bir öncelik olarak görmüşler ve girişimsel davranışı yapmaya yönelik belirleyici faktör olarak tanımlamışlardır. Daha açık ifade etmek gerekirse bir davranışa yönelik niyet, gerçek bir davranış oluşturmak yerine bir davranışı gerçekleştirmek için çabalamak olarak tanımlanmıştır.

Gerekçeli Eylem Teorisi'ne göre davranışsal niyetin belirleyicileri davranışa yönelik tutum ve sosyal normdur. Bu teoriye göre niyet tutum ve sosyal normatif düşüncelerden etkilenir. Yani bu faktörlerin etki derecesi değişirse davranış da değişebilir. (Bükey, Kuzgunkaya ve Meriç, 2012., http://www.slideshare.net/trillianastra/nedenli-eylem-teorisi). Günlük yaşamla ilgili çoğu davranışımızı düşündüğümüzde, eğer birey bir davranışı gerçekleştirmeye eğilimliyse iradeli kontrol altında bu davranışı kolaylıkla yerine getirir. Örneklendirecek olursak; normal koşullar altında çoğu kişi eğer isterse televizyondan haberleri izleyebilir, seçimlerde kendi istediği adaya oy verebilir. İşte Gerekçeli Eylem Teorisi, bunun gibi iradeli davranışların ve onların psikolojik etkenlerini anlamamıza yardımcı olmak için oluşturulmuştur. Bu teori genellikle insanoğlunun akla uygun şekilde davrandığı varsayımına dayanır. Başka bir deyişle, bireyin iradeli davranışlara uyum göstermesi ve eğilimi bir davranışı gerçekleştirmede (veya gerçekleştirmemede) doğrudan etken olduğu varsayımına dayanır. Beklenmedik olaylar dışında insanlar niyetlerine uygun şekilde davranırlar (Ajzen, 1985, chap. 2).

Gerekçeli Eylem Teorisi Planlanmış Davranışlar Teorisinin temelini oluşturmaktadır. Yani Planlanmış Davranışlar Teorisi, Gerekçeli Eylem Teorisinin genişletilmiş şeklidir. Planlanmış Davranışlar Teorisi , Gerekçeli Eylem Teorisi'ne algılanan davranışsal kontrol değişkenin eklenmesiyle oluşturulmuştur (Armitage & Conner, 2001).

Bu modelde bulunan değişkenler hakkındaki detaylı bilgi, aşağıda Planlanmış Davranışlar Teorisi başlığı altında verilecektir.

3.4.2.2. Planlanmış Davranışlar Teorisi (PDT)

Ajzen tarafından oluşturulan Planlanmış Davranışlar Teorisi (1991), tutum ve davranış arasında bağlantının kurulması aracılığıyla niyete göre bireyin eylemleri şeklinde tanımlanmaktadır (Hattab, 2014, p. 4). Başka bir ifadeyle PDT, kişilerin davranışlarını tahmin etmek ve açıklamak için oluşturulmuş teoridir (Ajzen, 1991; Xiao & Wu 2008, p. 29-45; Bozkurt Çetinkaya, 2014).

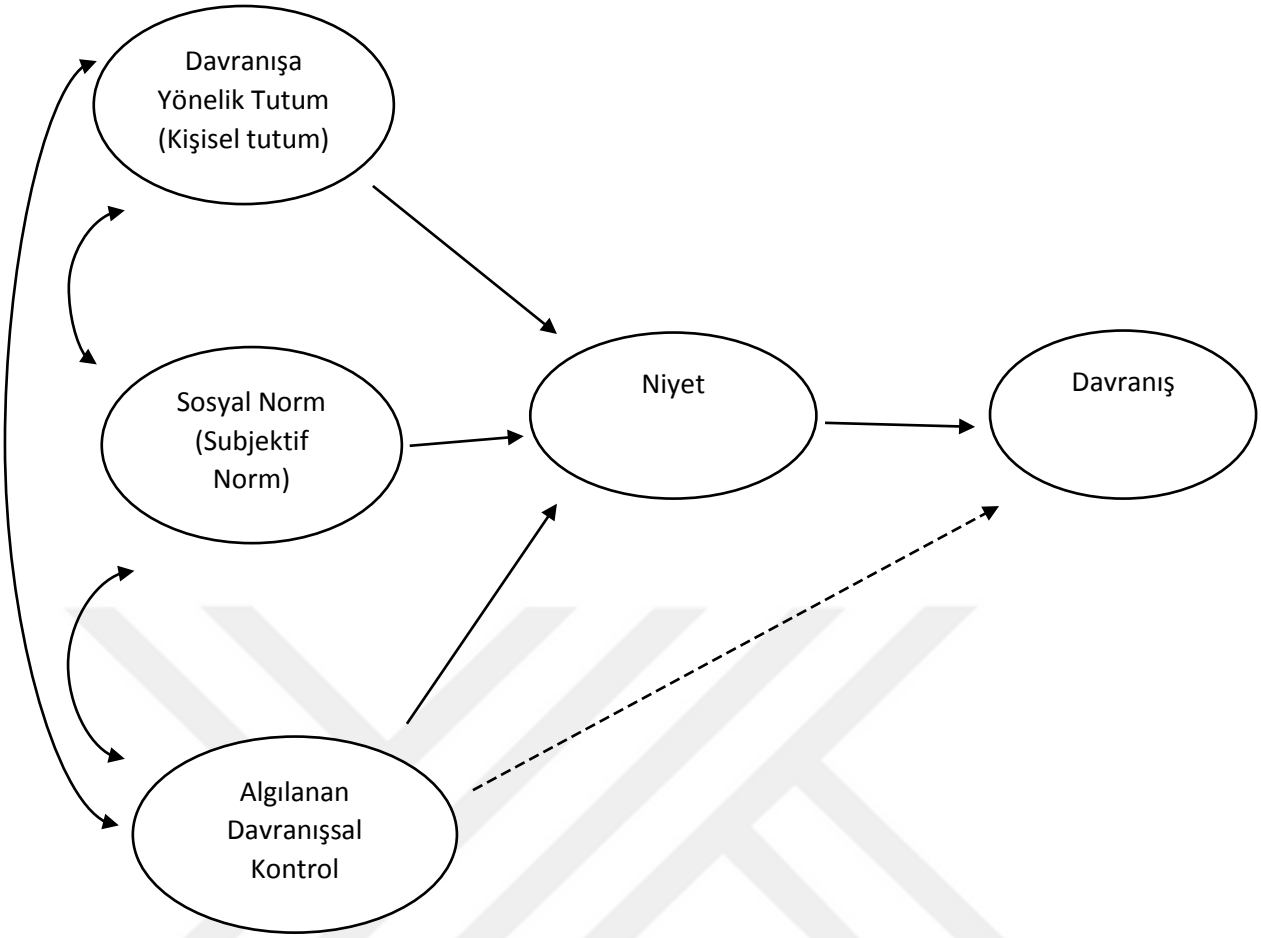
PDT'ye göre davranışlar, kararlaştırılmış niyetler sonucunda oluşur. Niyet ise önceden karar verilmiş olan sonucu elde etmektir. Yani buna göre tutum niyeti, niyet ise davranışı belirler (Kalkan, 2011). Ajzen ise niyetin/eğilimin birkaç farklı durumdan kaynaklandığını ileri sürmüştür. Buna istinaden Planlanmış Davranışlar Teorisi'ni oluşturan Ajzen, PDT'yi bireyin bir davranışı gerçekleştirmek için niyetini gösteren

teori olarak tanımlamıştır. Bu teoride Ajzen kişinin davranışının, sadece kendi iradesi sayesinde olmadığını başka etkenlerinde bireyin davranışında etkili olduğunu savunmaktadır (Ajzen, 1991). Ajzen Planlanmış Davranışlar Teorisinde niyeti, bir davranış karşısında bireyin hazır olma durumu olarak tanımlamıştır (Kautonen, Gelderen & Fink, 2013). Başka bir deyişle kişinin bir davranışı gerçekleştirirken göstereceği çaba olarak ifade edilmiştir (Linan, 2004, p. 5).

Planlanmış Davranışlar Teorisi, kişilerin davranışlarını belirleyen faktörleri bulmaya çalışır (Kalkan, 2011). Bu teori, son yıllarda sosyal psikoloji, psikoloji, sosyoloji ve çevre eğitimi (Erten, 2002), sağlık, yönetim, pazarlama ve tüketici davranışları alanları (Xiao & Wu, 2008; Kalkan, 2011) gibi pek çok alanda bilimsel çalışmalarda kullanılmaktadır. Bu kuram kişinin niyetini göz önünde bulundurarak, kişinin davranışa yönelik tavrını ölçmekte ve dolaysıyla davranışın ortaya çıkma olasığını belirlemektedir (Erten, 2002). Planlanmış Davranışlar Teorisi, insan davranışlarını tahmin etmek ve açıklamak üzere oluşturulmuştur. Bu teoride, *"kişisel tutum, sosyal norm ve algılanan davranışsal kontrol"* faktörleri davranışa yönelik niyetin öncülleri olarak varsayılmıştır (Jakopec vd., 2013).

Krueger ve arkadaşlarına göre (2000), Planlanmış Davranışlar Modeli'nde yer alan tutum ve sosyal (subjektif) normlar, kavramsal olarak daha önceden açıklanan Girişimci Vakası Modeli'ndeki algılanan çekicilikle eş değer niteliktedir. Planlanmış Davranışlar modelindeki algılanan davranışsal kontrol faktörü ise, Girişimci Vakası Modeli'ndeki algılanan uygunlukla eşleştirilmiştir (Krueger vd., 2000).

Gerekçeli Eylem Teorisi'nin genişletilmiş şekli kabul edilen Planlanmış Davranışlar Teorisi modeli, önceden belirttiğimiz gibi Gerekçeli Eylem Teorisi modeline algılanan davranışsal kontrol değişkeninin eklenmesiyle oluşturulmuştur. PDT modeli Şekil 4'de sunulmuştur.

Şekil: 4. Planlanmış davranışlar teorisi

Kaynak: Ajzen, 1991

Şekilde görüldüğü gibi PDT modeli, Gerekçeli eylem modelini kapsamaktadır. Planlanmış Davranışlar Teorisi, orjinal modelin (gerekçeli eylem modelinin) davranışı açıklamasındaki sınırlılıkları ve bireylerin tamamlanmamış iradeli kontrollerinin anlaşılmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuştur (Ajzen, 1991).

Gerekçeli eylem teorisinde olduğu gibi modelde ana faktör bir davranışı gerçekleştirmede bireyin *niyeti*dir. Bir davranışı etkilemede niyetin motivasyonel faktörleri yansıttığı düşünülmektedir. Yani bu faktörler, bir davranışı gerçekleştirmek için insanların o işi deneme istekleri ve bir planı uygulamada ne kadar çaba harcadıklarını gösterir. Genel kural, bir davranışı oluşturmada bireyin niyetinin güçlü olması, büyük olasılıkla onun performansını gösterir. Eğer birey bir davranışı gerçekleştirip gerçekleştirmeme konusunda karar verirse iradeli kontrol altında bir davranış sergilemiş olur. Bazı davranışlar bu gerekleri iyi biçimde yerine getirmesine rağmen bu davranışların uygulanması en azından bir dereceye kadar motivasyonel olmayan yani, ihtiyaç duyulan fırsat ve kaynaklara (zaman, para, yetenek, başkarıyla

işbirliği yapabilme gibi) da bağlıdır. Bu faktörler insanların davranış üzerinde gerçek kontrolünü ortaya çıkarır. Birey bir davranışı gerçekleştirmek için gerekli fırsat, kaynak ve niyete sahip olmalıdır (Ajzen, 1985, chap. 2).

Planlanmışlar davranışlar teorisi modeline göre, tutum, kontrol ve normlar davranışı etkiler ve bu modelde niyet ise aracı faktör rolü üstenir. Bu modele göre Ajzen niyeti, bireyin bir davranışı gerçeleştirmek için hazır olma durumu olarak tanımlamıştır (Kautonen vd., 2015).

Niyet (eğilim), davranışı açıklayan ana öğedir. Bireyin girişimcilik davranışını uygulamaya yönelik çabasını gösterir (Linan & Chen, 2006). Ajzen'e göre niyet, davranışı etkileyen üç motivasyonel faktörden (davranışa yönelik tutum, sosyal norm ve algılanan davranışsal kontrol) oluşur (Linan, 2004:5). Ajzen'in Planlamış Davranış Teorisi'nde niyeti belirleyen unsurlar aşağıda açıklanmıştır (Linan & Chen, 2006; Linan, 2004, p. 5).

Davranışa Yönelik Tutum (Kişisel tutum): Davranışı gerçekleştirecek olan kişinin davranışı olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirmesidir. Bir başka deyişle, girişimci olma konusunda bireyin pozitif veya negatif tutum sergilemesidir (Linan, 2004, p. 5). Bu tutum sadece duygusal (bir şeyi sevmek veya bir şeyin iyi gelmesi, memnun etmesi gibi.) değil aynı zamanda düşündüren ve değerlendiren (bir durumun daha çok karlı veya avantajlı olması gibi) tutumu da kapsar (Linan & Chen, 2006). Bireyin bir davranışı hoş veya nahoş, iyi veya kötü, yararlı veya zararlı bulması, onu sevmesi veya sevmemesi şeklinde değerlendirmesidir (Hasbullah vd., 2014).

Rosenberg' göre bir konu üzerinde bireyin tutumu, konunun tüm yanıtlarına aracı olacaktır. Çoğu araştırmacı, davranışı açıklamada, kişisel tutumun davranışla güçlü ilişkisi olduğunu öne sürmektedir (Hasbullah vd, 2014). Douglas ve Shepherd (2002) ve Kolvereid (1996b) çalışmalarında kişisel tutumla girişimcilik eğilimi arasında anlamlı ilişki bulmuşlardır (Van Gelderen vd., 2006).

Davranış, kişisel tutumdan kaynaklanmaktadır; fakat kişisel tutumun bir parçası değildir. Yani kişisel tutum niyetin belirleyicisidir. Davranışa yönelik tutum ne kadar olumlu olursa, bireyin o davranışı gerçekleştirme eğilimi de o kadar güçlü olacaktır (Robledo vd., 2015).

Sosyal Norm (Subjektif norm): Bir davranışın gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesinde algılanan sosyal baskıdır. Özellikle referans olarak görülen kişilerin, bireyin girişimci olma veya olmama konusudaki düşüncelerinin algılanmasıdır

(Linan, 2004, p. 5). Ajzen' e göre (1991) sosyal norm faktörüne "diğer bireylerin (aile, arkadaş, sınıf arkadaşı) düşüncelerinde önemli olan nedir?" sorusuyla yaklaşılmalıdır.

Sosyal norm, bireyin bir davranışı yerine getirmesinde farklı sosyal referansların (önemli gördüğü kişilerin) baskısı veya onların bireyi etkilemesi olarak da tanımlanabilir. Bu faktör, önemli kişilerin bireyden beklentilerinin olması veya bireylerin önemli kişilerin hareketlerinden etkilenmesi şeklinde insanların düşüncelerini etkiler. İnsanlar bir durum karşında olumlu davranış sergileyebilir, ama eğer onların rol model gördüğü kişiler için bu durum olumsuz ise, onlar bu davranış karşısında negatif tutum sergileyecektir (Hasbullah vd., 2014). Bu şekilde sosyal baskı yaratılmış olacaktır.

Sosyal normda normatif inançlar ve bu inançların motivasyonla bağdaşması olarak iki durum söz konusudur. Normatif inançlar algılanan olasılıktır yani önemli kişi ya da grupların bir davranışı kabul etmesi ya da reddetmesi durumudur. İkinci kavram ise bu normları uygulamada kişinin istekliliğini yansıtır. Yani önemli kişilerin beklentilerine uygun davranma durumudur. Sosyal çevreye bağlı olan bu baskılar bireyin girişimcilik kariyerinde ya tetikleyici olacak ya da engel olacaklardır (Robledo vd., 2015).

Sosyal normun girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi literatürde tartışmalıdır. Bazı çalışmalarda sosyal normun girişimcilik eğilimiyle doğrudan ilişkili olduğu (Diaz-Garcia & Jimenez-Moreno, 2010) belirtilmekte hatta sosyal normun girişimcilik eğilimi üzerinde güçlü etki yarattığı (Kautonen vd., 2013) ileri sürülmektedir. Armitage ve Conner (2001) ise sosyal normun genelllikle niyetin zayıf tahmin edicisi olduğunu belirtmişlerdir. Aynı şekilde literatürde Ajzen, (1991); Linan ve Chen (2009) 'de PDT içinde sosyal normun rolünün zayıf olduğunu vurgulamışlardır. Bazı yazarlar ise sosyal normun girişimcilik eğilimi üzerinde etkisi olmadığını savunmaktadırlar (Autio vd., 2001; Krueger vd., 2000; Linan & Santos, 2007; Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011).

Linan & Santos (2007)' göre ise algılanan sosyal baskı, kişisel tutum ve algılanan davranışsal kontrolü doğrudan etkiler ve girişimcilik eğiliminde iki kişisel algının etkiside aracı rol üstlenir. Bir başka deyişle sosyal norm güçlendiğinde davranışa yönelik kişisel algılamalar artar veya sosyal norm unsuru zayıfladığında kişisel tutum ve algılanan davranışsal kontrol azalmış olur (Rimal & Real, 2003).

Sosyal norma göre algılanan sosyal baskı aile, arkadaş veya diğer önemli kişilerden oluşur (Robledo vd., 2015). Bu çalışmada ise sosyal baskı aile, yakın arkadaş ve bölüm arkadaşından oluşmaktadır.

Algılanan Davranışsal Kontrol: Gerekçeli Eylem Teorisi'ne ek olarak oluşturulmuş ve Planlanmış Davranışlar Teorisi'nin üçüncü faktörü olan değişkendir. Bir davranışı gerçekleştirmenin birey tarafından kolay veya zor olarak görülmesi durumudur. Yani , girişimci olma davranışını yerine getirmenin kolay veya zor olarak algılanmasıdır. Bu yüzden bu kavram Bandura'nın (1997) algılanan öz-yeterlik kavramına benzetilmektedir.. Aynı zamanda Shapero ve Sokol'un (1982) algılanan uygulanabilirlik görüşüne de benzetilmektedir. Son zamanlarda yapılan çalışmalarda algılanan davranışsal kontrol ve öz yeterlik arasındaki farka yönelik çalışmalar artmıştır (Boyd & Vozikis, 1994). İki kavram arasındaki fark şu şekilde açıklanabilir: Algılanan davranışsal kontrol bireyin hem bir şeyi yapabileceği algısı hem de bir davranışı kontrol edebilme algısıdır. Yani kişinin bir işi yerine getirmesi veya bir işi yapmada kimseye bağlı (kaynak, fırsatlar vb açıdan) olmamasıdır (Linan & Chen, 2006). Öz-yeterlik ise, bireyin bir işi başaracağına olan inancıdır. Başka bir deyişle öz-yeterliği düşük olan birey bir işi yapmaktan kaçınır. Oysaki öz-yeterliği yüksek olan bireyin bir işi daha iyi şekilde yerine getirmeye olan inancı daha yüksektir (Piperopoulos & Dimov, 2015). Başka bir ifade ile algılanan davranışsal kontrol, öz-yeterlikten daha geniş bir kavramdır.

Algılanan davranışsal kontrol, bir davranışı yerine getirmek için kaynak ve fırsatların var olduğu anlamına da gelmektedir. Eğer birey iradeli kontrole sahip değilse, niyet ve davranışın tahmin edilmesi sınırlı olabilir. Bu nedenle PDT, Gerekçeli Eylem Teorisndeki bu soruna çare olarak geliştirilmiştir. Bu faktör, özellikle insanların durumsal faktörlerin kontrolunu sağlayamadığı durumda onların davranışlarını açıklamada önem taşır. Örneğin birey bir mal satın almadan önce zaman, bilgi, özgüven vb gibi kaynaklara daha çok ihtiyaç duyar (Hasbullah vd., 2014). Bu nedenle algılanan davranışsal kontrol faktörü için kaynak ve fırsatların varlığı önemlidir. Çünkü bir davranışın gerçekleşmesinin kolay ya da zor olarak görülmesi bu kaynak ve fırsatların varlığına bağlıdır. Ayrıca bu faktörün, geçmiş tecrübeleri yansıttığı varsayılır ve duruma yönelik olarak engeller ve aksaklıklar da beklenmektedir (Robledo vd., 2015).

Kişisel tutum ve algılanan davranışsal kontrol kişisel algılar iken, sosyal norm sosyal algıyı oluşturur. Buna göre bireysel davranış; gözlemsel öğrenme ve algılama tarafından dört bilişsel süreç aracılığıyla değişebilir. Bunlar sırasıyla, ilgilenme, kendi

elinde tutma, yeniden oluşturma ve son olarak harekete geçirmeden oluşur (Santos & Linan, 2007).

Bu faktörler, niyetin tahmin edilmesinde davranış ve durumlar karşısında göreceli öneme sahiptir. Yani bu üç faktörün birbirinden bağımsız katkıları olmaktadır. Bu nedenle yapılan bazı araştırmalarda sadece tutumun niyet üzerinde önemli etkisi bulunmuşken bazılarında ise hem tutumun hem de algılanan davranışsal kontrolun niyet üzerinde kayda değer öneme sahip olduğu görülmektedir (Ajzen, 1991).

PDT'de belirtilen bu faktörlerden her biri niyet (eğilim) için farklı öneme sahip olduğundan bunların girşimcilik eğilimine etkileri de farklı olacaktır. Eğilimin girişimcilik davranışını teşvik etmeye yardımcı olduğu görüşü tartışılsa da Ajzen, niyet ile davranış arasındaki ilişkiyi genel olarak bireyin belirli bir davranışı gerçekleştirmek için niyeti ne kadar güçü olursa, gelecekte bunu yapma olasığı da o kadar artar şeklinde açıklamıştır (Hulsink & Rauch, 2010).

Literatür incelendiğinde girişimcilik eğilimi ve Planlanmış Davranışlar Teorisiyle ilgili ulusal çalışmaların yeterli sayıda olmadığı ve uluslararası çalışmaların ise arttığı gözlenmiştir. Aşağıda Planlanmış Davranışlar Teorisi ile ilgili literatürde yer alan bazı çalışmalara yer verilmiştir.

Robledo ve arkadaşları (2015), "The Moderating Role of Gender on Entrepreneurial Intentions: A TPB Perspective" adlı çalışmalarında İspanya'da işletme öğrencilerinin girişimcilik eğilimi üzerinde cinsiyetin aracı rolünü Planlanmış Davranışlar Teorisi çerçevesinde incelemişlerdir. Araştırma sonucunda Planlanmış Davranışlar Teorisi unsurlarından kişisel tutum ve algılanan davranışsal kontrolün üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini etkilediği fakat sosyal norm unsurunun girişimcilik eğilimini etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır.

Bozkurt Çetinkaya (2014), "Planlanmış Davranışlar Teorisi Çerçevesinde Öğrencilerin Girişimci Olma Niyetlerinin İncelenmesi" adlı çalışmasında, girişimcilik dersi alan öğrencilerin kişisel tutum, sosyal norm ve algılanan davranışsal kontrolünün öğrencilerin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini incelemiştir. Bu faktörlerden kişisel tutum ve algılanan davranışsal kontrol faktörüyle girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulmuş ancak sosyal norm faktörü ile girişimcilik eğilimi arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki bulamamıştır.

Bagheri & Lope Pihie (2014), "Factors Influencing Students Entrepreneurial Intentions: The Critical Roles of Personal Attraction and Perceived Control over Behavior" adlı çalışmalarda Planlanmış Davranışlar Teorisi'ni kullanarak, Malezya'da

üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini ölçmüşlerdir. Araştırma sonuçlarına göre kişisel tutum ve algılanan davranışsal kontrol ile girişimcilik eğilimi arasında doğrudan ve pozitif bir ilişki bulunmuşi sosyal norm unsurunun ise öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerinde dolaylı katkısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kalkan (2011), "Kişisel Tutum, Öznel Norm ve Algılanan Davranışsal Kontrolün Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama , adlı çalışmasını PDT çerçevesinde yapmış ve bu faktörlerden kişisel tutum ve algılanan davranışsal kontrolün öğrencilerin girişimcilik eğilimi üzerinde olumlu etkileri olduğu sonucuna varmıştır. Ayrıca istatistiksel analiz sonucunda sosyal norm ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Shook & Bratianu (2010), Planlanmış davranışlar teorisini kullanarak Romanyalı öğrencilerin girişimcilik eğilimini ölçtüğü çalışmasında şu sonuçlara ulaşmıştır. Girişimcilik eğilimiyle en güçlü ve pozitif ilişkiye sahip olan değişkenin algılanan davranışsal kontrol olduğu bunu kişisel tutum değişkeninin takip ettiğini sosyal norm değişkeninin ise öğrencilerin girişimcilik eğilimini olumsuz etkilediği sonucuna varmıştır.

Fayolle ve Gailly (2004) "Using the theory of Planned Behavior to Asses Entrepreneurial Teaching Programmes: A first Experimentation" adlı çalışmalarında girişimcilik eğitimi ve girişimcilik eğitim programlarının girişimcilik tutum ve eğilimi üzerindeki etkisini ölçmüşlerdir. Araştırmanın sonucunda girişimcilik eğilimiyle Ajzen'in teorisinde yer alan niyetin öncülleri (kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol) arasında güçlü bir ilişki bulmuşlardır. Aynı zamanda girşimcilik eğitim programları ile öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerinde güçlü ve pozitif ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

3.5. Girişimcilik Eğitimi

Eğitim, girişimciliğin oluşmasına ve gelişmesine yardımcı olan önemli etkenlerden biridir. Eğitim, girişimciliğin sadece ortaya çıkmasında değil aynı zamanda ilerleyen dönemlerinde de meydana gelebilecek sorunların çözümünde yardımcı olacaktır. (Bozkurt Çetinkaya, 2011).

Eğitim çeşitli nedenlerle bireyleri girişimciliğe teşvik eden önemli bir yol olarak görülür (Sanchez, 2011). Girişimciliğin oluşturulmasına ve geliştirilmesine yardımcı olan önemli bir etkendir (Bozkurt Çetinkaya ve Alparslan, 2013). Eğitim, ilk olarak bireylerde bağımsızlık, otonomi (özyönetim) ve özgüven duygusunu geliştirir.

İkinci olarak, bireylerin kariyer seçimlerinde alternatif oluşturacak şekilde farkındalık yaratır. Üçüncü olarak eğitim, insanların ufkunu genişletir ve fırsatları daha iyi algılayabilmesini sağlar. Son olarak ise bireylerin yeni iş fırsatları geliştirebilmeleri için onları gerekli olan bilgiye ulaştırır. Bireyler, yeni bir işi başlatma ve geliştirme için gereken bilgi ve yeteneği uygun girişimcilik eğitimiyle elde edebilirler (Do Paço vd., 2015).

Girişimcilik dersi ilk kez 1947 yılında, Myles Mace'nin ABD'deki Harvard Business School'da girişimcilik dersini tanıtmasıyla başlamıştır (Bozkurt Çetinkaya ve Alparslan, 2013). Yani girişimcilik eğitiminin başlangıcı Amerika'ya dayanır (Raposo & Do Paço, 2011; Do Paço vd., 2015). 1940 yıllından beri gelişmiş ülkelerde (Amerika, Kanada gibi) girişimcilik eğitimi önemli ölçüde artmaktadır. 1960'lı yıllarda ise girişimcilik konusundaki ilk akademik programlar başlamış ve 1965'li yıllara gelindiğinde ise giderek yaygınlaşmıştır. Koh'a göre 1993 yılında 400'den fazla ABD üniversitesinde lisans ve yüksek lisans düzeyinde girişimcilik dersleri verilmeye başlanmıştır (Karadeniz, 2010). 1990'lı yıllarda Krueger ve Carsrud (1993) ise girişimcilik eğitimini belirli bir çalışmada Planlanmş Davranışlar Teorisiyle kullanan ilk araştırmacılardır. 2000'li yıllara gelindiğinde ise 2000' e yakın üniversitede girişimcilik dersleri verilmektedir ve bu konuda bilimsel çalışmalar yapılmaktadır (Bozkurt Çetinkaya ve Alparslan, 2013).

Girişimciliğin ortaya çıkmasına paralel olarak bilim disiplinlerinde de girişimcilik eğitimi son on yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır. Günümüzde girişimcilik eğitimine olan ilgi giderek artmaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri girişimciliğin ekonomik büyüme ve istihdama olan etkisidir. Girişimcilik eğitimi, girişimciliğin yaygınlaşmasını teşvik eder ve dolayısıyla ekonomik büyümeye katkı sağlar (Rauch & Hulsink, 2015).

Hansemark'a göre geleneksel anlamda eğitim sadece yetenek ve bilginin dönüşümünü ifade ederken, girişimcilik eğitimi değişen güdü ve tutumlar için bir model fonksiyonu görür. Girişimcilik ve girişimcilik eğitimi kişiyi bir işe başlamaya teşvik etmede ve bunun yanında daha geniş pazar potansiyeline sahip olmada avantajlar sağlar (Raposo & Do Paço, 2011). İyi bir şekilde verilen girişimcilik eğitimi, bireyin gelecekte iş yaratma eğilimiyle pozitif ilişki oluşturur. Ayrıca Sanchez-Escobedo ve arkadaşlarına göre (2011), eğitim programlarına katılma, bireyleri önemli ölçüde yeni bir iş yaratmaya güdüler. Bireylerde yeni bir iş girişimine başlama algısını arttırır (Raposo & Do Paço, 2011; Do Paço vd., 2015).

Raposo ve arkadaşlarına göre yeni bir işe başlamakta başarılı olmak için iki önemli ön şart vardır. Bunlar istekli olmak ve bir işi yapabilme yeteneğine sahip olmaktır. Bu nedenle girişimsel zihniyetin artması için eğitim ve öğretime önemli görevler düşmektedir. Girişimcilik eğitimi bireylere girişimci olma, girişimsel düşünme, özellikle gençlerin sorumluluk sahibi olması konusunda öneriler sunar. (Raposo & Do Paço, 2011).

Son yüzyılın önemli düşünürlerinden Peter Drucker, girişimciliğin bireysel üstünlük olup olmadığını sorgulamıştır. Drucker' a göre girişimcilik sihir, gizem, veya genle ilgili bir durum değildir. Girişimcilik bir disiplindir aynı diğer disiplinler gibi öğrenilebilir (Raposo & Do Paço, 2011; Do Paço vd., 2015). Girişimcilik eğitimi alınarak girişimci olunabilir mi sorusuna ise araştırmacılar *"girişimci doğulmaz olunur"* (Raposo & Do Paço, 2011; Koe vd., 2012) cevabını vermekte ve girişimcilerin gerçekten eğitilebileceğini savunmaktadırlar. Bu nedenle girişimcilik eğilimine yönelik faktörlerin araştırılması insanları girişimciliğe teşvik etmek ve girişimci yetiştirmek adına önem taşır (Koe vd., 2012). Girişimciliğin üniversite düzeyinde öğretilebileceğine artık şüphe yoktur. Girişimciliğin daha fazla geliştirilebilme ve arttırılabilme yönü onun ulaşılabilir olduğunu gösterir, yani girişimcilik öğretilebilen unsurlara sahiptir (Heinonen, 2006).

Girişimcilik eğitiminin amacı, bireyin girişimcilik eğilimine yönelik sahip olduğu gizli yönlerini ortaya çıkarma ve farkına varmasını sağlamaktır. Girişimcilik potansiyeli olan insanların sahip oldukları kaynakları daha etkin kullanmasını sağlar (Bozkurt Çetinkaya ve Alparslan, 2013).

Girişimcilik Eğitim Birliği'ne göre (2008), girişimcilik eğitimi, insanlara sadece bir iş yerinin nasıl işletileceğinin öğretilmesini değil, aynı zamanda yaratıcı düşünme, özsaygı ve yetkilendirme duygusunun da güçlendirilmesini sağlamaktadır. Yani girişimcilik eğitimiyle bireyler bir işletmenin nasıl yaratılacağından daha fazlasını öğrenir. *Girişimcilik eğitimi almanın yararları* aşağıda verilmiştir:

- ✓ Bir kişinin yaşamındaki fırsatları tanıyabilme yeteneği
- ✓ İhtiyacı olan kaynakları bulma ve yeni fikir oluşturma sayesinde fırsatları takip etme yeteneği,
- ✓ Yeni bir firma yaratma ve işletme yeteneği,
- ✓ Kritik yol ve yaratıcı düşünme yeteneği (The Consortium for Entrepreneurship Education, 2008).

Girişimcilik eğitimi bireylere kuracakları işletmelerde yararlanacakları bilgi ve tecrübeyi sağlamanın yanı sıra genel olarak istihdam sağlama, işsizlik için geçerli bir alternatif oluşturma gibi cezbedici özelliklere sahiptir. Ayrıca öğrencilerin edindiği bilgilerle belirli inanç, değer ve tutumun geliştirilmesini de sağlamayı amaçlamaktadır (Raposo & Paço, 2011).

Linan (2004), kişinin girişimcilik eğilimini güçlendirmesini girişimcilik eğitimini almasına dayandırmaktadır. Buna paralel olarak, girişimcilik eğitimi, programlarının ve kurslarının son onbeş yılda olağanüstü artması da bireylerde girişimcilik eğiliminin artabileceğinin göstergesidir. Önceden yönetici, araştırmacı ve eğitimciler tarafından girişimcilik eğitimine olan ilgi küçük ve önemsizken, şimdi değer verilen bir devrim olarak düşünülmektedir. Garavan ve O'Cinneide' ye göre (1994) girişimcilik eğitimi ve geliştirme programlarının yaygınlaşması şunlara bağlıdır:

- ✓ Girişimciliğin barındırdığı kullanışlı bilgi,
- ✓ Teknik bilgi, iş atmosferi analizi, ve eylem planının sentezi için gereken yetenekler,
- ✓ Girişimsel dürtü, yetenek ve tecrübelerin tanımlanması ve teşvik edilmesi,
- ✓ Empatiyi geliştirmek ve girişimciliğin bütün eşsiz yönlerinin desteklenmesi, değişim ve dönüşüme açık olmak,
- ✓ Yeni bir iş başlatmak veya diğer girişimsel durumlar için harekete geçmek.

Garavan ve O'Cinneide'a göre girişimcilik eğitim programının amacı bireyde farklı yetenek, tecrübe ve bilgileri bir arada toplamaktır. Bu nedenle eğitim ile programların girişimcilik davranışlarını pozitif yönde etkileyeceğini düşünmektedirler. Girişimcilik programlarının ve kurslarının çoğu, girişimcilik konusunda farkındalık yaratarak bireylerin girişimsel davranışlar göstermesine ve kariyer seçimine katkı sağlamasına yardımcı olmaktadır (Ferreia, Rapaso, Rodrigues, Dinis & Paço, 2012).

Girişimcilik eğitimi, insanların girişimsel tutumlarını arttırmada anahtar faktörlerden biridir. Bu yüzden eğitsel girişimler , potansiyel girşimcilerin artmasını sağlamada oldukça ümit veren bir etken olarak düşünülmektedir (Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2010).

Yapılan çalışmalarda girişimcilik eğitimindeki artışın girişimciliğe olan etkiyi – tutum ve niyet- pozitif yönde arttırdığı ortaya çıkmıştır (Rauch & Hulsink, 2015). Hamidi, Wennberg, & Berlung (2008), çalışmalarında dünya çapında üniversitelerde

girişimcilik eğitiminin son on yıllarda giderek arttığını belirtmişlerdir. Hamidi ve arkadaşları, makalelerinde "Üniversitelerde verilen girişimcilik eğitiminin genel karakteristik özellikleri nelerdir?" sorusuna ABD'deki girişimcilik eğitim programlarına değinerek cevap vermiştir. Bu programların temel amacı, farkındalık yaratmak ve girişimciliği bir süreç olarak tanıtmaktır. İkinci önemli amaç ise, girişimciliğin kariyer yolu belirlemede önemli olduğu konusunda öğrencilerde farkındalık yaratmaktır. Girişimcilik eğitim programlarında yer alan farklı yönetim disiplinleri dersleriyle (pazarlama, finans, muhasebe gibi) öğrencilerde farkındalık arttırılabilir.

Günümüzde lisasüstü (yüksek lisans ve doktora) düzeyinde de girişimcilik eğitimi dersleri verilmektedir (Börü, 2006). Günümüzde Amerika'da girişimcilik eğitimi -özellikle Amerikan işletme ve mühendislik okullarında- en gözde konulardan biridir. Bu okullarda verilen girişimcilik derslerinin sayısı beş yüzün üzerinde olup, 15 yıl öncesine göre gözle görülür şekilde artmıştır. Amerika'daki bazı üniversitelerde her yıl '*Girişimcilik Araştırmaları Sınırı'* adlı sempozyum düzenlemektedir. Bu konferans 1981'den beri girişimcilik konusunda en son gelişmelerin tartışıldığı bir platform görevi görür. Girişimcilik konusunda üniversite merkezlerinin çoğu; girişimcilik eğitimi, girişimcilerle birlikte sosyal yardım sağlama ve girişimcilik araştırması olmak üzere üç önemli alana odaklanır. Ayrıca Amerika'daki üniversitelerin çoğunda girişimcilik dersleri verilmekte ve ders saatileri de arttırılmaktadır (Kuratko & Hodgetts, 1995).

Ülkemizde meslek yüksek okullarının ders programlarında, işletme ve iktisat (ekonomi) bölümlerine ait fakülteler ve mühendislik fakültelerinde destekleyici olarak girişimcilik dersleri verilmektedir (Börü, 2006). Yani ülkemizde girişimcilik eğitimi daha çok meslek yüksek okulları, işletme ve mühendislik fakültelerinde ağırlıkla verilmektedir.

Girişimcilik eğilimini arttırmak adına diğer bölümlerde ve lisansüstü programlarda da girişimcilikle ilgili derslerin verilmesine ihtiyaç vardır. Bununla birlikte ülkemizde öğrencileri girişimciliğe teşvik etmek adına üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde genç girişimcilerin potansiyelini ortaya çıkarmak ve teşvik etmek için her yıl çeşitli programlar düzenlenmektedir (Börü, 2006).

Ülkemizde öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini arttırmak için üniversiteye giden her öğrenciyi "girişimci adayı" olarak görmek ve gençlerimizin içinde bulunduğu koşulları ve çevre faktörlerini dikkate alarak sorunları fırsata çevirme potansiyellerini ortaya çıkarmak, gençlerde yaratıcılığı özendirmek gibi faktörler üzerinde iyileştirmeler yapılmalıdır. Bu etkenler eğitimin girişimcilik üzerindeki öneminin de artmasını

sağlamaktadır. (Arslan, 2002). Bu nedenlerden dolayı girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkarılmasında girişimcilik eğitimine önemli görevler düşmektedir. Çünkü girişimcilik eğitiminin/dersinin amacı, bir kişideki girişimcilik potansiyelini ve bireyin daha önce keşfedilmemiş özelliklerini ortaya çıkarmak ve böylece bireyde farkındalık yaratmaktır (Balaban ve Özdemir, 2008). Yani etkili bir şekilde alınan girişimcilik eğitimi, bireylerin girişimcilik eğilimini önemli ölçüde arttıracaktır (Yang, 2013).

Eğitimin özellikle de üniversitede verilen girişimcilik eğitiminin gençlerin girişimciliğe olan bakış açısını olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Batı ülkeleri girişimcilik dersinin alınmasını kariyer belirlemede önemli etken olarak görmekte ve bu nedenle üniversitelerde verilen girişimcilik derslerinin önemine dikkat çekmektedirler. (Balaban ve Özdemir, 2008). Çünkü girişimciliği kariyer olarak görmek, kişiyi güdüleyen, doyuma ulaştıran, kişiye esnek çalışma saatleri sunan ve işinde bireyi özgür bırakan bir kariyer demektir. Girişimcilik üniversiteli gençler arasında tercih edilen bir kariyer olma yolunda ilerlemektedir (Top ve Sevencan, 2006). Bu nedenle öğrencilerin bireysel performanslarını arttırmak için üniversitelerde girişimcilikle ilgili verilen dersler, onların teorik kavramları ve uygulamasını öğrenmelerini destekleyecek ve girişimsel davranışlarını arttıracak şekilde olmalıdır (Heinonen, 2006). Girişimcilik konusunda bilginin artması girişimcilik faaliyeti hakkında daha realistik algıların oluşmasını sağlar. Bu nedenle bilginin artması girişimcilik eğilimini dolaylı etkiler (Linan & Chen, 2006).

Girişimcilik eğitimi ve programları, girişimcilik eğilimini arttırır. Girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimini arttırdığı konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu eğitimler öğrencilerin girişimsel yeteneklerini, değerlerini ortaya çıkarmakta, onların küçük işletmeleri yönetmesi konusunda tecrübeli/bilgili olmalarını sağlamakta ve girişimciliğin kişisel ve sosyal açıdan gelişmesine katkı sağlamaktadır (Bagheri & Lope Pihie, 2014). Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerine etkisini araştıran çalışmalar son zamanlarda artış göstermiştir. Yabancı literatürde son zamanlarda girişimcilik eğilimi ve girişimcilik eğitimi ilişkisini açıklayan çalışmalar şu şekildedir: Rauch & Hulsink, 2015; Piperopoulous & Dimov, 2015; Bae, Qian, Miao & Fiet, 2014; Rahman & Day, 2014; Sanchez, 2013; Raposo & Do Paço, 2011; Lorz, 2011; Fayolle, Gailly & Lassas-Clerc, 2006.

Ülkemizde girişimcilik eğitimi konusunda yapılan çalışmalardan bazıları ise Bozkurt Çetinkaya ve Alparslan, 2013; Sezer, 2013; Yumuk, 2013; Seçkin Halaç ve Bulut, 2012; Bozkurt, Aslan, ve Göral, 2011; Patır ve Karahan, 2010; Karadeniz, 2010;

İpçioğlu ve Taşer, 2009; Balaban ve Özdemir, 2008 dir. Yabancı literatürde girişimcilik eğitimi konusunda yapılan çalışmalar oldukça fazla ve daha önceki yıllara dayanıyor iken ülkemizde bu konuda yapılan çalışmalar az olup ve son çalışmaların çoğu son yıllarda yapılmıştır. Bu nedenle çalışmamızda planlanmış davranışlar teorisiyle birlikte ele alacağımız girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine olan etkisinin incelenmesinin ülkemizde ilgili alandaki literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Aşağıda girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerine etkisini araştıran çalışmalardan bazıları yer almaktadır.

Do Paço, Ferreira, Raposo, Rodrigues & Dini, (2015) "Entrepreneurial Intentions: Is Education Enough?" adlı çalışmalarında psikolojik tutum ve davranışları girişimcilikle ilişkilendirmiş ve işletme okulundan katılan kızlar ile spor okulundan katılan erkekler arasındaki girişimcilik eğilimini karşılaştırmışlardır. Girişimcilik eğitiminin daha kapsamlı bir şekilde müfredata dahil olduğu işletme okulunda kız öğrencilerin, girişimcilik eğiliminin ve davranışının daha yüksek olması beklenirken; sonuç, spor okulunda okuyan ve herhangi bir girişimcilik eğitimi almamış olan erkek öğrencilerin bir işe başlama niyetlerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum girişimcilik eğilimini belirlemede diğer faktörlerin de etkili olduğu sonucunu düşündürmektedir.

Rauch ve Hulsink (2015), "Putting Entrepreneurship Education Where the Intention to Act Lies. An Investigation into the Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Behaviour" adlı çalışmalarında Planlanmış Davranışlar Teorisi temelinde, girişimcilik eğitiminin etkililiğini test etmek için, girişimcilik yüksek lisans programını alan öğrencilerle tedarik zinciri yönetimi yüksek lisans programını alan öğrencileri karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucunda, girişimcilik eğitimini alan öğrencilerin tutumlarının ve algılanan davranışsal kontrollerinin artış gösterdiğini ve program sonunda ise bu öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin arttığını bulmuşlardır. Bununla beraber girişimcilik eğiliminin, girişimcilik eğitimi sonrasında ortaya çıkan yeni bir iş girişiminin yaratmasındaki etkisine aracılık ettiği sonucuna ulaşmışlardır.

Bae, Qian, Miao ve Fiet, (2014), "The Relationship Between Entrepreneurship Education and Entreprenurial Intentions: A Meta-Analytic Review", adlı çalışmalarında, öğrencilerin girişimcilik eğitimi öncesi ve sonrası girişimcilik eğilimlerini karşılaştırılmıştır. Bae ve arkadaşları, 37,285 bireyden oluşan 73 çalışmanın meta analizini yapımışlardır ve araştırma sonucunda girişimcilik eğilimi ile girişimcilik eğitimi arasında küçük ama pozitif bir ilişki bulmuşlardır.

Karimi ve arkadaşları (2012), “The Impact of Entreprenurship Education on Students Entreprenruail Intentions and Opportunity Identification Perceptions”, adlı çalışmasını Planlanmış Davranışlar Teorisine dayandırmıştır. Altı İran üniversitesinde girişimcilik dersi alan 205 öğrencinin girişimcilik eğilimleri değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, girişimcilik eğitim programlarının, öğrencilerin sosyal norm algısını ve algılanan davranışsal kontrollerini pozitif ve önemli ölçüde etkilediği bulunmuştur. Bununla birlikte, üniversitelerin girişimcilik eğitimi programları arayıcılığıyla girişimcilikle ilgili yetenekleri ve öğrencilerin sosyal norm algılarını biçimlendirebileceğini ve geliştirebileceğini belirtmişlerdir.

Bozkurt, Aslan ve Göral, (2011), “Yüksek Öğretimde Verilen Girişimcilik Eğitiminin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Teknik proğram ve Sosyal Program Karşılaştırmalı Bir Araştırma” adlı çalışmalarında, üniversitelerde verilen girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Sonuçta ise, girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimini olumlu etkilediği belirtilmiştir. Ayrıca kariyerini kamu sektöründe çalışma değil de kendi işini kurma yönünde belirleyen öğrencilerin girişimcilik eğilimi daha yüksek çıkmıştır. Karşılaştırmada ise girişimcilik eğitimini alanların bu dersi almayanlara göre daha fazla girişimcilik eğilimi gösterdikleri sonucuna varılmıştır.

Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, (2011) “Factors Affecting Entrepreneurial Intentions Levels: A Role for Education” adlı araştırmalarında, Planlanmış davranışlar teorisi unsurlarından kişisel tutumu ve algılanan davranışsal kontrolü, girişimcilik eğilimini en iyi açıklayan faktörler olarak açıklamışlardır. Sosyal norm algısının ise girişimcilik eğilimini etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Öte yandan girişimcilik eğiliminin oluşmasında girişimcilik eğitiminin rolünün de araştırıldığı bu çalışmada, girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimini belirlemede etkisinin çok fazla olmadığı ortaya çıkmıştır. Girişimcilik eğitiminin çok daha etkili bir role sahip olması için, girişimciliğe yönelik tutum ve eğilimi destekleyen bir eğitimin tasarlaması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bir başka deyişle girişimcilik eğilimini arttırmak için daha etkili bir girişimcilik eğitiminin oluşturulması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Girişimcilik eğilimi konusunda eğitim ve tecrübenin önemi yukarıda belirtildiği gibi pek çok çalışmada vurgulanmıştır. Bu konuda bilginin artması ise ana etkendir. Genel olarak bilginin artması doğrudan profesyonel kariyer seçimi hakkında farkındalığın da artmasını sağlar. Bilginin artması, bireyin öz-yeterliğini, kişisel

tutumunu ve sosyal normunu etkiler. Bu nedenle girişimcilikle ilgili bilgiye sahip olunması durumunda, bilginin; niyetin öncülleri (kişisel tutum, sosyal norm, öz-yeterlik) üzerinde belirgin ve kayda değer etki yaratabileceği düşünülmektedir (Linan & Chen, 2006).

Sonuç olarak, üniversitelerde girişimcilik eğitimi almak, hem öğrencilerin girişimcilik eğilimini daha aktif hale getirmekte hem de onların iyi birer girişimci olmaları için gereken davranış normlarını öğrenmelerine destek olmaktadır (Bozkurt Çetinkaya, 2011).

BÖLÜM IV

YÖNTEM

4.1 Araştırmanın Metodolojisi

Bu çalışmanın metodolojisi çalışmanın kapsamına, zaman ve maliyet planlarına uygun olacak şekilde teorik ve uygulama olmak üzere iki bölümden oluşur.

Buna göre ilk iki kısmı oluşturan teorik bölümde, ikincil kaynaklar olan kitaplar, gazeteler , makaleler, dergiler, kongre kitapçıkları, internetten gerekli siteler ve web sayfaları, daha önce yapılmış olan tezler, ve konuyla ilgili her türlü çalışmalardan yararlanılmıştır. Ayrıca işletme literatürü taranmıştır ve ekonomi, sosyoloji, psikoloji, literatürleri de taranarak konuyla ilgili bölümlerden yararlanılmıştır. Bu kaynakların tümünden yararlanılarak çalışmanın teorik kısmı oluşturulurken uygulama bölümü için zemin hazırlanmıştır. Çalışmanın teorik kısmının tamamlanmasıyla, uygulama kısmı oluşturulup sonuçlarının değerlendirilmesine hazır duruma getirilmiştir.

Tez çalışmasının uygulama bölümünde ise, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi 3.ve 4 sınıf girişimcilik dersi alan işletme bölümü öğrencileri üzerinde anket çalışması yapılarak birincil kaynaklardan veri oluşturulmaya çalışılmıştır. Uygulama bölümünde elde edilen veriler, çalışmanın içeriğine uygun olan analizlerle değerlendirilmiş, değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmış ve elde edilen sonuçların örneklemin tamamını temsil etmesi açısından, çalışmanın teorik kısmından da yararlanılıp yorumlanmış ve değerlendirilmiştir.

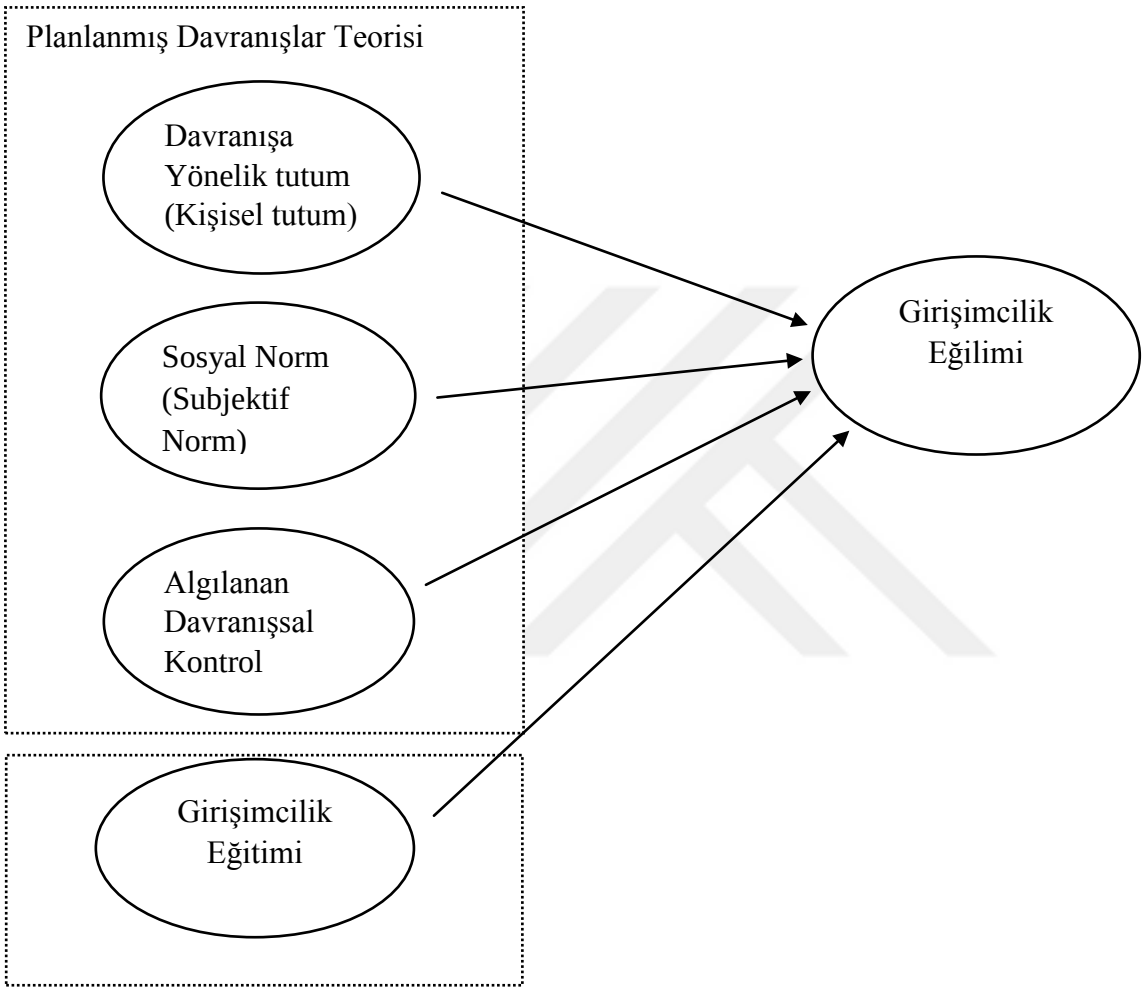
4.2. Araştırmanın Modeli ve Hipotezler

Bu bölümde araştırmanın modeline ve hipotezlerine yer verilmektedir.

4.2.1. Araştırmanın Modeli

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi ve girişimcilik eğitiminin rolünü belirleme adına yapılan bu çalışmada kullanılan araştırma modeli Şekil 5'te görülmektedir. Çalışmanın modeli başta Ajzen (1991) olmak üzere, Linan, Rodriguz-Cohard & Rueda-Cantuche, (2011)'in de araştırmalarında kullandıkları modellerinden yararlanarak ve uyarlanarak oluşturulmuştur.

Şekil 5 ‘te görüldüğü gibi bu çalışmanın temel amacı üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini belirlemede planlanmış davranışlar teorisi ve üniversitede aldıkları girişimcilik eğitiminin ilişkisini belirlemektir. Bununla beraber öğrencilerin demografik özelliklerinin de girişimcilik eğilimleri üzerinde bir etkisinin olup olmayacağı incelenmiştir.

Şekil 5. Araştırmanın modeli

Kaynak: Ajzen (1991), ve Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche (2011), çalışmalarından yararlanılmış ve uyarlanmıştır.

4.2.2. Araştırmanın Hipotezleri

Literatürde konuyla ilgili daha önce yapılan çalışmalardan (Ajzen, 1991; Autio vd., 2001; Armitage & Conner, 2001; Van Gelderen vd., 2008; Fini vd., 2009; Linan ve Chen, 2009; Shook ve Bratianu, 2010; Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011; Kalkan, 2012; Koe vd., 2012; Bagheri & Lope Pihie, 2014; Bozkurt Çetinkaya, 2014; Doğan, 2015) elde ettiğimiz bilgiler ve bu bilgilerden yararlanılarak

geliştirdiğimiz modelde görüldüğü üzere kişisel tutumun, sosyal normun, algılanan davranışsal kontrolun ve alınan girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Söz konusu ilişkilere dair hipotezler ve bu hipotezlere ilişkin teorik temeller sırasıyla aşağıda belirtilmiştir.

4.2.2.1. Kişisel Tutum

Girişimcilik eğiliminin önemli unsurlarında biri olan kişisel tutum, Ajzen tarafından (1991) bireyin bir davranışı olumlu veya olumsuz olarak değerlendirme derecesi olarak tanımlanmıştır. Girişimcilik eğilimi ve kişisel tutum arasında varolan önemli ilişkiden dolayı kişisel tutumun , girişimciliğe doğru eğilimi arttırmada önemi bir faktör olduğu kanıtlanmıştır (Kautonen vd., 2009; Fini vd., 2009). Girişimcilik eğilimini açıklamada diğer faktörler arasında kişisel tutumun büyük önemi vardır. Öğrencilerin girişimcilik eğilimini belirlemede kişisel tutumun etkisini araştıran bir araştırmada kişisel tutum şu şekilde belirtilmiştir: Bireyi değişim, para ve girişimciliğe doğru yönelten girişimcilik eğiliminin önemli bir yaratıcısıdır (Koe vd., 2012). Van Gelderen ve arkadaşlarının (2008) çalışmalarında ise bireyin tutumu; finansal açıdan güvenliği, zenginliğe verdiği önem, iş yükünden kaçınma durumu, otonomi gibi faktörlerden oluşmuştur ve bu faktörlerin girişimcilik eğilimini büyük ölçüde etkilediği belirtilmiştir.

Bir işletme kurma düşüncesi bireyin girişimciliğe yönelik tutumuyla ilgilidir. Bireyin kişisel tutumu, zengin olma düşüncesi, başkasına karşı kendini ispatlama güdüsü gibi davranışlara yöneliktir (Bozkurt Çetinkaya, 2014). Literatürde kişisel tutumun girişimcilik eğilimi üzerinde pozitif etkilerini ortaya koyan bu ve benzeri çalışmaların ışığında, aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H1: Üniversite öğrencilerinin kişisel tutumları, girişimcilik eğilimlerini pozitif olarak etkiler.

4.2.2.2. Sosyal Norm

Girişimcilik eğilimini belirlemede bir diğer ise faktör sosyal normdur. Sosyal norm, Ajzen (1991) tarafından bir davranışı gerçekleştirme veya gerçekleştirmemede algılanan sosyal baskı olarak tanımlanır. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde sosyal normun girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisinin tartışmalı olduğu görülmektedir. Mesela, Moriano ve arkadaşları (2011), sosyal normun girişimcilik eğiliminin önemli bir öngörücüsü olduğunu düşünmektedirler. Van Gelderen ve arkadaşları (2008) da

sosyal normu girişimcilik eğilimini açıklamada önemli bir unsur olarak görmektedirler. Benzer şekilde Kautonen ve arkadaşları (2009) da sosyal norm ve girişimcilik eğilimi arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Bunun aksine diğer bazı çalışmalarda ise sosyal norm, girişimcilik eğilimini belirlemede zayıf bir rol oynamaktadır. Bu nedenle girişimcilik eğilimini etkilemede yetersiz kalmaktadır (Koe vd., 2012). Shook ve Bratianu (2010), sosyal normun girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilemediğini negatif olarak etkilediğini iddia etmektedirler. Diğer çalışmalarda da sosyal norm girişimcilik eğilimini belirlemede yetersiz kaldığı ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı düşünülmektedir (Linan,Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011; Fini vd., 2009; Autio vd., 2001). Her ne kadar önceki araştırmalarda sosyal normun girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi konusunda fikir birliği olmasa da, bu çalışmada söz konusu ilişkinin var olup olmadığını göstermek ve dolayısıyla mevcut yazına katkıda bulunmak amacıyla aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H2: Üniversite öğrencilerinin sosyal norm algıları, girişimcilik eğilimlerini pozitif olarak etkiler.

4.2.2.3. Algılanan Davranışsal Kontrol

Ajzen (1991), algılanan davranışsal kontrolu "bir davranışı yerine getirmede algılanan kolaylık veya zorluk "olarak tanımlamıştır. Algılanan davranışsal kontrol, fiilen girişimci olmada bireyin algıladığı yapılabilirlik ve kontrol duygusunu içeren bir unsurdur. Bu unsur, imkan ve kaynakların fazla olduğu ve karşılaşılan engellerin az olduğu durumda artacaktır (Bozkurt Çetinkaya, 2014).

Girişimcilikle ilgili kaynaklar konusunda önemli rol oynayan algılan davranışsal kontrol faktörü, girişimcilik eğiliminin en güçlü öngörücüsü olarak belirtilmiştir (Koe vd, 2012). Bazı çalışmalarda ise algılanan davranışsal kontrol faktörünün girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Linan ve Chen, 2009; Shook ve Bratianu, 2010; Fini vd., 2009; Moriano vd., 2011; do Paço vd., 2011; Koe vd., 2012). Örneğin; Shook ve Bratianu (2010) ise Planlanmış Davranışlar Teorisini kullanarak Romanyalı öğrencilerin girişimcilik eğilimini ölçtüğü çalışmalarında, girişimcilik eğilimi ile algılanan davranışsal kontrol arasında oldukça güçlü pozitif bir ilişkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. Benzer şekilde Autio ve arkadaşları (2001) da çalışmalarında Planlanmış Davranışlar Teorisi alt boyutlarından algılanan davranışsal kontrolün girişimcilik eğilimini etkileyen en güçlü değişken olduğunu bulmuşlardır. Litreratürde algılanan davranışal kontrolun bu önemi dikkate alındığında öğrencilerin girişimcilik

eğilimini belirlemede bu faktörün etkisini ölçmek adına aşağıdaki hipotez geliştirilmiştir.

H3: Üniversite öğrencilerinin algıladıkları davranışsal kontrolleri, girişimcilik eğilimlerini pozitif olarak etkiler.

4.2.2.4.Girişimcilik Eğitimi

Literatürde girişimcilik eğitimi çoğunlukla etkili bir strateji olarak düşünülmektedir. Özellikle girişimcilik eğitminin daha çok yenilik yaratmaya dönük olması ve sağladığı faydaları araştırmacılar ve eğitimciler tarafından önemle üzerinde durulmaktadır. Ama yine de günümüzde yeni bir iş kurmada ve girişimci olmada girişimcilik eğitiminin niyet üzerindeki etkisininin anlaşılmasında eksiklikler vardır ve nispeten yeterli şekilde test edilmemiştir. Bu nedenle girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine yönelik sonuçlar bir nebze belirsiz kalmıştır (Souitaris vd., 2007; Krueger ve Brazeal, 1994). Öte yandan, Bae, Qian, Miao ve Fiet (2014), çalışmalarında girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimini az ama pozitif olarak etkilediğini bulmuşlardır. Rauch ve Hulsink (2015), ise çalışmalarında girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilediği sonucuna varmışlardır. Benzer şekilde, Bozkurt, Aslan, ve Göral (2011) çalışmalarında girişimcilik dersi alan öğrencilerin almayanlara göre daha fazla girişimcilik eğilimi gösterdiklerini bulmuşlardır. Her ne kadar girişimcilik eğitimine yönelik belirsizlikler olduğunu belirtilse de pek çok araştırmada girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine etkisini pozitif olarak etkileğini belirten çalışmalar da vardır. Dolayısıyla, çalışmamızda girişimcilik eğitimiyle ilgili hipotezimiz aşağıdaki gibi geliştirilmiştir.

H4: Üniversite öğrencilerinin aldıkları girişimcilik eğitimi, girişimcilik eğilimlerini pozitif olarak etkiler.

4.3. Veri Toplama Yöntemi

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini belirlemeye yönelik geliştirilmiş kuramlardan ve önceki çalışmalardan yararlanılarak, araştırma sorularını cevaplamaya yönelik bir anket hazırlanmıştır. Anket dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yöneliktir. İkinci ve üçüncü bölümlerde ise Linan ve Chen'in (2009) Planlanmış Davranışlar Teorisini kullanarak iki farklı kültürde (İspanya ve Tayvan) öğrencilerin girişimcilik eğilimini belirlemeye yönelik çalışmasındaki 'girişimcilik eğilimi anketinden' (Entrepreneurial Intention

Questionnaire) yararlanılmıştır. Bu bölümlerde sırasıyla PDT'nin alt boyutlarına (kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol) ve girişimcilik eğilimine yönelik sorulara yer verilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise Linan, Rodrigues-Cohard & Rueda–Cantuche' nın (2011) "Factors Affecting Entrepreneurial Intentions Levels: A Role for Education" adlı çalışmalarında girişimcilik eğitimine yönelik kullanmış olduğu ölçekten yararlanılmıştır.

Bu çalışmada 5'li likert ölçeği kullanılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin Planlanmış Davranışlar Teorisi unsurları (kişisel tutum, algılanan davranışsal kontrol), girişimcilik eğilimi ve girişimcilik eğitimi bölümlerinde yer alan yargılara: "1= Kesinlikle katılmıyorum", "2=Katılmıyorum", "3= Ne katılıyorum ne katılmıyorum", "4= Katılıyorum", "5= Kesinlikle katılıyorum" ifadelerini göz önünde bulundurarak cevap vermeleri istenmiştir. Planlanmış Davranışlar Teorisi unsuru olan sosyal norm faktörü için ise 5'li likert ölçeği şu şekilde oluşturulmuştur. "1=Kesinlikle onaylamazdı", "2=Onaylamazdı", "3= Ne onaylardı ne onaylamazdı", "4= Onaylardı", ve "5= Kesinlikle onaylardı" ifadelerinden oluşmaktadır.

Hazırlanan anket çalışması Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi girişimcilik dersi alan işletme bölümü 3.ve 4.sınıf öğrencileri üzerinde uygulanmıştır. Anketten elde edilen veriler "Statistical Package for the Social Science (SPSS 20)" programı kullanılarak analiz edilmiştir.

4.4. Güvenirlik Analizi

Güvenirlik analizi ankette kullandığımız ölçeğin tutarlılığını ölçmek için yapılmıştır. Araştırmada güvenirliliği ölçerken sıklıkla tercih edilen alfa katsayısı (Cronbach's Alpha) kullanılmıştır (Nunnally, 1978). Ölçekte yer alan k kadar soru'nun homojen olarak bir bütün oluşturup oluşturmadığını araştırır. Maddeler arasında korelasyon ne kadar yüksek çıkarsa alfa sayısının da o derece yüksek çıkma ihtimali vardır. Nunnally'e (1978) göre alfa değerinin 0.7'dan yüksek çıkması ölçeğin güvenilir olduğunu belirtmektedir.

Üç farklı teorik yapının bunlar sırasıyla; girişimcilik eğilimi, Planlanmış Davranışlar Teorisi ve girişimcilik eğitiminin, güvenirlikleri ayrı ayrı test edilmiş olup Cronbach's alfa değerleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1

Girişimcilik Eğilimi Güvenirlik Analizi

Cronbach's Alfa	Standardize edilmiş ifadelerin Cronbach's Alfa değeri	İfade sayısı
,936	,936	6

Tablo 2

Planlanmış Davranışlar Teorisi Güvenirlik Analizi

Cronbach's Alfa	Standardize edilmiş ifadelerin Cronbach's Alfa değeri	İfade sayısı
,859	,857	13

Tablo 3

Girişimcilik Eğitimi Güvenirlik Analizi

Cronbach's Alfa	Standardize edilmiş ifadelerin Cronbach's Alfa değeri	İfade sayısı
,881	,882	5

Kısaca, araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirlik analizi yapılmış, ve tablolarda hesaplanan alfa katsayısı sunulmuştur. Girişimcilik eğilimi (,936), Planlanmış Davranışlar Teorisi (,859) ve girişimcilik eğitiminin (,882) alfa katsayıları 0.7'nın (Nunnally, 1978) üzerindedir. Bu durum ise araştırmada kullanılan ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu göstermektedir.

4.5. Örneklem Seçimi

Araştırmanın örneklemi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde işletme bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden girişimcilik dersi alan 281 öğrenciden oluşmaktadır. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nde 110, Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi'nde 207 öğrenciye anket dağıtılmıştır. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi'nden 105, Kahraman Maraş Sütçü İmam

Üniversitesi'nden 176 öğrenci anket sorularını eksiksiz cevaplamıştır. Sonuçta, 281 öğrencinin anketi analiz için uygun bulunmuştur.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde ilk olarak, değişkenlerin literatürde belirtilen sayıda ve formatta çıkıp çıkmadığını görmek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Daha sonra bu değişkenler arasında ilişki olup olmadığını ve ilişkinin derecesini görmek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Bir sonraki aşamada ise geliştirilen hipotezleri test etmek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Son olarak da ANOVA ve t testleri yardımıyla demografik değişkenlerin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi incelenmiştir.

5.1. Faktör Analizi

Faktör analizi, birbirleriyle ilişkili değişkenleri bir araya getiren, ana amacı verilerin boyutlarını azaltma ve bağımlılıklarını ortadan kaldırma olan çok değişkenli analiz tekniğidir. Faktör analizinin temel amacı, değişken sayısını azaltmak ve değişkenler arası ilişkiden faydalanarak yeni oluşumlar meydana getirmektir (Patır, 2009).

Bu çalışmada faktör analizinin yapılmasının amacı, elde edilen faktörlerin (değişkenlerin) literatürde yer alan değişkenlerle eşleşip eşleşmediği görmek ve ayrıca elde edilen faktörleri Pearson korelasyon ve regresyon analizinde değişken olarak kullanmaktır.

Deneklerden elde edilen verilerin kullanılması suretiyle yapılan faktör analizinin uygunluğunun test edilmesinde KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örnekleme ve Bartlett'in Küresellik testi dikkate alınmıştır. KMO testi, belirlenen örneklem sonucunda elde edilen değişkenlerin oluşturduğu verilerin faktör analizi için yeterli olup olmadığını belirler. Yani faktör analizi için örneklem yeterliliğini gösterir. Bartlett'in Küresellik testi ise, korelasyon matrisindeki ilişkilerin faktör analizi yapılması için yeterli olup olmadığını ölçmektedir. (Gürbüz ve Şahin, 2014). Başka bir deyişle korelasyon matrisinin anlamlılığının testidir
(Yurdugül, http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/Kuresellik.pdf).

Tablo 4

Girişimcilik Eğilimi, PDT, Girişimcilik Eğitimi Faktör Analizine İlişkin KMO Örnekleme ve Bartlett'in Küresellik Testi

KMO Örnekleme Testi		,912
Bartlett'in Küresellik Testi	Approx. Chi-Square	4275,602
	Df	276
	Sig.	**,000***

*Sig<0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 4'de görüldüğü gibi faktör analizi sonucunda KMO örneklem yeterliliği 0,912 olarak bulunmuştur. Sonucun anlamlı olması için KMO değerinin %60 'ın üstünde olması arzulanır. KMO değerinin %91.2 olması, örneklemin oldukça yeterli olduğunu gösterir. . Bartlett'in Küresellik Testi değeri ise 4275,602 'dir. Bu değer Sig=0,000 anlamlılık düzeyinde geçerlidir. Bu test sonucunun anlamlı olması ($p < 0.05$) değişkenler arası ilişkilerin oluşturduğu matrisin faktör analizi için anlamlı olduğunu ve faktör analizi yapılabileceğini göstermektedir.

Tablo 5'te yer alan özdeğer (eigenvalue), faktör sayısına karar vermede kullanılmaktadır. Genelde özdeğeri 1 'den büyük olan faktörler uygulamaya alınır. Yani faktör sayısı belirlenirken özdeğerleri 1'den büyük olan faktörlerin açıkladıkları varyans miktarı önemsenir. Keşfedici Faktör analizinde toplam varyansın en az % 50 olması arzulanır. (Gürbüz ve Şahin, 2014). Faktör analizine girişimcilik eğilimi ve girişimcilik eğitimi ve Planlanmış davranışlar teorisinin alt boyutları olan kişisel tutum, sosyal norm ve algılanan davranışsal kontrolü temsil eden sorular dahil edilmiştir.

Tablo 5

PDT, Girişimcilik Eğitimi ve Girişimcilik Eğilimi Faktör Analizi

	FAKTÖRLER				
	Girş. eğilimi	**Girş. Eğitimi**	**Kişisel tutum**	**Alg.davr .kontrol**	**Sosyal norm**
Girişimci olmak için her şeyi yapmaya hazırım	,839				
Temel kariyer hedefim girişimci olmaktır	,820				
Kendi işimi kurmak için her şeyi yapacağım	,791				
Gelecekte kendi işimi kurma konusunda kararlıyım	,780				
Bir işletme kurmayı ciddi şekilde düşünüyorum	,775				
Bir gün kendi işimi kurmaya gerçekten niyetliyim	,712				
Girişimcilikle ilgili bilgimin artmasına		,805			
Girişimci profilini tanımama		,789			
Girişimci olma tercihimin oluşmasına		,788			
Girişimci olmak için gerekli becerilerimin gelişmesine		,748			
Girişimci olma eğilimimin artmasına		,746			
Girişimci olmanın avantajları dezavantajlarından fazladır			,805		
Girişimci olarak kariyer yapmak cazip gelmektedir			,732		
Uygun fırsat ve gerekli kaynaklarım olduğunda kendi işimi kurardım			,721		
Girişimci olmak beni mutlu ederdi			,710		
Karşıma çıkacak olan iş fırsatları arasında en çok girişimci olmayı isterdim	,471		,566		
Bir işi kurmak ve işletmek kolaydır				,781	
Kendi işimi kurmada gerekli hazırlıklara sahibim				,764	
Yeni bir iş kurmada uygulamaya dair gerekli bilgilere sahibim				,718	
Bir iş fikrini girişimcilik projesine dönüştürebilecek bilgi ve beceriye sahibim				,636	
Yeni bir iş kursaydım büyük olasılıkla başarılı olurdum				,607	
Aile					,858
Yakın arkadaş					,764
Sınıf(bölüm) arkadaşı					,733
Özdeğer (eigenvalue)	9, 352	2,222	2,176	1,482	1,331
Açıklanan % Varyans	19,990	14,183	13,261	12, 757	8,820

Tablo incelendiğinde tüm maddelerin beklenen faktörlere yüklendiği görülmektedir. Faktör yükü 0.4'ün altında olan değerler tabloda gösterilmemiştir. Elde edilen bu faktörleri incelediğimizde;

İlk faktör, *girişimcilik eğilimi,* dir. Girişimcilik eğiliminin özdeğeri (eigenvalue) 9,352 ve açıklanan varyansı yaklaşık % 20'dir. Bu faktör altı maddeden oluşmakta ve öğrencilerin girişimciliğe yönelik niyetlerini ve kararlılıklarını temsil etmektedir.

İkinci faktör ise *girişimcilik eğitimi*'dir. Girişimcilik eğitiminin özdeğeri (eigen value) 2,222 ve açıklanan varyansı ise %14,83'tür. Bu faktör beş maddeden oluşmakta ve öğrencilerin aldıkları girişimcilik derslerinin onlara ne derecede katkı sağladığını temsil etmektedir.

Üçüncü faktör, *kişisel tutum*, 2,176 özdeğerine (eigen value) sahiptir ve açıklanan varyansı %13,26'dır. Bu faktör beş maddeden oluşmakta ve öğrencilerin girişimcilik davranışına yönelik tutumlarını temsil etmektedir. Öğrenciler tarafından 'İş fırsatları arasında en çok girişimci olmayı seçme' maddesi girişimcilik eğiliminde yer alan yargılara benzetildiğinden bu yargı girişimcilik eğilimi faktörüne yakın (.471) çıkmıştır.

Dördüncü faktör, *algılanan davranışsal kontrol*, 1,482 özdeğerine (eigenvalue) sahiptir ve açıklanan varyansı %12,75'tir. Algılanan davranışsal kontrol beş maddeden oluşmakta ve öğrencilerin girişimcilik konusundaki yeterliliklerini temsil etmektedir.
Beşinci ve son faktör ise, *sosyal norm*'dur. Sosyal normun özdeğeri (eigenvalue) 1,331 iken açıklanan varyansı %8,82'dir. Bu faktör üç maddeden oluşmakta ve öğrencilerin kendi işlerini kurmaları konusunda yakın çevrelerindeki bireylerin yaklaşımlarını temsil etmektedir.

Sonuç olarak, KFA sonucunda, 24 maddelik ölçeğin beş faktörlü yapıda olduğu, faktörlerin toplam varyansın yaklaşık %69'unu açıkladığı ve maddelerin faktör yüklerinin 0.6'nın üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizi sonucunda oluşan bileşenler modeldeki değişkenleri temsil etmektedir. Burada her bir değişkeni temsil eden soruların ilgili değişkenlere yüklendiğini görüyoruz. Bu durumda faktör analizinin olması gereken değişkene ait her bir maddenin ilgili değişkene yüklenmesinden dolayı bir dönüşme ve ayrışma geçerliliğinden söz edebiliriz. Tüm boyutların, değişkenlere ait her bir unsur olması gereken faktöre yüklendiği için dönüşme ve ayrışma geçerliliği söz konusudur.

5.2. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi

Çalışmada kullanılan anketin ikinci bölümü PDT boyutları olan kişisel tutum, sosyal norm, ve algılanan davranışsal kontrolden oluşmaktadır. Üçüncü bölümünde ise girişimcilik eğilimiyle ilgili sorulara yer verilmiştir. Bu bölümlerdeki sorular Linan ve Chen (2009)'in İspanya ve Tayvan'da girişimcilik niyetini ölçmek için yaptıkları çalışmadan, dördüncü bölüm olan girişimcilik eğitimiyle ilgili sorular ise Linan, Rodriguz-Cohard ve Rueda-Cantuche'nın (2011) çalışmasından uyarlanmıştır. Linan ve Chen (2009) çalışmalarında yedili Likert tipi ölçek kullanmıştır. Bu çalışmada ise üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini belirlemek üzere hazırlanan beş yargı, anket sorularının daha kolay anlaşılmasını sağlamak adına beşli Likert tipi ölçekle değerlendirilmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde regresyon analizine geçmeden önce değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermek adına korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizi, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için kullanılmaktadır (Gürbüz & Şahin, 2014). Bu çalışmada ikiden fazla değişken arasındaki ilişkinin araştırılması için çoklu korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon katsayı ise değişkenler arasındaki ilişkinin gücünü göstermektedir. Bu katsayı $-1 < r < 1$ eşitsizliğiyle gösterilir. Değişkenlere ait değerler eşit aralıklı (interval) ölçek kullanılarak oluşturulduğu için Pearson korelasyon katsayısı kullanarak ölçülmüştür. Değişkenler arasındaki ilişkiler Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6

Değişkenler Arası Pearson Korelasyon Analizi

	Ort.	S.S.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.Cinsiyet	1,41	,493	1													
2.Yerleşim	2,45	,701	-,06	1												
3.Kardeş sayısı	3,55	1,28	,02	**-,12***	1											
4.Anne çalışma	3,76	,751	,08	-,1	**,12***	1										
5.Baba çalışma	2,59	1,28	-0,0	**-,18***	,08	**,12***	1									
6.Gelir	3,77	2,14	,08	**,23***	**-,25***	-,1	**-,33***	1								
7.Akraba girişimci	1,45	,498	**-,12***	,002	**-,14***	-,01	-,0	-,09	1							
8.Kendi işini kuran	1,41	,494	**-,15***	-,03	,01	-,02	,0	-,1	**,39***	1						
9.Kariyer hedefi	2,43	,950	**-,30***	-,06	-,05	-,03	-,02	**-,14***	**,15***	**,26***	1					
10.Kişisel tutum	3,80	,824	**,25***	,08	,1	,08	,0	,05	**-,14***	**-,14***	**-,28***	1				
11.Sosyal norm	4,06	,736	**,03***	-,06	-,06	**,12***	,02	**,16***	**-,13***	-,01	-,11	**,35***	1			
12.Alg.davr.kont.	3,23	,770	**,26***	**,12***	,02	,05	-,04	,06	**-,20***	**-,16***	**-,29***	**,46***	**,21***	1		
13.Giriş. eğilim	3,34	,937	**,30***	**,14***	**,19***	,05	,03	,03	**-,17***	**-,19***	**,40***	**,57***	**,29***	**,625***	**1**	
14.Giriş. eğitim	3,74	,795	**,13***	**,07***	,07	,01	-,05	-,02	**-,18***	-,06	**,14***	**,42***	**,20***	**,457***	**,452***	1

* Sig <0.05 düzeyinde anlamlı olan katsayılar

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi, kişisel tutumu, sosyal normu, algılanan davranışsal kontrolü ve aldıkları girişimcilik eğitimi arasındaki ilişkiler çoklu korelasyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Tablo 6 incelendiğinde girişimcilik eğilimi ile diğer tüm değişkenler arasında anlamlı ($p< 0.05$) bir ilişki vardır. Girişimcilik eğilimi ile 'algılanan davranışsal kontrol' değişkenleri arasındaki korelasyon kat sayısı 0.625 olup, diğer değişkenlerin korelasyon katsayılarından daha yüksektir. Ayrıca bu katsayı $0.3< r \leq 0.7$ arasında olduğundan orta dereceli pozitif bir ilişki vardır da denilebilir. Yani girişimcilik eğilimi ile algılanan davranışsal kontrol ($n (281)= 0.625$, $p< 0.05$) değerlere sahip olduğu için aralarında anlamlı ve pozitif bir ilişki vardır. 'Kişisel tutum' ile girişimcilik eğilimi arasındaki anlamlılık değeri ise Sig=0.000 'dır. Bu değer $p< 0.05$ olduğundan değişkenler arasında anlamlı bir ilişki vardır. Girişimcilik eğilimi ile kişisel tutum arasındaki korelasyon katsayısı 0.57 olup aralarında orta dereceli pozitif ilişki vardır ($n (281)= 0.57$, $p< 0.05$). Girişimcilik eğilimi ve girişimcilik eğitimi arasındaki ilişki ise Sig=0.00 değeri aldığı için anlamlıdır. Girişimcilik eğilimi ve girişimcilik eğitimi arasındaki korelasyon katsayısı 0.452'dir. Bu değer $0.3< r \leq 0.7$ değerleri arasında olduğundan orta dereceli pozitif bir ilişki vardır denilebilir. Girişimcilik eğilimi ile sosyal norm arasındaki ilişki de anlamlıdır (Sig=0.000). Bu iki değişken arsındaki ilişkinin korelasyon katsayısı 0.29 olup diğer değişkenlere göre en düşüktür. Ayrıca bu değer $0< r\leq 0.3$ değerleri arasında olduğundan girişimcilik eğilimiyle sosyal norm arasında zayıf (+) bir ilişki vardır.

Demografik özellikler incelendiğinde, katılımcıların girişimcilik eğilimleriyle cinsiyetleri, yerleşim yerleri (yaşadıkları bölge), kardeş sayıları, akraba/yakın arkadaş çevrelerinde girişimci olması, 1.derecede aile bireylerinde kendi işini kuran kişilerin olması ve kariyer hedefleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Öte yandan, katılımcıların girişimcilik eğilimleriyle anne ve babanın çalıştıkları alan ve ailenin gelir düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

5.3. Değişkenler Arası Regresyon Analizi

Korelasyon analizi sadece değişkenler arası ilişkiyi gösterdiğinden bağımlı değişken olan girişimcilik eğilimi üzerinde bağımsız değişkenlerin (kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol, girişimcilik eğitimi) etkisini görmek bir başka ifadeyle hipotezlerimizi test etmek amacıyla regresyon analizi yapılacaktır. Bağımlı

değişken olarak belirlenen girişimcilik eğilimiyle, bağımsız değişkenler olarak ele alınan girişimcilik eğitimi ve Planlanmış Davranışlar Teorisinin alt boyutları olan kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol arasında çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda elde edilen veriler Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7

Regresyon Modeli özeti

Model	R	R^2	Düzeltilmiş R^2	Tahmin edilen std. Sapma
1	.712[a]	.507	**.499**	.66352

a. Bağımsız değişkenler: (Sabit), kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol, girişimcilik eğitimi

Tablo 7 incelendiğinde, değişkenler arasındaki çoklu ilişkiyi gösteren R değerinin 0.712 olduğu görülmektedir. Tablodaki R^2 ise, bağımlı değişkendeki (girişimcilik eğilimi) değişimlerin ne kadarının bağımsız değişkenler (kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol, girişimcilik eğitimi) tarafından açıklandığını göstermektedir. Yani bağımsız değişkenler olan kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol ve girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki değişimi açıklama oranı R^2 değeridir. Bu değer yaklaşık %51'dir. Düzeltilmiş R^2 (Adjusted R Square), ise bağımlı değişkendeki (girişimcilik eğilimi) varyansın ne kadarının bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir. Bu değer yaklaşık % 50'dir. Bağımsız değişkenlerin sayısının artması bağımlı değişkenin açıklama gücünü de arttırmakta ve o oranda da açıklanan değişime yönelik hatalar da artabilemektedir. Düzeltilmiş R^2 değeri açıklanan değişimin hatadan arındırılmış şeklidir (9. Bölüm, s.264-272., http://acan.home.uludag.edu.tr/ISTATISTIK/18.pdf). Bu değer yaklaşık %50'dir. Bu çalışmada örneklem büyüklüğü (281) yeterli düzeyde olduğundan dolayı R^2 ve Düzeltilmiş R^2 değerleri birbirilerine yakın çıkmıştır. Kısaca, girişimcilik eğilimindeki değişimin %50'si kişisel tutuma, sosyal norma, algılanan davranışsal kontrole ve girişimcilik eğitimine bağlıdır.

Tablo 8' de Çoklu regresyon modelinin anlamlılık sonucunu gösteren ANOVA sonucu bulunmaktadır.

Tablo 8

Çoklu Regresyon Modelinin Anlamlılık Sonuçları

	Model	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Ortalama Kare	Kareler ortalamalarının Oranı (F)	Sig.(P)
1	Regresyon	124.779	4	31,195	70,856	**,000[a]**
	Kalan	121,510	276	,440		
	Toplam	246,289	280			

a. Bağımsız değişkenler: (Sabit), kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol, girişimcilik eğitimi

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

Tablo 8, Girişimcilik eğiliminin varyansının model tarafından ne derecede iyi açıklandığını göstermektedir. Tabloda belirtildiği gibi anlamlılık değeri Sig=0,000'dır. Bu değer Sig<0.05 olduğundan anlamlıdır.

Aşağıdaki tabloda regresyon analizi sonucunda bağımsız değişkenlerden olan kişisel tutum sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol ve girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimini etkileme düzeyleri ve istatistiksel anlamlılık düzeyleri gösterilmektedir.

Tablo 9

Çoklu Regresyon Modeline Ait Katsayılar

Model	Standartlaştırılmamış Katsayılar		Standartlaştırılmış Katsayılar			Çoklu Bağlantı İstatistikleri	
	B (Katsayı)	Std. Sapma	B	t	Sig. Anlamlılık	Tolerans	VIF
(Sabit)	-.496	.277		-1.792	**.074**		
Kişisel tutum	.346	.059	**.304**	5.889	**.000**	.671	1.491
Sosyal norm	.090	.058	**.071**	1.561	.120	.868	1.153
Alg.davr.kontrol	.500	.062	**.411**	8.119	**.000**	.697	1.435
Girişimcilik eğitimi	.143	.058	**.121**	2.454	**.015**	.735	1.361

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

*Sig<0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Tablo 9'da çoklu regresyon modeline ait katsayılar yer almaktadır. Tabloda bulunan standartlaştırılmış katsayılar, girişimcilik eğilimini belirlemede anlamlı katkıları olduğu düşünülen kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol ve girişimcilik eğitimini göstermektedir. Tabloda gösterilen bağımsız değişkenlere ait olan standartlaştırılmış β değerleri (katsayıları), bu değişkenlerin girişimcilik eğilimin belirlemedeki katkısını göstermektedir. Modeldeki bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklamaya yönelik katkılarının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemede Sig=0.05 anlamlılık düzeyi dikkatte alınır. Kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol, ve girişimcilik eğitiminden oluşan bağımsız değişkenlerin tablodaki tolerans değerleri ise bu değişkenler arasında çoklu bağlantı (multicollinearity) bulunup bulunmadığını belirlemeye yardımcı olur. Bu değerler 0.2'den büyük olduğu için değişkenler arasında çoklu bağlantı (multicollinearity) sorunu yoktur. Tablodaki VIF değerleri de bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı (multicollinearity) bulunup bulunmadığını tespit etmemize yarayan bir diğer kriterdir. (Gürbüz ve Şahin, 2014). Tablodaki VIF değerleri 10'dan küçük olduğu için çoklu

bağlantı sorunu olmadığı buradan da anlaşılmaktadır. Tablo 9 yer alan değişkenleri ayrı ayrı inceleyelim;

Regresyon analizi sonuçlarında ilk olarak 'kişisel tutum' değişkeninin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini belirlemede anlamlı bir katkısının olup olmadığına bakılmıştır. Analiz sonuçlarına göre kişisel tutuma ilişkin β ve p değerlerinin sırasıyla 0,304 ve p = 0.00 olması öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini belirlemede kişisel tutumun anlamlı bir katkısı olduğunu ve girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilediği sonucunu göstermektedir. Elde edilen bu sonuç literatürde bu konuda yapılan çalışmalarla uyumluluk arz etmektedir (Ajzen, 1991; van Gelderen, 2008; Kautonen vd., 2009; Fini vd., 2009; Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011; Koe vd., 2012; Moriano vd., 2011). Sonuçta,

H1: Üniversite öğrencilerinin kişisel tutumları, girişimcilik eğilimlerini pozitif olarak etkiler, hipotezi kabul edilmiştir.

Regresyon analizi sonuçlarından ikinci olarak 'sosyal norm' değişkeni incelenmiştir. Tablo incelendiğinde sosyal norm değişkenin oldukça düşük β katsayısına sahip olduğu ve girişimcilik eğilimini açıklamada istatistiksel olarak anlamlı bir katkısının olmadığı görülmektedir (β=0.071, Sig=0.120; p >0.05). Başka bir deyişle sosyal norm değişkeninin, öğrencilerin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi yeterli düzeyde değildir. Dolayısıyla,

H2: Üniversite öğrencilerinin sosyal norm algıları, girişimcilik eğilimlerini pozitif olarak etkiler, şeklinde kurulan ikinci hipotez kabul edilmemiştir.

Literatürde sosyal norm algısı konusunda farklı tartışmalar olduğu için kendi çalışmamızda da bu değişkenin anlamlı olmamasının muhtemel nedenlerini tartışmakta fayda vardır. Bu nedenle anlamlı çıkmayan tek değişkenin (sosyal norm algısı) kanımızca detaylı incelenmesi gerektiği uygun görülmüştür. Bu durum detaylı olarak aşağıda verilmiştir.

Bir kısım araştırmacılar sosyal norm unsurunun girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilediğini bulmuşlar (Kautonen vd., 2013; Kolvereid, 1996b; van Gelderen vd., 2008; Moriano vd., 2011) , bu değişkenin girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı bir katkısı olmadığını savunan çalışmalar da mevcuttur (Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011; Autio vd., 2001; Krueger vd., 2000; Linan & Santos, 2007; Fini vd., 2009; Kalkan, 2011). Bu çalışmanın sonucu ise literatürüde sosyal norm değişkeninin girişimcilik eğilimini üzerinde anlamlı bir katkısı olmadığını savunan görüşleri destekler niteliktedir.

Bulgular sonucunda sosyal normun girişimcilik eğilimi üzerinde anlamlı bir katkısının olmadığı ifade edilmiştir. Bunun nedeni ise literatürde farklı şekillerde yorumlanmıştır. Krueger ve arkadaşları (2000), sosyal norm algısının anlamlı çıkmamasını şu sorulara dayandırmıştır: Girişimcilik popülasyonuyla ile ilgili sosyal normun ölçümünde sistematik problemler mi var? Veya sosyal norm sadece bu örneklemde mi girişimcilik eğilimini etkilememektedir? Eğer bu mümkünse sosyal normlar sadece girişimciliğin güçlü gelenek ve göreneklerine sahip olan belirli bir etnik grup için mi önemlidir? Belki de sosyal normun ekonomik faaliyetlerindeki öneminde kültürel farklılıklar ön plandadır. Mesela, İskandinavya'da girişimcilik eğilimiyle ilgili yapılan bir çalışmada, sosyal norm algısı üzerinde toplumsal güçlerin büyük bir etkisinin olduğu belirtilmiştir. Başka bir açıdan bakıldığında ise popülar girişimciler yerleşmiş geleneklere karşı çıkan bireyler olarak içe yönelimliğe doğru bir eğilim gösterirler. Ajzen (1987) ve Bagozzi ve arkadaşları (1992) ise ilgili çalışmalarında, içsel kontrol odağının yüksek olmasının sosyal normun etkisini azalttığını belirtmişlerdir. Burada bireylerin davranış ve faaliyetlerinin onların hayatında yaşadıkları olayları etkilediği kastedilmektedir. Yani bireyler, yaşadıkları olayları kendi davranışlarının sonucuna bağlamaktadır. Bu durumda içsel kontrol odağı yüksek olan yani kendi düşünceleri ve davranışlarıyla harekete geçen bireylerin sosyal normlardan (aile, yakın arkadaş, sınıf/bölüm arkadaşları) etkilenme seviyeleri düşmektedir. Başka bir deyişle sosyal baskılardan daha az etkilenmektedirler. Sosyal normun alt boyutu olan aileyi ele aldığımızda, ailenin oldukça baskın olduğu dönemlerin eskiye dayandığı düşünülmektedir. Günümüzde bireylerin çoğu kendi ayakları üzerinde durmak, kendi düşündüklerini hayata geçirmek, kendi amaçları doğrultusunda ilerlemek istemektedir. Örneklemimiz açısından değerlendirdiğimizde ise öğrencilerin, aileleri, yakın arkadaşları sınıf/bölüm arkadaşlarının düşünceleri onları yeterli düzeyde etkilememektedir.

Sosyal normun girişimcilik eğilimini etkilememesi kültürel açıdan da değerlendirilebilir. Özellikle Hofstede'in tanımladığı kültür boyutlarından 'belirsizlikten kaçınma' boyutu bu durumu açıklar niteliktedir. Belirsizlikten kaçınma oranı yüksek olan ülkelerin değişimden korktuğu ve mobiliteye (değişkenliğe) değer vermediği görülür. Ülkemizde de toplum olarak belirsizlikten kaçınma oranı yüksektir. Mesela ülkemizde öğrenciler ilerde bir iş kurmaya karar verdiklerinde bu durumun belirsizliğiyle ve riskiyle mücadele etme konusunda kararlı olabilirken, aileleri onlarla aynı fikir de olmayabilir ve hatta onlara destek vermeyebilir. Öğrenciler için aileler

belirli bir dereceye kadar önemli referans kişiler olabilir ama öğrencilerin referans olarak gördüğü kişiler onların riski üstlenmesini ve girişimci olmasını desteklemeyebilirler. Hatta bazı durumlarda referans kişilerin desteğini almayan öğrenciler, kendilerini ispatlama duygusuyla güdülenebilirler ve bu durum onları kendi işini kurma konusunda daha çok teşvik edebilir (Shook & Bratianu, 2011). Bu nedenle öğrencilerin yaşadıkları sosyal baskıları onların girişimcilik eğilimini etkilemeyebilir.

Regresyon analizi sonuçlarında üçüncü olarak 'algılanan davranışsal kontrol' değişkeni incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre algılanan davranışsal kontrol değişkenine ilişkin β ve p değerlerinin sırasıyla 0,411 ve p = 0.00 olması öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini belirlemede algılanan davranışsal kontrolun anlamlı bir katkısı olduğunu ve girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilediği sonucunu göstermektedir. Yani bu değişken üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimi göstermelerinin kendi kontrolleri yönünde olduğunu ve onların sahip olduğu yeteneklerine ve olanaklarına yönelik algılarının diğer bağımsız değişkenlere (kişisel tutum, sosyal norm, girişimcilik eğitimi) göre daha yüksek olduğunu gösterir. Elde edilen bu sonuç literatürde bu konuda yapılan çalışmalarla uyumluluk arz etmektedir (Ajzen, 1991; Linan & Chen, 2009; Fini vd., 2009; Shook & Bratianu, 2010; Moriano vd., 2011; Koe vd., 2012). Dolayıyla,

H3: Üniversite öğrencilerinin algılanan davranışsal kontrolleri, girişimcilik eğilimlerini pozitif olarak etkiler, şeklinde kurulan araştırma hipotezi kabul edilmiştir

Regresyon analizi sonuçlarında son olarak ise 'girişimcilik eğitimi' değişkeninin öğrencilerin girişimcilik eğilimini belirlemede pozitif etki yaratıp yaratmadığı incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre girişimcilik eğitimi değişkenine ilişkin β ve p değerlerinin sırasıyla 0,121 ve p = 0.015 olması öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini belirlemede girişimcilik eğitiminin anlamlı bir katkısı olduğunu ve girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilediği sonucunu göstermektedir. Bu değer, diğer bağımsız değişkenlerden (sosyal norm dışında) düşük olsa bile girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilemektedir. Bu sonuç, günümüzde girişimcilik eğitimi almadan da başarılı olan girişimcilerin varlığıyla açıklanabilir. Sonuçta girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimini belirlemede anlamlı bir katkısı vardır.

Balaban ve Özdemir'e (2008) göre, girişimcilik eğilimini arttırmak için girişimcilik eğitimi şarttır fakat tek başına yeterli değildir. Girişimcilik eğitimi bireyin kendi potansiyelinin farkına varmasını ve kabiliyetini geliştirip elde ettiği bilgiler doğrultusunda başarısını arttırmasını sağlar. Bu nedenle girişimcilik eğitimi, girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkiler Linan ve Chen'e (2009) göre ise girişimcilik eğitimin

etkisini güçlendirmek için ise eğitime destek verilmelidir. Bunu sağlamak için girişimcilik eğitimine olan farkındalığın arttırılması ve girişimcilik eğitimine yönelik çalışmaların arttırılması gerekir. Özellikle girişimcilik eğitimi ders programlarının yeniden düzenlenmesiyle girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimini etkileme düzeyinin de artacağı düşünülmektedir. Çünkü daha geniş kapsamlı girişimcilik eğitim programlarının düzenlenmesi girişimcilik eğilimini de güçlendirebilir. Öte yandan üniversitelerde verilen eğitim öğrencilerin girişimciliğe bakış açısını önemli derecede etkilemektedir. Bunun için özellikle girişimcilik dersleri öğrencilere uygulama ağırlıklı olacak şekilde verilmelidir (Bozkurt Çetinkaya, Kalkan, Koyuncu ve Alparslan, 2012).

Girişimcilik eğitimine verilen önem diğer bazı çalışmalarda şu şekilde ifade edilmektedir: İnsanların çoğu girişimcilikle ilgili bir eğitim almasalar bile bir firma yaratma girişiminde bulunmaktadır. Ancak bireyler genelde yakın çevreleri hakkında detaylı bilgiye sahip olamamakta ve çoğunlukla bir iş kurmada hangi adımların izlenmesi gerektiğini bilmemektedirler (Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011). Bu aşamada girişimciliğe yönelik bilgi, önem kazanmakta ve etkili bir şekilde yeni bir işe başlama sayısını arttırabilmektedir. Girişimcilikle ilgili bilgilerin edinilme süreci 'eğitime başlama' olarak tanımlanmakta ve genellikle detaylı bir iş planı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Girişimcilik eğitiminin verildiği bu süreçte girişimciler ve girişimciliği destekleyen kuruluşlar veya girişimcilikle ilgili misafir konuşmacıların da bulunduğu seminerler gerçekleştirilerek eğitim desteklenmektedir (Honig, 2004).

Bu hipoteze ilişkin sonuçlar da, literatürde bu konuda yapılan çalışmalarla uyumluluk göstermektedir (Doğan, 2015; Yang, 2013; Bozkurt, Aslan ve Göral, 2011; Linan, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011; Balaban ve Özdemir, 2008). Dolayısıyla,

H4: Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğitimi girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkiler, şeklinde kurulan hipotez kabul edilmiştir.

Özetle, regresyon analizi sonuçlarına göre; H1, H3, H4 hipotezleri kabul edilirken, H2 kabul edilmemiştir. Daha açık bir ifadeyle kişisel tutum, algılanan davranışsal kontrol ve girişimcilik eğitimi, girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilemekte ancak girişimcilik eğilimini pozitif etkileyebileceğimizi düşündüğümüz sosyal normun ise istatistiksel olarak anlamlı bir katkısının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal norm değişkeniyle ilgili olarak, öğrencilerin ailesi, yakın arkadaşları ve bölüm/sınıf arkadaşları onların girişimcilik eğilimlerini oldukça düşük seviyede etkilemekte ve bu da yeterli düzeyde değildir denilebilir. Bu durum öğrencilerin

girişimcilik eğilimi göstermelerinde kendi arzu ve isteklerinin daha baskın olmasıyla açıklanabilir.

Algılanan davranışsal kontrol ise bağımsız değişkenler arasında en yüksek etkiye sahiptir ve onu sırasıyla kişisel tutum ve girişimcilik eğitimi takip etmektedir. Algılanan davranışsal kontrol değişkeninin girişimcilik eğilimini belirlemede en güçlü ve pozitif etkiye sahip olması, öğrencilerin gereken kaynaklara (bilgi, beceri ve finansal vb) sahip olduklarında kendi arzu ve istekleriyle girişimcilik eğilimi gösterebilecekleri şeklinde açıklanabilir. 'Kişisel tutum' ise ikinci en güçlü pozitif etkiye sahiptir. Yani bu sonuç, öğrencilerin girişimciliğe yönelik kişisel tutumlarının girişimcilik eğilimine pozitif yansıdığını göstermektedir. 'Girişimcilik eğitimi' de girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkilemektedir. Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine bir nebze de olsa katkısı vardır ve bu katkı girişimcilik eğitimine verilen önemin arttırılması, girişimcilik ders içeriklerinin geliştirilmesi (uygulamalı hale getirilmesi), ve üniversitelerde girişimcilik eğitiminin zorunlu hale getirilmesiyle arttırılabilir.

5.4. Demografik Verilerin Analizi

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların cinsiyetleri, yaşadıkları yerler, kardeş sayıları ve anne ve babalarının çalışma alanları, akraba/yakın arkadaş çevresinde girişimci olup olmaması durumu, 1.derece aile bireyleri arasında kendi işini kuranların olup olmaması durumu ve kariyer hedefleri şeklinde sıralanan demografik özellikleriyle girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir.

5.4.1. Girişimcilik Eğilimi ve Cinsiyet İlişkisi

Katılımcıların cinsiyetleriyle girişimcilik eğilimleri arasındaki ilişkisi Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10

Girişimcilik Eğilimi ve Cinsiyet t- Testi Sonuçları

	Cinsiyet	**N**	**Ort.**	**Std. Sapma**	**S.D.**	**t**	**P**
	Kadın	165	3,1020	,90852			
Girişimcilik					279	-5,340	**,000***
Eğilimi	Erkek	116	3,6810	,87520			

Katılımcıların girişimcilik eğilimlerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği 281 öğrenciden elde edilen verilerle test edilmiştir. Tablo 10 t-testi sonuçlarına göre, katılımcıların girişimcilik eğilimleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. (t=-5,340; p< 0.05). Erkek öğrencilerin girişimcilik eğilimine yönelik görüşlerinin ortalaması (Ort.=3,68), kız öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine yönelik görüşlerinin ortalamasından (Ort.=3,10) daha yüksek çıkmıştır ve aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum da erkek öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin kız öğrencilere göre daha fazla olduğunu söyleyebiliriz.

Literatürde bakıldığında erkeklerin kadınlardan daha fazla girişimcilik eğilimine sahip olması farklı şekillerde açıklanmıştır. Bozkurt, Aslan ve Göral (2011), erkeklerin girişimcilik eğiliminin kadınlardan fazla olmasını, kadın ve erkek arasındaki rol farklılığından ve kişilik özelliklerinden kaynaklandığını ifade etmiştir. Hisrich (1988) ise kadın ve erkek arasındaki girişimcilik eğiliminin farklı olmasını şu şekilde açıklamıştır. Hisrich (1988)'e göre erkekler kişilik özellikleri itibariyle idealist, ikna kabiliyeti yüksek, yeniliğe açık, yüksek derecede özgüven sahibi, kendi işinin patronu olma isteği odaklı olarak tanımlanırken; kadınlar ise realist, yaratıcı, tolerans sahibi, iyimser, sosyo-ekonomik çevreyle ilgilenme isteği yoğun olma özelliklerine sahip olarak tanımlamıştır. Ayrıca aradaki farkın özellikle özgüvenden kaynaklandığı ifade etmiştir. Yani erkeklerin kadınlardan daha fazla özgüvene sahip olduğu düşünülmektedir.

Elde edilen sonuçlar literatürde yer alan çalışmalarla uyumluluk içerisindedir. Örneğin; İrmiş ve Barutçu (2012) ve Marangoz, Kaya ve Bakan (2014), ilgili çalışmalarında erkek öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin kız öğrencilere göre daha fazla olduğunu bulmuşlarıdır. Benzer şekilde kendi işini kuran kadınların sayısının, erkeklere oranla daha az olduğu belirtilmiştir (Gurbuz ve Aykol, 2008). Diğer çalışmalarda da erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda girişimcilik eğilimine

sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Raaj & Shri, 2015 ; Sánchez & Hernández-Sánchez, 2014; Yang, 2013; Şeşen ve Basım, 2012).

5.4.2. Girişimcilik Eğilimi ve Yaşadıkları Yerler arasındaki İlişki

Ankete katılan öğrencilerin yaşadıkları yerlere göre girişimcilik eğilimleri ortalamaları Tablo 11'de gösterilmektedir.

Tablo 11

Katılımcıların Girişimcilik Eğilimleriyle Yaşadıkları Yere İlişkin İstatistikler

Yaşadıkları Yerler	**N**	**Girişimcilik eğilimi Ortalama**	**Std. Sapma**
Köy-belde	34	3, 2206	,84758
İlçe	86	3,1202	,89210
İl	161	**3,4845**	,95830
Toplam	281	3,3410	,93787

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

En yüksek girişimcilik eğilimine sahip katılımcıların daha çok *il*'lerde yaşadıkları görülmektedir (ort= 3,48). Köy-belde ve ilçelerde yaşayan katılımcıların ise girişimcilik eğilimlerinin illerde yaşayanlara göre daha düşük düzeyde oldukları görülmektedir. Bu durum illerde teknolojinin daha çok gelişmiş olması, bilgiye erişimin daha kolay olmasıyla açıklanabilir. Köy-beldenin ilçeden fazla girişimcilik ortalamasına sahip olmasının nedeni ise köylerde-beldelerde geçmişten günümüze insanların kendi işleriyle (çifçilik arazi, toprakla uğraşmaları gibi) uğraşmalarıyla açıklanabilir. Daha açık bir ifadeyle orada yaşayanların kendilerine ait topraklarının, arazilerinin olması ve bunları kendi istedikleri şekilde değerlendirmeleriyle açıklanabilir. Bu durumda köy-beldelerde yaşayan öğrenciler de çevresel koşullar ve eldeki kaynaklarla bu yaşam şeklini özümseyerek girişimciliğe yönelebilirler. Yani köy-beldelerin yaşam koşulları örneklemimizde yer alan öğrencilerin de yaşam biçimlerini etkileyerek, onların girişimcilik eğilimlerini arttırıcı bir unsur oluşturabilir. Sonuç olarak, katılımcıların girişimcilik eğilimleri, olanakların ilçelere ve köylere/beldelere göre daha gelişmiş olduğu illerde daha yüksek olarak bulunmuştur.

Katılımcıların girişimcilik eğilimlerinin yaşadıkları yerlere göre farklılık gösterip göstermediği ANOVA ile test edilmiştir. Tablo:9'da gösterilen test sonucuna göre Sig= 0,010 yani Sig<0.05 olduğundan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri yaşadıkları yerlere göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 12

Tek Faktörlü Varyans Analizi Sonuçları (ANOVA)

	Kareler toplamı	**S.D.**	**Ortalama Kare**	**F**	**Sig.(P)**
Gruplar arası	8,001	2	4,001	4,667	**,010***
Grup içi	238,287	278	,857		
Toplam	246,289	280			

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

Katılımcıların girişimcilik eğilimi göstermelerinde yaşadıkları yerlerdeki farklılıklarının hangi iki gruptan kaynaklandığı Çoklu Karşılaştırma TUKEY testi sonuçlarına bakılarak ulaşılmıştır.

Tablo 13

Yerleşim Yerleri Çoklu Karşılaştırma TUKEY Testi Sonuçları

	(I) ikametgah	**(J) ikametgah**	**Ortalama Fark (I-J)**	**Std. Hata**	**Sig.(P)**
	köy-belde	ilçe	,10043	,18756	,854
		il	-,26388	,17474	,288
Tukey	**ilçe**	köy-belde	-,10043	,18756	,854
HSD		il	-,36432*	,12366	**,010***
	il	köy-belde	,26388	,17474	,288
		ilçe	,36432*	,12366	**,010***

Bağımlı değişken: Girişimcilik Eğilimi

*Sig<0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Tablo 13 incelendiğinde, katılımcıların girişimcilik eğiliminin oluşmasında yaşadıkları yerler bakımından köy-belde, ile il ve köy-belde ile ilçe arasında (Sig<0.05 değerinden büyük olduklarından) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı

görülmektedir. Fakat, il ile ilçe arasında girişimcilik eğilimi oluşması bakımından (Sig=0.010)anlamlı bir farklılık vardır. Önceden ifade ettiğimiz gibi illerde yaşayan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ilçelere oranla daha fazladır. Bu durum illerde teknolojinin, bilgiye erişimin hızlı olmasıyla açıklanabilir.

5.4.3. Girişimcilik Eğilimi ile Kardeş Sayısı Arasındaki İlişki

Katılımcıların girişimcilik eğilimiyle kardeş sayıları arasında bir ilişki olup olmadığını görmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Girişimcilik eğilimi bağımlı değişken olurken kardeş sayısı bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Tablo 14'te katılımcıların girişimcilik eğilimleriyle kardeş sayıları arsındaki ilişkiye ilişkin istatistiksel değerler sunulmuştur.

Tablo 14

Girişimcilik Eğilimi ve Kardeş Sayısı Arasındaki İlişkiye Dair İstatistiksel Değerler

Kardeş sayısı	**Girişimcilik Eğilimi**		
	N	**Ortalama**	**Std Sapma**
Tek çocuk	2	3,5833	1,53206
1 kardeş	62	**3,0618**	1,02795
2 kardeş	92	3,2699	,81156
3 kardeş	62	3,4220	,94074
4 kardeş	30	**3,6611**	1,03621
4'ten fazla	33	**3,6061**	,85169
Toplam	**281**	3,3410	,93787

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

Tablo 14'e göre '4 ve daha yukarı sayıda kardeş'e sahip olan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ortalamasının diğerlerine göre daha yüksek olduğu (3.6) görülmektedir. '1 kardeşe' sahip olan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri (3,06) ise en düşüktür. Bu sonuç kardeş sayısı arttıkça öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin de artabileceğini göstermektedir. Kardeşi olmayan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri, 1 kardeşe sahip olan öğrencilerden yüksek çıkmıştır. Bu durum ise örneklem içerisinde kardeşi olmayan öğrencilerin sayısının az olmasından kaynaklanabilir.

Girişimcilik eğilimi ile kardeş sayısının anlamlılık düzeyini görmek amacıyla Tablo 15 oluşturulmuştur.

Tablo 15

Girişimcilik Eğilimi ve Kardeş Sayısı ANOVA Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	**S.D.**	**Ortalama Kare**	**F**	**Sig.(P)**
Gruplar arası	11,214	5	2,243	2,624	**,024***
Grup içi	235,075	275	,855		
Toplam	246,289	280			

*Sig<0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Tablo 15'e göre katılımcıların girişimcilik eğilimiyle kardeş sayıları arasında Sig= 0.024 olduğundan anlamlı bir farklılık vardır. Kardeş sayısı (tek çocuk, 1 kardeş, 2 kardeş, 3 kardeş, 4 kardeş, 4 kardeşten fazla) ve girişimcilik eğilimi ilişkisinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıkları olan ilişkileri görmek için TUKEY testi uygulanmış ve sonuçlar Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16

Kardeş Sayısı Çoklu Karşılaştırma TUKEY Testi

	Kardeş sayısı (I)	**Kardeş sayısı (J)**	**Ortalama Fark (I-J)I**	**Std. Hata**	**Sig.(P)**
Tukey HSD	**Tek çocuk**	1 kardeş	,52151	,66423	,970
		2 kardeş	,31341	,66083	,997
		3 kardeş	,16129	,66423	1,000
		4 kardeş	-,07778	,67521	1,000
		4 + kardeş	-,02273	,67328	1,000
	1 kardeş	tek çocuk	-,52151	,66423	,970
		2 kardeş	-,20810	,15192	,745
		3 kardeş	-,36022	,16606	,256
		4 kardeş	-,59928*	,20562	**,044***
		4 + kardeş	-,54423	,19923	,072
	2 kardeş	tek çocuk	-,31341	,66083	,997
		1 kardeş	,20810	,15192	,745
		3 kardeş	-,15212	,15192	,917
		4 kardeş	-,39118	,19438	,338
		4+ kardeş	-,33613	,18760	,473
	3 kardeş	tek çocuk	-,16129	,66423	1,000
		1 kardeş	,36022	,16606	,256
		2 kardeş	,15212	,15192	,917
		4 kardeş	-,23907	,20562	,854
		4+ kardeş	-,18402	,19923	,940
	4 kardeş	tek çocuk	,07778	,67521	1,000
		1 kardeş	,59928*	,20562	**,044***
		2 kardeş	,39118	,19438	,338
		3 kardeş	,23907	,20562	,854
		4+ kardeş	,05505	,23323	1,000
	4+ kardeş	tek çocuk	,02273	,67328	1,000
		1 kardeş	,54423	,19923	,072
		2 kardeş	,33613	,18760	,473
		3 kardeş	,18402	,19923	,940
		4 kardeş	-,05505	,23323	1,000

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

*Sig<0.05 düzeyinde anlamlıdır.

Elde edilen bulgular ışığında örneklemler arasında 1 kardeş ve 4 kardeşe sahip olan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı farklılık (0.44) bulunmuştur.

Özetle, çocuk sayısının fazla olduğu (4 ve 4+) ailelerde öğrencilerin girişimcilik eğilimleri daha yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla girişimcilik eğilimine sahip bireylerin çok çocuklu ailelerde daha fazla olabileceği düşünülmektedir. Ailede çocuk sayısı artınca belki de kardeşler ortak olarak kendi işlerini kurmak ve iş hayatına beraber atılmak isteyebilirler. Çok çocuklu ailelerde girişimcilik eğiliminin daha fazla olması bu şekilde açıklanabilir.

5.4.4 Anne ve Babanın Çalıştıkları Alan ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki

Katılımcıların girişimcilik eğilimiyle anne ve babalarının çalıştıkları alan arasında bir ilişkinin olup olmadığını görmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Bağımlı değişken girişimcilik eğilimi olurken, anneler ve babaların çalıştıkları alanlar (kamu, özel, kendi işi, ev hanımı (çalışmıyor), diğer alanlar) ise bağımsız değişken olarak belirlenmiştir.

5.4.4.1 Annelerin Çalıştıkları Alanlar ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki

Katılımcıların girişimcilik eğiliminin annelerinin çalıştıkları alanlara (kamu, özel, kendi işi, ev hanımı, diğer alanlar) göre durumunu görmek amacıyla Tablo 17 oluşturulmuştur.

Tablo 17

Annelerin Çalıştıkları Alan İle Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki

		Girişimcilik Eğilimi	
	N	**Ortalama**	**Std. Sapma**
Kamu	14	2,9167	,93313
Özel	9	3,5556	,73598
Kendi işi	8	3,4583	1,09018
Ev hanımı	247	3,3596	,93782
Diğer	3	2,8333	1,01379
Toplam	281	3,3410	,93787

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

Tablo 17'ye göre annesi özel sektörde çalışan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri daha yüksek olarak görülse de annelerin çalıştıkları alanla girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna bakılmalıdır. Tablo 18'de öğrencilerin girişimcilik eğilimiyle annelerinin çalıştıkları alana ilişkin ANOVA analizi sonucu yer almaktadır.

Tablo 18

Annenin Çalıştığı Alan ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi ANOVA Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	**S.D.**	**Ortalama Kare**	**F**	**Sig.**
Gruplar arası	3,904	4	,976	1,111	,351
Grup İçi	242,385	276	,878		
Toplam	246,289	280			

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

Sig <0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Tablo 18, Annenin çalıştığı alan ile öğrencilerin girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek amacıyla oluşturulmuştur. Sonuçta ise Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimiyle annelerin çalıştıkları alan (kamu, özel, kendi işi,

ev hanımı, diğer alanlar) arasında Sig=0,351olduğundan (Sig>0.05) anlamlı bir farklılık yoktur.

5.4.4.2 Babaların Çalıştıkları Alanlar ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğiliminin babalarının çalıştıkları alanlara (kamu, özel, kendi işi, çalışmıyor, diğer alanlar) göre durumunu görmek amacıyla Tablo 19 oluşturulmuştur.

Tablo 19

Babanın Çalıştığı Alan İle Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki

	Girişimcilik Eğilimi		
	N	**Ortalama**	**Std. Sapma**
Kamu	65	3,2103	,91253
Özel	80	3,3313	,98101
Kendi işi	77	3,5173	,86964
Çalışmıyor	22	3,2955	1,03629
Diğer	37	3,2523	,95873
Toplam	281	3,3410	,93787

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

Tablo 19'a göre babası özel sektörde çalışan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri daha yüksek olarak görülse de babaların çalıştıkları alanla girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek için tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) sonucuna bakılmalıdır. Tablo 20' de öğrencilerin girişimcilik eğilimiyle babalarının çalıştıkları alana ilişkin ANOVA analizi sonucu yer almaktadır.

Tablo 20

Babanın Çalıştığı Alan ile Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi ANOVA Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	**S.D.**	**Ortalama Kare**	**F**	**Sig.**
Gruplar arası	3,849	4	,962	1,096	,359
Grup içi	242,439	276	,878		
Toplam	246,289	280			

Bağımlı değişken: Girişimcilik Eğilimi

Sig <0.05

Tablo 20, Babanın çalıştığı alan ile öğrencilerin girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek amacıyla oluşturulmuştur. Sonuçta ise Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimiyle babalarının çalıştıkları alan (kamu, özel, kendi işi, çalışmıyor, diğer alanlar) arasında Sig=0,359 olduğundan (Sig>0.05) anlamlı bir farklılık yoktur.

Literatürde de annenin (Doğan, 2015) ve babanın (Bozkurt, Aslan ve Göral, 2011) çalışma alanlarıyla öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır.

5.4.5. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimiyle Ailelerinin Gelir Durumu Arasındaki İlişki

Katılımcıların girişimcilik eğilimleriyle ailelerinin gelir durumları arasında bir ilişki olup olmadığını görmek amacıyla tek faktörlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Bağımlı değişken girişimcilik eğilimi olurken, ailenin gelir durumu ise bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Tablo 21, Katılımcıların ailelerinin gelir durumuna göre onların girişimcilik eğilimlerini göstermektedir.

Tablo 21

Katılımcıların Girişimcilik Eğilimi ve Ailelerinin Gelir Durumuna Dair İstatistiksel Değerler

Aylık Gelir (TL)	Girişimcilik Eğilimi		
	N	Ortalama	Std. Sapma
1000denaz	31	3,5161	,81803
1000-1500	75	3,2889	,94652
1501-2000	45	3,3148	,97909
2001-2500	34	3,2206	,95056
2501-3000	37	3,1532	,86011
3001-3500	18	3,6204	,91073
3501-4000	12	3,2361	,79283
4000+	29	3,5805	1,10340
Toplam	281	3,3410	,93787

Bağımlı değişken: Girişimcilik Eğilimi

Tablo 21 incelendiğinde ailesinin aylık gelir durumu 35001-3500 tl arasında olan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin (3,62) daha yüksek olduğu görülmektedir. Ailenin gelir durumu 2501-3000 tl olan öğrencilerin ise girişimcilik eğilimi (3,15) en düşük olarak görülmektedir. Fakat bu değişkenler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını görmek için Tablo 22'ye bakılmalıdır.

Tablo 22

Katılımcıların Girişimcilik Eğilimi ve Ailelerinin Gelir Durumu İlişkisi ANOVA Analiz Sonuçları

	Kareler Toplamı	S.D.	Ortalama Kare	F	Sig.
Gruplar arası	6,184	7	,883	1,004	**,428**
Grup içi	240,105	273	,880		
Toplam	246,289	280			

Sig<0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Tablo 22' de görüldüğü gibi katılımcıların girişimcilik eğilimiyle ailelerinin gelir durumu arasında Sig =0,428 (Sig>0.05) olduğundan anlamlı bir ilişki yoktur.

Literatürde ise benzer sonuçlara rastlamak mümkündür (Doğan, 2015; Wang & Wong, 2004; Marangoz, Kaya ve Bakan, 2014; Linan, 2004., https://www.researchgate.net/publication/235937886_Intention-Based_Models_of_Entrepreneurship_Education).

5.4.6 Katılımcıların Girişimcilik Eğilimi ve Akraba/Arkadaş Çevresinde Girişimci olup Olamaması Arasındaki İlişki

Katılımcıların girişimcilik eğilimiyle akraba/arkadaş çevresinde girişimci olması arasında bir ilişki olup olmadığını görmek amacıyla t-testi yapılmıştır. Bağımlı değişken 'girişimcilik eğilimi' olurken, 'akraba/arkadaş çevresinde girişimci olması ' bağımsız değişken olarak ele alınmıştır. Tablo 23, öğrencilerin akraba/arkadaş çevresinde girişimci olması durumuyla girişimcilik eğilimi arasındaki ilişkiyi gösterilmektedir.

Tablo 23

Katılımcıların Girişimcilik Eğilimi ile Akraba/Arkadaş Çevresinde Girişimci Olup Olmaması t- Testi sonucu

	Akraba/Arkadaş Girişimci	**N**	**Ortalama**	**Std. Sapma (S.S.)**	**S.D.**	**t**	**Sig (P)**
	evet	153	3,4880	,97203			
Girişimcilik Eğilimi					279	2,910	**0,04***
	hayır	128	3,1654	,86678			

Sig <0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin akraba/arkadaş çevresinde girişimci olması durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği 281 öğrenciden elde edilen verilerle araştırılmıştır. Tablo 23, t-testi sonucuna göre, katılımcıların girişimcilik eğilimleriyle akraba/arkadaş çevresinde girişimci olması arasında anlamlı bir ilişki (Sig=0.04) vardır. (t= 2,91; p< 0.05). Akraba/arkadaş çevresinde girişimci olan katılımcıların girişimcilik eğilimleri ortalaması (Ort.= 3,48), akraba/arkadaş çevresinde girişimci olmayan katılımcıların girişimcilik eğilimleri ortalamasından (Ort.= 3,16) daha yüksek çıkmıştır. Bu sonuçlar, akraba/arkadaş çevresinde girişimci olan katılımcıların girişimcilik eğilimlerinin, akraba/arkadaşları arasında girişimci olmayan katılımcılara göre daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Literatürdeki bu konuda yapılan çalışmalar da bulgularımızı destekler niteliktedir. Örneğin, Bozkurt, Aslan ve Göral, (2011) ‘ göre genelde bireylerin çevrelerinde başarılı girişimciler varsa bu durum onları girişimciliğe doğru tetiklemekte önemli bir unsur oluşturur. Benzer şekilde, İrmiş ve Barutçu (2012) çalışmalarında öğrencilerin girişimcilik eğilimleriyle, ailede girişimci bir modelin olması arasında anlamlı bir ilişki bulmuşlardır. Çelik, İnce ve Bozyiğit (2014), çalışmalarında ailede ve/veya yakın çevrede girişimci olması, öğrencinin girişimcilik potansiyelini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

5.4.7. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimiyle 1. Derecede Aile Bireylerinin Kendi İşini Kurmuş Olup Olmaması Arasındaki İlişki

Katılımcıların girişimcilik eğilimleriyle 1.derecede aile bireyleri arasında kendi işini kuranlar arasında bir ilişki olup olmadığını görmek amacıyla t-testi yapılmıştır. Bağımlı değişken ‘girişimcilik eğilimi’ olurken, ‘1.derece aile bireyleri arasında kendi işini kuranlar’ bağımsız değişken olarak ele alınmıştır.

Tablo 24

Katılımcıların Girişimcilik Eğilimleriyle 1.derece Aile Bireyleri Arasında Kendi İşini Kuranların Bulunması İlişkisi

	Kendi işini kuran aile bireyleri	**N**	**Ortalama**	**Std. Sapma**	**S.D.**	**t**	**Sig (P)**
Girişimcilik Eğilimi	**evet**	163	3,4969	,93468	,279	3,333	**,001***
	hayır	118	3,1257	,90265			

*Sig<0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Katılımcıların girişimcilik eğilimlerinin 1.derecede aile bireyleri arasında kendi işini kuranların bulunup bulunmadığına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği 281 öğrenciden elde edilen verilerle araştırılmıştır. Tablo 24 t- testi sonucuna göre, katılımcıların girişimcilik eğilimleriyle 1.dercede aile bireylerinin kendi işini kuranların bulunması arasında anlamlı bir ilişki (Sig= 0.01) vardır. (t= 3,33; p< 0.05). Sonuçta, katılımcıların 1.derecede aile bireyleri arasında kendi işini kuranların bulunduğu durumda, katılımcıların girişimcilik eğilimleri (Ort.= 3,49), 1 derecede aile bireyleri

arasında kendi işini kuranların bulunmadığı duruma göre (Ort.= 3,12) daha yüksek çıkmıştır. Bu durum 1.derecede aile bireyleri arasında kendi işini kuran birinin olmasının, katılımcıları girişimciliğe yönelik deneyim kazanabilmelerine yol açmakta ve onları girişimciliğe yönelmelerine zemin hazırlamaktadır.

Bu çalışma bulgularımız literatürdeki benzer çalışmalarla uyum içerisindedir. Örneğin, Keleş ve arkadaşları (2012) ön lisans öğrencilerinin girişimcilik düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmalarında, ailelerinde işletme sahibi olan öğrencilerin girişimcilik düzeylerini, işletme sahibi olmayanlara göre daha yüksek bulmuştur. İrmiş ve Barutçu (2012) ise öğrencilerin girişimcilik eğilimleriyle, babanın (1.derecede aile bireyi) kendi işini kurması durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu bulmuştur.

5.4.8. Katılımcıların Girişimcilik Eğilimiyle Kariyer Hedefi Arasındaki İlişki

Katılımcıların girişimcilik eğilimleri ile kariyer hedefleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını görmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Girişimcilik eğilimi bağımlı değişkeni, kariyer hedefi ise bağımsız değişkeni temsil etmektedir.

Tablo 25

Girişimcilik Eğilimi ile Kariyer Hedefi Arasındaki İlişki

Kariyer Hedefi	N	Ortalama	Std. Sapma
Kendi işi	62	**4,1048**	,70597
Özel	64	3,3776	,95593
Kamu	129	2,9858	,79195
Akademisyen	24	3,1944	1,03987
Diğer	2	3,1667	,23570
Toplam	281	3,3410	,93787

Tablo 25 katılımcıların girişimcilik eğilimleri ile kariyer hedefleri arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre, ilerde ‘kendi işini kurmak’ isteyen öğrencilerin en yüksek (4,10) girişimcilik eğilimine sahip olduğu görülmektedir. ‘Özel sektörde’ çalışmak isteyen katılımcıların girişimcilik eğilimi ortalamaları (3,37) ikinci sıradadır. Kariyer hedefi olarak ‘kamu sektöründe’ çalışmayı seçenlerin girişimcilik eğilimlerinin en düşük (2,98) olduğu görülmektedir. Sonuçta ise kendi işini kurmak

isteyen katılımcıların girişimcilik eğilimleri diğer alanlara (kamu sektörü ve özel sektör, akademisyen olma ve diğer alternatifler) göre yüksek olacaktır. Katılımcıların girişimcilik eğilimi ve kariyer hedefleri arasındaki anlamlı farklılığı gösteren ANOVA analizi ise Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26

Girişimcilik Eğilimi ile Kariyer Hedefi ANOVA Analiz Sonucu

	Kareler Toplamı	**S.D.**	**Ortalama Kare**	**F**	**Sig.(P)**
Gruplar arası	53,113	4	13,278	18,971	**,000***
Grup içi	193,176	276	,700		
Toplam	246,289	280			

Bağımlı değişken: Girişimcilik eğilimi

*Sig<0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Tablo 26'ya göre, katılımcıların girişimcilik eğilimi ile kariyer hedefileri arasında anlamlı bir ilişki Sig= 0.00 (Sig<0.05 olduğundan) bulunmuştur. Bu ilişkinin hangi değişkenler arasında olduğunu görmek için TUKEY testi yapılmıştır.

Tablo 27

Girişimcilik Eğilimi ile Kariyer Hedefi İlişkisi Çoklu Karşılaştırma TUKEY Testi

	Kariyerhedefi (I)	**Kariyerhedefi (J)**	**Ortalama Fark (I-J)**	**Std. Hata**	**Sig.(P)**
Tukey HSD	**Kendi işi**	Özel	,72723*	,14908	**,000***
		Kamu	1,11905*	,12929	**,000***
		akademisyen	,91039*	,20113	**,000***
		Diğer	,93817	,60104	,524
	Özel	kendi işi	-,72723*	,14908	**,000***
		Kamu	,39182*	,12791	**,020***
		akademisyen	,18316	,20025	,891
		Diğer	,21094	,60074	,997
	Kamu	kendi işi	-1,11905*	,12929	**,000***
		Özel	-,39182*	,12791	**,020***
		akademisyen	-,20866	,18598	,795
		Diğer	-,18088	,59614	,998
	Akademisyen	kendi işi	-,91039*	,20113	**,000***
		Özel	-,18316	,20025	,891
		Kamu	,20866	,18598	,795
		Diğer	,02778	,61573	1,000
	Diğer	kendi işi	-,93817	,60104	,524
		özel	-,21094	,60074	,997
		kamu	,18088	,59614	,998
		akademisyen	-,02778	,61573	1,000

Bağımlı Değişken: Girişimcilik Eğilimi

*Sig < 0.05 seviyesinde anlamlıdır.

Katılımcıların girişimcilik eğilimleriyle kariyer hedeflerinin hangi değişkenleri (kendi işi, özel, kamu, akademisyen diğer alternatifler) arasında anlamlı bir ilişki olduğu Tablo 27'de gösterilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, girişimcilik eğilimi bakımından kendi işini kurmak isteyen katılımcılarla özel sektörde çalışmak isteyen katılımcılar (0,000), kamu sektöründe çalışmak isteyen katılımcılar (0,000), akademisyen olmak isteyen katılımcılar arasında, (0,000) ve son olarak özel sektörde çalışmak isteyen katılımcılarla kamu sektöründe çalışmak isteyen katılımcılar arasında (0,020) anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Kariyer hedefi olarak kendi işini kurmak isteyen katılımcıların girişimcilik eğilimleri (4,10), diğer kariyer hedeflerine sahip

katılımcıların (özel, kamu, akademisyen, diğer) girişimcilik eğilimlerine göre oldukça yüksek çıktığından, girişimcilik eğilimi bakımından aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Bu beklenen bir sonuçtur. Özel sektörde çalışmak isteyen katılımcıların girişimcilik eğilimleri (3,37) de ikinci olarak yüksek düzeyde olduğundan ve kamu sektöründe çalışmak isteyen katılımcıların girişimcilik eğilimleri (2,98) en düşük olarak bulunduğundan özel sektörde çalışmak isteyen katılımcılarla kamu sektöründe çalışmak isteyen katılımcılar arasında girişimcilik eğilimi bakımından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Elde edilen sonuçlar literatürde benzer çalışmalarla uyum içerisindedir (Bozkurt, Aslan ve Göral, 2011; İrmiş ve Barutçu, 2012).

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Girişimciliğin önemi son yıllarda oldukça artmıştır (Kalkan, 2011). Ekonomik gelişmenin, sosyal kalkınmanın sağlanmasında ve istihdamın arttırılmasında önemli rol oynayan girişimcilik, tüm dünyada desteklenen ekonomik güç olarak karşımıza çıkmaktadır (İpçioğlu ve Taşer, 2009). Girişimciliğin önem kazanmasıyla birlikte bireyleri girişimciliğe yönelten faktörlerin araştırılmasına yönelik ilgi de giderek artmıştır (Kalkan, 2011). Özellikle üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini etkileyen unsurlar son yıllarda çoğu araştırmacının ilgi odağı olmuştur (Krueger & Carsrud, 1993; Linan & Chen, 2009; Linan, Urbano & Guerrero, 2011; Robledo vd., 2015).

Bu çalışmada da esas olarak üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini etkileyen faktörler üzerinde durulmuştur. Bu amaçla, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahraman Maraş Sütçü İmam Üniversiteler'inde girişimcilik eğitimi alan 3. ve 4.sınıf işletme bölümü öğrencileri üzerinde son yıllarda gittikçe daha yaygın bir biçimde araştırılmaya başlanan Planlanmış Davranışlar Teorisi'nin (kişisel tutum, sosyal norm, algılanan davranışsal kontrol) ve girişimcilik eğitiminin etkisi ölçülmüştür. Çalışmada ayrıca, öğrencilerin demografik özelliklerinin (cinsiyet, yerleşim yerleri, kardeş sayısı, anne ve babanın çalıştıkları alan, ailenin aylık geliri, akraba/arkadaş çevresinde girişimci olup olması durumu, 1.derecede aile bireylerinde kendi işini kuran bir kişinin olup olmaması durumu ve öğrencilerin kariyer hedeflerinin) girişimcilik eğilimleriyle bir ilişki olup olmadığı da araştırılmıştır. Bu çalışmada test edilen modelin ana unsurunu Ajzen (1991) tarafından geliştirilen Planlanmış Davranışlar Teorisi oluşturmuştur. Modelde öğrencilerin girişimcilik eğilimleri ile PDT'nin alt boyutları olan kişisel tutum, sosyal norm ve algılanan davranışsal kontrol ile öğrencilerin almış oldukları girişimcilik eğitimleri ilişkilendirilmiştir.

Elde edilen bulgular sonucunda, girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkileyen en güçlü değişkenin 'algılanan davranışsal kontrol' olduğunu görüyoruz. Bunu sırasıyla kişisel tutum ve girişimcilik eğitimi takip etmektedir. Öte yandan, sosyal normun algısının düşük β katsayısına (0,071) sahip olduğu ve girişimcilik eğilimini etkilemede istatistiksel olarak anlamlı bir katkısının olmadığı görülmüştür.

Elde edilen sonuçlar daha spesifik olarak incelendiğinde, Planlanmış Davranışlar Teorisi alt boyutlarından "algılanan davranışsal kontrolün", öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini etkilemede en yüksek değişken (β=0,411; Sig=0.000) olduğu görülür. Buna göre araştırmaya katılan üniversite öğrencileri, ne kadar çok kaynak ve imkana sahip olurlarsa ve ne kadar az aksaklıklarla karşılaşırlarsa girişimcilik eğilimleri de o kadar yüksek olacaktır (Kocagöz ve Dursun, 2010). Literatürde konuyla ilgili benzer çalışmalar incelendiğinde, Sommer ve Haug algılanan davranışsal kontrolün girişimcilik eğiliminin en güçlü tahmin edicisi olduğu sonucuna ulaşmış ve girişimcilik sürecinde girişimcilikle ilgili kaynaklar bakımından da algılanan davranışsal kontrolün önem taşıdığını vurgulamıştır (Koe vd., 2012). Shook & Bratianu (2010) ise Romanyalı öğrencilerin girişimcilik eğilimini belirlemeye yönelik çalışmasında, öğrencilerin girişimcilik eğilimi ile algılanan davranışsal kontrolü arasında pozitif ve oldukça güçlü bir ilişki bulmuştur. Benzer şekilde Autio ve arkadaşları (2001), A.B.D. ve İskandinavya'daki öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik çalışmalarında algılanan davranışsal kontrol değişkeninin öğrencilerin girişimcilik eğilimi üzerinde en güçlü etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. Linan ve Chen (2009) Tayvan ve İspanya'da öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçtükleri çalışmalarında, Tayvan'lı öğrencilerin girişimcilik eğilimini etkileyen en güçlü unsurun algılanan davranışsal kontrol olduğunu bulmuşlardır. Bozkurt (2014) ise çalışmasında algılanan davranışsal kontrolün öğrencilerin girişimcilik eğilimini olumlu yönde etkilediği sonucuna varmıştır. Benzer şekilde, Robledo ve arkadaşları (2015) ise İspanya'da işletme bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik çalışmalarında, algılanan davranışsal kontrolün öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini etkilediği sonucuna varmışlardır. Son olarak, Krueger ve arkadaşları (2000), da algılanan davranışsal kontrol değişkenini girişimcilik eğilimini etkilemede en önemli faktörlerden biri olarak bulmuşlardır. Sonuç olarak çalışmamızda algılanan davranışsal kontrole ilişkin elde ettiğimiz bulgular, bu konuda daha önce yapılan çalışmalarla uyumluluk göstermektedir, denilebilir.

Çalışmamızda öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerinde pozitif etki yaratan ikinci değişkenin ise β= 0,304; Sig= 0.000 değerleriyle "kişisel tutum" olduğunu görüyoruz. Bu durum bireylerin bir davranışı gerçekleştirmede ne kadar çok olumlu bir tutuma sahiplerse, o davranışı gerçekleştirmeye yönelik eğilimlerinin de yüksek olacağını ifade etmektedir. Bu değişkenle ilgili elde ettiğimiz bulgular, literatürde bu konuda yapılan çalışmalarla uyum içerisindedir. Örneğin, Shook ve Bratianu (2010)

çalışmalarında kişisel tutum ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif bir ilişki bulmuşlardır. Benzer şekilde, Robledo ve arkadaşları (2015) da Planlanmış Davranışlar Teorisi'ni kullandıkları çalışmalarında kişisel tutum değişkeninin üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini etkilediği sonucuna ulaşmışlardır. Bozkurt (2014) ise çalışmasında girişimcilik davranışına yönelik tutumun (kişisel tutumun) öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini olumlu etkilediğini bulmuştur. Autio ve arkadaşları (2001) ise çalışmalarında kişisel tutumun, girişimcilik eğilimiyle pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Krueger ve arkadaşları (2000) da çalışmalarında girişimcilik eğilimini etkileyen en etkili faktörlerden birinin kişisel tutum olduğunu bulmuşlardır. Son olarak, Linan ve Chen (2009) de Tayvan ve İspanya'da öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ölçtükleri çalışmalarında, İspanyol öğrencilerin girişimcilik eğilimini etkileyen en güçlü unsurun kişisel tutum olduğu sonucuna varmışlardır.

Planlanmış Davranışlar Teorisinin alt boyutlarından sonuncusu olan sosyal norm algısının, çalışmamızda öğrencilerin girişimcilik eğilimini etkilemede anlamlı bir katkısının olmadığı (Sig>005) görülmüştür. Bir başka deyişle, öğrencilerin aileleri, yakın arkadaşları, bölüm/sınıf arkadaşları tarafından karşılaştıkları sosyal baskılar ile onların girişimcilik eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Çalışmamızda söz konusu değişkene ilişkin elde ettiğimiz sonuçlar da, literatürde bu konuda yapılan çalışmalarla uyumluluk arz etmektedir. Örnek vermek gerekirse, Robledo ve arkadaşları (2015), sosyal norm algısının öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini etkilemediği sonucuna ulaşmışlardır. Bozkurt (2014) da çalışmasında sosyal norm değişkeninin öğrencilerin girişimcilik eğilimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir katkısının olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Autio ve arkadaşları (2001), ise Kuzey Amerika ve İskandinav ülkelerinde öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini araştırdıkları çalışmalarında Kuzey Amerika'da öğrencilerin girişimcilik eğilimi ile sosyal norm algıları arasında pozitif ama zayıf bir ilişki olduğu, İskandinav ülkelerinde ise öğrencilerin girişimcilik eğilimi ile sosyal norm algıları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Krueger ve arkadaşları (2000) da sosyal norm değişkenin girişimcilik eğilimi üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir katkısının olmadığı sonucuna varmışlardır. Son olarak Linan ve Chen (2009), de sosyal normun girişimcilik eğilimi üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığı sonucunu elde etmişlerdir.

"Girişimcilik eğitimi" araştırma modelimize öğrencilerin girişimcilik eğilimini etkileyen bir başka değişken olarak dahil edilmiştir. Elde edilen sonuçlar girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimini pozitif olarak etkileyen üçüncü faktör

olarak karşımıza çıkarmaktadır (β= 0.121; Sig= 0,015) .Girişimcilik eğitimine ilişkin β katsayısı, diğer değişkenlere göre daha düşük olsa da (sosyal norm hariç) girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimini etkilemedeki önemi yadsınamaz. Elde ettiğimiz sonuçlar literatürde bu konuda yapılan çalışmalarla benzerlik arz etmektedir. Girişimcilik eğitimi ile ilgili bazı çalışmalarda ise bir iş yaratmaya teşvik eden eğitim programlarına katılmanın, bir işi hayata geçirme isteğini önemli derecede arttırdığı belirtilmiştir (Sánchez-Escobedo vd., 2011). Souitaris ve arkadaşları (2007), Planlanmış Davranışlar Teorisi'ni kullandıkları çalışmalarında, girişimcilik eğitimi programlarının öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini arttırdığını bulmuşlardır. Karimi ve arkadaşları (2012), çalışmalarında üniversitelerin girişimcilik eğitimi programlarıyla öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini geliştirebileceklerini belirtmişlerdir. Fayolle ve arkadaşları (2006), ise girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu bulmuşlardır. Doğan (2015) ise çalışmasında girişimcilik eğitimiyle girişimcilik eğilimi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmiş, bu nedenle Türkiye'deki olası girişimcilik potansiyelinin geliştirilmesi için her şeyden önce kaliteli bir eğitim sisteminin verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bozkurt, Aslan ve Göral, (2011) çalışmalarında girişimcilik eğitimi alan üniversite öğrencilerinin girişimcilik dersi almayanlara göre daha fazla girişimcilik eğilimine sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır.

Son olarak, demografik analiz sonuçlarına bakıldığında: katılımcıların (öğrencilerin), cinsiyetleri, yaşadıkları bölgeler (köy-belde, il,ilçe), kardeş sayıları, akraba/arkadaş çevresinde girişimci olup olması durumu, 1.derece aile bireylerinde kendi işini kuran birinin olup olmaması durumu ve kariyer hedefleriyle girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak, katılımcıların anne ve babanın çalıştıkları alan, ve ailenin aylık geliriyle girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Bu sonuçlar girişimcinin bir birey olarak tanınmasına yardımcı olmakta ve onları daha etkin bir şekilde girişimciliğe yönlendirmede ve farkındalık oluşturmada önemli katkılar sağlayabilir.

Bu çalışma dar bir bölgede ve az sayıda üniversitenin (2 üniversitenin) işletme bölümü öğrencilerinin katılımıyla sınırlandırılmıştır. Araştırma sonuçlarının genellenebilirliğini arttırmak için benzer araştırmalar ülke çapındaki iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri üzerinde uygulanabilir. Öte yandan daha kapsamlı sonuçlara ulaşabilmek için araştırmanın iktisadi ve idari bilimler fakültelerinin yanı sıra

mühendislik ve mimarlık fakülteleri öğrencilerine de uygulanması önerilebilir. Ayrıca girişimcilik eğitimi alan ve almayan öğrenciler karşılaştırarak girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi daha ayrıntılı şekilde bir araştırılabilir. Buna ek olarak devlet ve vakıf üniversitelerinde okuyan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri de karşılaştırılabilir.

Araştırmamızın önemli unsurlarından olan girişimcilik eğitimiyle ilgili olarak, gerek çalışma sonuçlarımızdan gerekse literatürden elde ettiğimiz destekler ve sonuçlardan hareketle özellikle girişimcilik eğitiminin bugünü ve geleceği konusunda aşağıdaki hususlar vurgulanabilir:

Girişimcilik eğitimi, Avrupa Birliğinde olduğu gibi daha geniş bir yaklaşımla oluşturulmalıdır. Eğitimde farkındalık yaratmaya (bilinçlendirmeye) yönelik olan ek içeriklere de yer verilmelidir. Bu farkındalık eğitimi aynı derste bütünleştirilerek veya ayrı olarak da verilebilir. İngiltere'de 'Graduate Enterprise Programmme' veya Norveç'te 'Entrepreneur-Service' gibi üniversite dışından da teşvik edici programlara yer verilmelidir (Liñán, Rodriguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011).

Girişimcilik eğiliminin arttırılması için, girişimcilik eğitimine yönelik daha etkili teşvik ve politikaların tasarlanması gerekir (Robledo vd., 2015).
Girişimcilik eğitimi, girişimcilik ve kültürel farkındalığa ait yeteneklerin geliştirilmesinde merkezi konumda olmalıdır (Iqbal, Mehlem ve Kokash, 2012).

Farklı girişimcilik eğitimi dersleri (programları), öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini ve girişimciliğe olan tutumlarını da farklı olarak etkilemektedir. (Linan, 2004.https://www.researchgate.net/publication/235937886_Intention-Based_Models_of_Entrepreneurship_Education). Bu nedenle öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini arttırabilmek adına girişimcilik eğitimine yönelik müfredatın yenilenmesi ve zenginleştirilmesi önerilir.

Bu çalışma sonucunda elde edilen çıkarımlar;

*Algılanan davranışsal kontrol*ün öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini etkilemede en güçlü pozitif faktör olarak bulunması sonucu, öğrencilerin çoğunlukla kendilerini girişimci olmaya hazır hissettiklerini, yeni bir iş kurma yeterliliklerine ve girişimcilik için gerekli bilgi ve becerilere sahip olabildiklerini göstermektedir.

Öğrencilerin girişimcilik eğilimleri üzerinde pozitif etki yaratan *kişisel tutum*, öğrencilerin girişimciliği bir avantaj, cazip bir kariyer, iyi bir iş fırsatı, mutlu olunacak bir iş, koşullar sağlandığında kendi işini kurma arzusuna sahip olma durumunu

göstermektedir. Yani öğrencilerin girişimciliğe yönelik bu tutumlarının belirlenmesi, onların girişimcilik potansiyelinin anlaşılmasında yarar sağlayabilecektir.

Öğrencilerin kendi işlerini kurmaları konusunda aile, yakın arkadaş, bölüm/sınıf arkadaşlarının (*sosyal norm algılarının*) etkisinin olmaması sonucu, onların yakın çevrelerinden yani sosyal baskılardan etkilenmeden kendi kararlarını yerine getirebileceklerini gösterir.

Girişimcilik eğitimi açısından ise öğrencilerin aldıkları girişimcilik dersleri onların girişimcilik eğilimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Fakat bu etkiyi arttırmak adına iyileştirmeler yapılabilir. Örneğin, girişimcilik derslerinin müfredatlarının geliştirilmesi ve uygun eğitim programlarının hazırlanması, girişimcilik derslerinin ilkokul-ortaokul ders programlarında da yer verilmesi, hem üniversitelerde hem de diğer kurumlarda girişimciliği teşvik edici programların hazırlanması gibi. Bu etkenlerin, girişimcilik bilincinin oluşturulması, girişimcilik konusunda farkındalık kazanılması ve eğitimden istenilen faydanın sağlanması açısından önemli olabileceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak; bu çalışma üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemede davranışa yönelik tutumlarının, algıladıkları sosyal baskıların, davranışsal kontrollerinin ve girişimcilik eğitiminin etkisini göstermek adına önem taşır. Ayrıca bu çalışma, akademisyenlere ve araştırmacılara güncel bilgiler sağlamakla birlikte bireylerin girişimcilik konusunda farkındalık kazanmasına ve üniversitelerde girişimcilik eğitimine yönelik iyileştirmelerin yapılmasında da önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

AĞCA, V. ve Yörük, D. (2006). Bağımsız Girişimcilik ve İç Girişimcilik Arasındaki Farklar: Kavramsal Bir Çerçeve", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F.Dergisi, Cilt:8, Sayı: 2.*

AJZEN, I. (1987). Attitudes, traits, and actions: Dispositional prediction of behavior in social psychology, *Advances in Experimental Social Psychology, 20*, 1–63.

AJZEN, I., & Fishbein, M. (1977). "Attitude-Behavior Relations: A Theoretical Analysis and Review of Empirical Research", *Psychological Bulletin, Vol:84, No:5,* 888-918.

AJZEN, I. (1985). From Intentions to Actions: A Theory of Planned Behavior. In J. Kuhl&J. Beckmann(Eds).Action Control: From Cognition to Behavior, Part 1, Chapter 2, 11-39. *Heidelberg: Springer.*

AJZEN, I. (1991). The Theory of Planned Behavior, *Organizational Behavior Human Decision Processes,* 50, 179-211.

AKŞİT, G. (2003). *Farklı Kültürlerde Girişimcilik Niyeti ve Üniversite Öğrencilerine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

ALAYBEYOĞLU KÜÇÜK, K. (2014). *Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Davranışına Etkisi: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ALBERT, D., Aschenbrenner, M., & Schmalhofer, F. (1989), *Chapter 3: Cognitive Choice Process and Attitude-Behavior Relation*, 61-99.

ARMITAGE, C.J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the Theory of Planned Behaviour : A Meta-Analytic Review, *British Journal of Social Psychology, 40*, 471-499.

ARMSTRONG S.J., & Hird., A. (2009). Cognitive Style and Entrepreneurial Drive of New and Mature Business Owner-Managers, *Journal of Business Psychology 24*, 419–430.

ARSLAN, K. (2002). Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri, *Doğuş Üniversitesi Dergisi, 6*, 1-11.

AŞKIN, A., Nehir S. ve Vural, S. (2011) Tarihsel Süreçte Girişimcilik Kavramı ve Gelişimi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt:6, Sayı:2.*

AUTIO, E., Keely, R.H., Kolfsten, M., Parker, G.G.C., & Hay, M. (2001). Entreprenurial Intent Among Students in Scandinavia and in the USA, *Enterprise and Innovation Management Studies, Vol: 2, No: 2,* 145-160.

BAE, T.J., Qian S., Miao J., & Fiet, J. O. (2014). The Relationship Between Entreprenurship Education and Entreprenurial Intentions: A Meta-Analytic Review**,** *ET&P, 1042-2587 Baylor University, DOI: 10.1111/etap.12095.*

BAGHERI, A., & Lope Pihie, Z.A. (2014). The Factors Shaping Entrepreneurial Intentions, *Cambriedge Scholars Publishing.*

BAGHERI, AN., & Lope Pihie, Z.A. (2014). The Factors Influencing Students' Entreprenurial Intentions: The Critical Roles of Personal Attraction and Perceived Control over Behavior, *The International Journal of Management Science and Informational Technology(IJMSIT), Special Issue: ICIE*, 16-28.

BAGOZZI, R.P., Baumgartner, H., & Yi, Y., (1989). An Investigation into the Role of Intentions as Mediators of the Attitude-Behavior Relationship, *Journal of Economic Psychology 10 (North-Holland)*, 35-62.

BAGOZZI, R.P., Baumgartner, H., & Yi, Y., (1992). State vs. action orientation and the theory of reasoned action*, Journal of Consumer Research, Vol:18, No:4*, 505–518.

BALABAN, Ö., & Özdemir, Y., (2008). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İ.İ.B.F. Örneği, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt:32,* 133-148

BASU, A., & Virick, M., (2015), Assessing Entrepreneurial Intentions Amongst Students: A Comparative Study, *Peer-Reviewed Papers*, 79-86.

BAUMOL, W.J. (1990). Entrepreneurship: Productive, Unproductive, and Destructive, *The Journal of Political Economy, Vol: 98, No: 5*, 893-921.

BIRD, B., (1988). The Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention, *Academy of Management Review, Vol: 13, No: 3*, 442-453.

BOYD, N.G., & Vozikis, G.S., (1994). The influence of Self Efficacy on the Development of Entrepreneurial Intentions and Actions, *ETP Baylor University*, 63-77.

BOZKURT ÇETİNKAYA, Ö. (2014). Planlanmış Davranışlar Teorisi Çerçevesinde Öğrencilerin Girişimci Olma Niyetlerinin İncelenmesi, *Journal of Economic Research, Vol: 3, No: 1.*

BOZKURT ÇETİNKAYA, Ö., (2011). Dünya'da ve Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler, *Ankara: Detay.*

BOZKURT ÇETİNKAYA, Ö. ve Erdurur, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, (8:2).*

BOZKURT, Ö., Aslan, Z. ve Göral, M. (2011). Yüksek Öğretimde Verilen Girişimcilik Eğitiminin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimine Etkisi: Teknik Program ve Sosyal Program Karşılaştırmalı Bir Araştırma, İstanbul: *Uluslararası Yönetim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar, 2.cilt, Bölüm VIII,* 822-833.

BOZKURT ÇETİNKAYA Ö. ve Alparslan, A.M. (2013). Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler ile Girişimcilik Eğitimi: Girişimci ve Öğrenci Görüşleri, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 8(1).*

BOZKURT ÇETİNKAYA, Ö., Kalkan, A., Koyuncu, O. ve Alparslan, A.M. (2012). Türkiye'de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1/ Sayı:15*, 229-247.

BÖRÜ, D. (2006). *Girişimcilik Eğilimleri Marmara Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

BUSENITZ, L.W.; West III, G. P., Shepherd, D., Nelson, T., Chandler, G.N., & Zacharakis, A. (2003). Entrepreneurship Research in Emergence: Past Trends and Future Directions, *Journal of Management, 29(3),* 285-308.

BYGRAVE W. D., & HOFER, C. (1991). Theorizing About Entrepreneurship, *Entrepreneurship Theory and Practice* Winter, 13-14.

BYGRAVE, W. D. (1989). The Entrepreneurship Paradigm (I): A Philosophical Look at its Research Methodologies**,** *Entrepreneurship Theory and Practice, Vol:14 No: 1*, (7-26).

CAMPO, J.L.M. (2011). The Analysis of Self Efficacy on Entrepreneurial Intentions, Doctor of Philosophy (c) in Management and Business Administration, *Universidad Autónoma del Caribe Prospect. Vol:9, No:2*, 14-21.

CONSORTIUM for Entrepreneurship Education. (2008). Entrepreneurship Everywhere: The case for Entreprenurship Education, Columby, USA.

ÇAKIR, C. (2015). *The Moderating Role of Entrepreneurial Education Gender and Age on Relationship between Proactivity, Emotional Intellegence, and Entrepreneurial Orientation*, Yeditepe University Graduate Institude of Social Science, Degree of Master Program, İstanbul.

ÇELİK, A., İnce, M. ve Bozyiğit, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerini Etkileyen Ailesel Faktörleri Belirleyemeye Yönelik Bir Çalışma, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimle Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:3*, 113-124.

DAVIDSSON, P. (1995). Determinants of Entrepreneurial Intentions, *Jönköping International Business School (JIBS) S-551 11* Jönköping SWEDEN, RENT IX Workshop, Piacenza, Italy.

DIAZ-GARCIA, M.C. & JIMENEZ-MORENO, J. (2010). Entrepreneurial Intention: The Role of Gender, *International Entrepreneurship and Management Journal, 6 (3),* 261-283.

Do PAÇO, A., Ferreria, J.M., Raposo, M., Rodriges, R.G., & Dinis, A. (2015). Entrepreneurial Intentions: Is education enough? *International Entrepreneurship and Management Journal,* 11, 57-75.

DOĞAN, E. (2015). The effect of entreprenurship education on entrepreneurial Intentions of University Students in Turkey, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi, Sayı:23*, 79-93.

DOĞAN, N. (2013). *Türkiye'de Girişimcilik Eğilimi:Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma*, Doktora Tezi, İstanbul Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

DOUGLAS, E. & Shepherd, D. (2002). Self-employment as a Career Choice: Attitudes, Entrepreneurial Intentions, and Utility Maximization, *Entrepreneurial Theory and Practice 26(3),* 81-90.

DURUKAN, T. (2007). Dünden Bugüne Girişimcilik ve 21.yüzyılda Girişimciliğin Önemi, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, Cilt:1, Sayı:2*, 25-37.

ERCAN, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik, *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30(3),* 211-216.

ERTEN, S. (2002). Planlanmış Davranışlar Teorisi ile Uygulamalı Öğretim Metodu, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. Cilt: 19, Sayı: 2.*

FAYOLLE, A., & Gailly, B. (2004). Using the Theory of Planned Behaviour to Assess Entrepneurship teaching Programmes: A First Experimentation, *14th Annual IntEnt Conference, University of Napoli Federico II (Italy).*

FAYOLLE, A., Gailly, B., & Lassas-Clerc, N. (2006). Effect and Counter-Effect of Entreprenurship Education and Social Context on Student's Intentions, *Estudios de Economia Aplicada, Vol:24, No:2*, 509-523.

FERRIA, J.J., Raposo, M.L., Rodrigues, R.G., Dinis, A., & Paço, A. (2012). A Model of Entreprenerial Intention: An Application of The Psychological and Behavioral Approaches, *Journal of Small Business and Enterprise Development, Vol: 19, No: 3.*

FINI, R.; Grimaldi, R.; Marzocchi, G.L. & Sobrero, M. (2009). The Foundation of Entrepreneurial Intetion, *Summer Conference on Copenhagen Business School, JEL codes O32.*

FISHBEIN, M., & Ajzen, I. (1975). Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research. Reading, Mass. ; Don Mills, Ontario: Addison-Wesley Pub. Co.

GARBA, A.S., Kabir, S., & Nalado, A.M. (2014). An Assesment of Students' Entrepreneurial Intentions in Tertiary Institution: A Case of Kano State Polytechnic, Nigeria, *International Journal of Asian Social Science, 4(3),* 434-443.

GARTNER, W.B. (1988).Who is an Entrepreneur?, Is the Wrong Question?, *Amerikan Journal of Small Business, Vol:12, No:4* , 11-32.

GEM, (2001). Global Entrepreneurship Monitor Executive Report, *GEM*: Londra.

GORMAN,G., Hanlon, D., &King, W. (1997). Some Research Perspectives on Entreprenurship Education, Enterprise Education, and Education for Small Business Management A Ten Year Literature Review, *International Small Business Journal, Vol:15, No:5*, 56(22).

GÖZEK, S. (2006). *Girişimci Adayının Özellikleri, Girişimcilik Eğilimleri ve Girişimci Adayına Sağlanan Destekler,* Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, Kahraman Maraş.

GUERRERO, M., Rialp, J., & Urbano, D. (2008). The Impact of Desirability and Feasibility on Entrepreneurial Intentions: A Structual Equation Model, *Int. Entrep. Manag. J., 4*:35-50.

GURBUZ, G., Aykol, S. (2008). Enrepreneurial Intentons of Young Educated Public in Turkey, *Journal of Global Stratejic Management, 04,* 47-56.

GÜNEY, S. (2008). Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular, Üçüncü Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

GÜRBÜZ, S. ve Şahin, F. (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem- Analiz, Ankara: Seçkin Yayınları.

GÜRDOĞAN, N. (2010. Girişim ve Girişimcilik Kültürü, İstanbul: İgiad Yayınları,

GÜREŞ, E. (2014). Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: İspir Hamza Polat MYO Örneği, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, (9:1).*

HAJER, H., & Habib, A. (2013). Factors of Entrepreneurial Intentions of the Public Civil Servant : Empirical Evidence in the Case of Tunisia, *Into.J.Buss.Mgt.Eco.Res., Vol:4(1),* 673-687.

HAMIDI, D., Wennberg, K., Berglung, H. (2008). Creativity in Entrepreneurship Education, *Journal of Samll Business and Enterprise Development, Vol:15, No:2.*

HASBULLAH, N.,Mahajar, A.J., & Salleh, M.I. (2014). Extending the Theory of Planned Behavior: Evidence of the Arguments its Sufficiency, *International Journal of Humanities and Social Science, Vol:4, No:14,* 101-105.

HATTAB, W.H. (2014). Impact of Entrepreneur Education on Entrepreneur Intentions of University Students in Egypt, *The Journal of Entrepreneurship, Vol:23, No:1.*

HEINONEN, J. (2006). Action-based Activities in Teaching Corporate Entrepreneurship at University Level, *Journal of Asia Entrepreneurship and Sustainability, 11(2),* 1-26.

HISRICH, R., Langan-Fox, J.,& Grant, S. (2007). Entrepreneur Researh and Practice: A Call to Action for Psychology, *American Psychologoist, Vol:63, No:6,* 575-589.

HONIG, B. (2004). Entrepreneurship Education: Toward a Model of Contingency-Based Business Planning, *Academy of Management Learning and Education, Vol:3, No:3,* 258–273.

https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-642-69746-3_2

HULSINK, W., & Rauch, A. (2010). The Efffectiveness of Entrepreneurship Education: A Study on an Intentions- Based Models Towards Behavior, ICSB 2010 World Conference on Entrepreneurship: Bridging Global Boundaries, Cincinnati, OH, USA, 2010-06-24/2010-06-27.

IQBAL, A., Melhem, Y., & Kokash, H. (2012). Readiness of the University Students towards Entreprenuership in Saudi Private University, *An Exploratory Study, Europan Scientific Journal, Vol: 8, No: 15,* 109-131.

ISMAIL, M., Khalid, S.A., Othman, M., Jusoff, K., Abdul Rahman, N., Mohamed Kassim, K. and Shekh Zain, R. (2009). Entrepreneurial Intention among Malaysian Undergraduates, *International Journal of Business and Management, Vol:4, No:10*, 54-60.

IZQUERDO, E., & Buelens, M. (2008). Competing Models of Entrepreneurial Intentions: the Influence of Entreperneurial Self-Efficacy and Attitudes, *Presentado en Internationalizing Entrepreneurship Education and Training, IntEnt2008 Conference.*

İPÇİOĞLU, İ. ve Taşer, A. (2009). İşletme Bölümlerinde Verilen Eğitimin Girişimci Adayı Öğrenciler Üzerindeki Etkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2/ Sayı: 10*, 13-25.

İRMİŞ, A. ve Barutçu, E. (2012). Öğrencilerin Kendilerini Girişimci Bir Kişiliğe Sahip Görmelerini ve İş Kurma Niyetlerini Etkileyen Faktörler: Bir Alan Araştırması, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:2 , Sayı, 2.*

İŞCAN, Ö.F. ve Kaygın, E. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15 (2),* 443-462.

JAKOPEC, A., Krecar, M.I, & Susanj, Z. (2013). Predictors of Entrepreneurial Intentions of Students of Economics, *Studia Psychologica, 55, 4.*

KALKAN, A. (2011). Kişisel Tutum, Öznel Norm ve Algılanan Davranışsal Kontrolün Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cil:2, Sayı: 14.*

KARABULUT, A.T. (2009). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini ve Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 26, Sayı: 1.*

KARADENİZ, Y. (2010). Türkiye'de Girişimcilik Eğitimi, *Anahtar: MPM Yayınları,* 42-44.

KARIMI, S., Biemans, H.J.A., Lans, T., Mulder, M., & Chizari, M. (2012). The Impact of Entreprenurship Education on Students Entreprenruail Intentions and Opportunity Identification Perceptions, *Proceeding of 26th Annual RENT Conference*, Lyon, France.

KARIMI, S., Biemans, H.J.A., Lans, T., Mulder, M., & Chizari, M., (2012). The Role of Entrepreneurship Education in Developing Students' Entrepreneurial

Intentions, *Wageningen International Conference on Chain and Network Science*, Wagwningwn University, The Netherlands, 22.

KAUTONEN, T., Tornikoski, E.T., Kibler, E. (2009). Entreprenerial Intentions in The Third Age: The Impact of Perceived Age Norms, *Small Business Economics, 37, 219-234. DOI 10.1007/s11187-009-9238-y.*

KAUTONEN, T., Van Gelderen, M., & Tornikoski, E.T. (2013). Predicting Entrepreneurial Behavior: A Test of The Theory of Planned Behavior, *Applied Economics, 45*, 697-707.

KAUTONEN, T., Van Gelderen, M., & Fink, M. (2015). Robustness of the Theory of Planned Behavior in Predicting Entreprenerial Intentions and Actions, *ET&P, DOI:10.1111/etap.12056.*

KEAT, O.Y., Selvarajah, C., & Meyer, D. (2011). Inclination Towards Entrepreneurship Among University Students: An Emprical Stduy of Malaysian University Students, *International Journal of Business and Social Science, Vol: 2 No: 4* .

KELEŞ, H.N., Kıral Özkan, T., Doğaner, M., ve Altunoğlu, A.E. (2012). Önlisans Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, *International Journal of Economic and Administrative Studies, Year:5, Number: 9, ISSN 1307-9832.*

KHUONG, M.N. & Ann, N.H. (2016). The Factors of Affecting Entrepreneurial Intention of the Students of Vietnam National University- A Mediation Analysis of Perception toward Entrepreneurship, *Journal of Economics, Business and Management, Vol:4, No: 2.*

KILIÇ, R.,Keklik, B. ve Çalış, N. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İ.İ.B.F. İşletme Bölümü Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 17, Sayı:2*, 423-435.

KIRKWOOD, J. (2007). Igniting the Entrepreneurial Spirit: Is the Role Parents Play Gendered?, *Internetional Journal of Entrepreneurial Behavior and Research, 13(1)*, 39-59.

KOCAGÖZ, E. ve Dursun, Y. (2010). Algılanan Davranışsal Kontrol, Ajzen'in Teorisinde Nasıl Konumlanır? Alternatif Model Analizleri, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 12(19),* 139-152.

KOE, W.L., Sa'ari, J.R., Majid, I.A. ve Ismail, K. (2012). Determinants of Entrepreneurial Intention of Millennial Generation, *Procedia- Social and Behavioral Sciences, 40*, 197-208.

KOLVEREID, L. (1996b). Predictions of Employment Status Choice Intentions, *Entrepreneurship Theory and Practice, 21(1)*, 47-57.

KORKMAZ, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimini belirleye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi. Cilt: 14, Sayı: 2.*

KRUEGER, N. F., & Brazeal, D, (1994). Entrepreneurial Potential and Potential Entrepreneurs, *Entrepreneurship Theory and Practice, Vol:18, No: 3*, 91-104.

KRUEGER, N.F., & Carsrud, A.L. (1993). Entrepreneurial Intentions: Applying Theory of Planned Behavior, *Entrepreneurship and Regional Development, 5*, 315-330.

KRUEGER, N.F.,Reilly, M.D., & Carsrud, A.L. (2000). Competing Models of Entrepreneurial Intentions, *Journal of Business Venturing, 15, 5/6*, 411-432.

KURATKO, F.D., & Hodgetts, R.M. (1995). *Entrepreneurship: A Contemporary Approach*, USA: The Dryden Press.

LEE, S.M., Chang, D., & Lim, S. (2005). Impact of entrepreneurship education: a comparative study of the US and Korea, *The International Entrepreneurship and Management Journal, Vol. 1*, 27-43.

LINAN, F., & Chen, Y. (2006). Testing the Entrepreneurial Intention Model on a Two-Country Sample, *Document de Treball, num.06/7*

LINAN, F., & Chen, Y. (2009). Development and Cross-Cultural Application of a Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions, *ET&P, Baylor University, 1042-2587.*

LINAN, F., & Rodriguez, J.C. (2004). Entrepreneurial Attitues of Andalusian University Students, *44. ERSA Conference Porto (Portugal).*

LINAN, F., & Santos, F.J. (2007). Does Social Capital Effect Entrepreneurial Intentions?, *International Atlantic Economic Societ, 13*, 443-453.

LINAN, F., Rodriguz-Cohard, J.C., & Rueda-Cantuche, J.M. (2011). Factors Affecting Entrepreneurial Intention Levels: A Role of Education., *International Entrepreneurship Management Journal, 7*, 195-218.

LINAN, F., Urbano, D., & Guerrero, M. (2011). Regional Variations in Entrepreneurial Cognitions: Start-up Intentions of University Students in Spain, *Entrepreneurship & Regional Development, 23(3-4)*, 187-215.

LORZ, M., (2011). The Impact of Entreprenurship Education on Entreprenurial Intention, Germany: Dissertation of the University of St. Gallen,

MARANGOZ, M., Kaya, F. ve Bakan, H. (2014). Eğitim Alanı Girişimcilik Niyetini Nasıl Etkilemektedir? Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir İnceleme, *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:3, Sayı:1.*

MOORE, T.W., (2003). Applying Cognitive Processes to Franchisees: The Use of Entrepreneurial Measures to Study Franchisee Response to Constraints, Doctorate Dissertation, University of Cincinati, 1-210.

MORIANO, J.A., Gorgievski, M., Laguna, M., Stephan, U., & Zarafshani, K. (2011). A Cross-Cultural Approach to Understanding Entrepreneurial Intention, *Journal of Career Development*, DOI: 10.1177/0894845310384481.

MÜFTÜOĞLU, T. (2000). Kobi ve Girişimcilik, *KOSGEB Sanayicinin Sesi*, *Sayı:1*, 10-11.

NUNNALLY, J.C. (1978). *Psychometric Theory* (2. Edition). New York: McGraw-Hill.

OBSCHONKA, M., Silbereisen, R.K., & Schmitt-Rodermund, E. (2010) Entrepreneurial Intention a Develpomental Outcome, *Journal of Vocational Behavior*, *77*, 63-72.

ODABAŞI, Y. (2005), Değişim ve Dönüşümün Aracı Olarak Girişimci Üniversite, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi,* 88-94

ONAY, M. ve Çavuşoğlu, S. (2010). İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Etkileyen Faktörler: İç Girişimcilik, *Yönetim ve Ekonomi, Cilt: 17, Sayı: 1.*

OOSTERBEEG, H., Praag, M., & Ijseelstein, A. (2010). The Impact of Entreprenurship Education on Entrepreneurship Skills and Motivation, *Europen Economic Review*, *54*, 442-454.

ÖREN, K. ve Biçkes, M. (2011). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri (Nevşehir'deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan Bir Araştırma), *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 16, Sayı: 3*, 67-86.

ÖZDEN, K., Temurlenk, M.S. ve Başar, S. (2008). Girişimcilik Eğilimi: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi ve Erzurum Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, *Review of Social, Economic &Business Studies, Vol:11/12*, 1-20, 14 Charts.

PATIR, S. ve Karahan M. (2010). Girişimcilik Eğitimi ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması, *İşletme ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı:2*, 27-44.

PATIR, S. (2009). Faktör Analizi ile Öğretim Üyesi Değerleme Değerleme Çalışması, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:23, Sayı: 4.*

PENG, Z., Lu, G., & Kang, H. (2012). Entrepreneurial Intentions and Its Influencing Factors: A Survey of the University Students in Xİ'an China, *Scientific Research, Creative Education, Vol: 3*, 95-100.

PIHIE, Z.A.L., & Bagheri, A. (2013). Self-Efficacy and Entreprenurial Intention: The Mediation Effect of Self-Regulation, *Vocations and Learning, Vol:6, Issue: 3,* 385-401.

PIPEROPOULOS, P., & Dimov, D. (2015). Burst Bubbles or Build Steam? Entrepreneurship Education, Entrepreneurial Efficacy, and Entrepreneurial Intentions, *Journal of Small Business Management, 53(4),* 970-985.

PİLAVCI, D. (2007). Bilgi Çağında Değişen Kariyer Anlayışı ve Üniversite Öğrencilerinin Kariyer Tercihlerini Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

RAAJ, G.V., & Shri, M. (2015). Impact of Gender on Entrepreneurial Intention & Motivation Among MBA Students, *Sona Global Management Review, Vol:9, No:4.*

RAHMAN, H., & Day, J. (2014). Involving the Entreprenurial Role Model : A Possible Development of Entreprenurship Education, *Journal of Entreprenurship Education, Vol:17, No:2.*

RAPOSO, M., & Do Paço, A. (2011). Entrepreneurship Education: Relationship between Education and Entrepreneurial Activity, *Psicothema, Vol: 23, No: 3,* 453-457.

RAUCH, A.J., & Hulsink, W. (2015) Putting Entrepreneurship Education Where the Intention to Act Lies. An Investigation into the Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Behaviour, *Academy of Management Learning & Education Vol: 14, No: 2,* 187-204.

RIMAL, R.N., & Real, K. (2003). Understanding the Influence of Percevied Norms on Behaviors, *Communication Theory, 13,* 184-203.

ROBINSON, P.B., Stimpson, D.V., Huefner, J.C., & Hunt, H.K. (1991). An attitude approach to the prediction of entrepreneurship. *Entrepreneurship Theory & Practice, Summer, 15(4),* 13 – 30.

ROBLEDO J.L.R., Aran, M.V., Martin-Sanchez, V., & Molina M.A.R. (2015). The Moderating Role of Gender on Entrepreneurial Intentions: A TPB Perspective, *Intangible Capital, 11(1),* 92-117.

SÁNCHEZ, J.C., & Hernández-Sánchez, B.R. (2014). Gender, Personel Traits, Entrepreneurial Intentions, *Business and Manangement Research, Vol: 3, No:1.*

SÁNCHEZ, J.C. (2013). The Impact of an Entreprenurship Education Program on Entreprenurial Competencies and Intention, *Journal of Small Business Management, 51/3,* 447-465.

SANCHEZ-ESCOBEDO, M.C., Diaz-Casero, J.C., Hernandez-Mogollon, R., Postigo-Jimenez, M.V. (2011). Perceptions and Attitues Towards Entrepreneurship: An Analysis of gender among of University Students, *International Entrepreneurship and Management Journal, 7,* 443-463.

SANTOS, F.J., & Linan, F. (2007). Measuring Entrepreneurial Quality in Southern Europe, *International Entreprenurship and Management Journal, Vol:3, No: 1,* pp:87-107.

SCHMITT-RODERMUND, E. (2004). Pathways to Successful Entrepreneurship: Parenting, Personality, Early Entrepreneurial Competence, and Interest, *Journal of Vocational Behavior, 65,* 498-518.

SEÇKİN HALAÇ, D. ve Bulut, Ç. (2012). Entrepreneurial Education at Universities: A Conceptual Framework, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, (7:1).*

SEZER, C. (2013). Kariyer Olarak Girişimcilik ve Girişimcilik Niyetini Etkileyen Faktörlerin İçerik Analizi İle İncelenmesi, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:2, Sayı:2.*

SHANE, S., & Venkataraman, S. (2000). The Promise of Entrepreneurship As a Field of Research, *Academy of Management Review, Vol:25 , No: 1,* 217-226.

SHOOK, C.L., & Bratianu, C. (2010). Entrepreneurail Intent in a Transactional Economy An Application of the Theory of Planned Behavior to Romanian Students, *International Entrepreneurship Management Journal, 6,* 231-347.

SOUITARIS V., Zerbinati, S., Al-Laham, A. (2007). Do Entrepreneurship Programs Raise Entrepreneurial Intention of Science and Engineering Students? The Effect of Learning, Inspiration, and Resources, *Journal of Business Venturing 22*, 566-591.

ŞEŞEN, H. ve Basım, N. (2012). Demografik Faktörler ve Kişiliğin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Üniversite Öğrencileri üzerinde Bir Araştırma, *Ege Akademik Bakış Dergisi, Cilt: 12, Özel Sayı*, 21-28.

TİFTİK, H. ve Zincirkıran, M. (2014), A Survey of Entrepreneurial Tendencies Candidate Young Entrepreneurs: Foundation University Sample, *Journal of Management Research, Vol:6 , No:2.*

TİMUROĞLU, M.K. ve Çakır, S. (2014). Girişimcilerin Yeni Bir Girişim Yapma Niyetlerinin Risk Alma Eğilimi ile İlişkisi, *Journal of Economics and Administrative Sciences, Vol:16 , Issue:2.*

TOP, S. ve Sevencan, M. (2006). Girişimcilik Niyet Modelleri ve Kültürel Kimliğin Etkileri, *KÖK Araştırmalar Journal, V.VIII., No: 2* , 117-135.

TUBBS, M.E., & Ekeberg, S. E. (1991). The Role of Intention in Work Motivation: Implication for Goal- Setting Theory and Research, *Academy of Management Review, Vol: 16, No:1*, 180-199.

TUSIAD, (2003). Türkiye'de Girişimcilik, *TUSIAD Basın Bülteni*, TS/BAS/03-018.

ULUCAN, S. (2015). *Girişimcilik Eğiliminin ve Girişimcilik Eğilimini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Ortaöğretimde Lise 3. ve 4. Sınıf Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ULUYOL, O. (2013). Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Örneği, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Yıl: 6, Sayı: 15.*

VAN GELDEREN, M.; Brand, M.; Van Praag, M.; Bodewes, W.; Poutsma, E.& Van Gils, A. (2008). Explaining Entrepreneurial Intentions by means of the Theory of Planned Behavior, *Career Development Interneational, Vol:13, No: 6*, 538-559.

VON GRAEVENITZ, G.,Harhoff, D., & Weber, R. (2010). The Effects of Entrepreneurship Education, *Journal of Economic Behavior and Organization, Elsevier, 76(1),* 90.

WANG, C.K., & Wong, P. (2004). Entrepreneurial Interest of University Students in Singapore, *Elsevier, Technovation (24),* 163-172.

WICKER, A.V. (1969). Attitudes Versus Action: The Relationship of Verbal and Overt Behavioral Responses to Attitutes Objects, *Journal of Social Issues, 25*, 41-78.

XIAO, J.J., & Wu, J. (2008). Completing Debt Management Plans in Credit Counseling: An Application of the Theory of Planned Behavior, *Journal of Financial Counseling and Planning, 19 (2).*

YANG, J. (2013). The Theory of Planned Behavior of Prediction Entrepreneurial Intentions among Chinese Undergraduates, *Social Behavior and Personality, 41(3),* 367-376.

YILDIZ, S. (2007). *Girişimcilik Yüksek Lisans Projesi*, Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahraman Maraş.

YUMUK, G. (2013). Turizm Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğitimlerinin Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi, *Trakya Üniversitesi İ.İ.B.F. E-Dergi, Cilt:2, Sayı:2,* 96-120.

YUSOF, M., Sandhu, M.S., & Jain, K.K. (2007). Relationship between Psychological Characteristics and Entrepreneurial Inclination: A Case Study of Students at University Tun Abdul Razak (UNITAR), *Journal of Asia Entrepreneurship and Sustainability, Vol:3, No: 2.*

ZAIN, Z.M., Akram, A.M., & Ghani, E.K. (2010). Entrepreneurial Intention Among Malaysian Business Students, *Canadian Social Science, Vol: 6, No:3*, 34-44.

ZHAO, H, Seibert, S.E. & Lumpkin, G.T. (2010). The Relationship of Personality to Entrepreneurial Intentions and Performance: A Meta-Analytic Review, *Journal of Management 36.2,* 381-404.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı Girişimcilik Kavramı ve Türkiye de Girişimcilik.*GirişimcilikRaporu*. http://www.oka.org.tr/Documents/GirisimcilikRaporu.pdf. Erişim tarihi: 01.10.2015

T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2013). Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018. http://tarim.kalkinma.gov.tr/wp-content/uploads/2014/12/Onuncu_Kalkinma_Plani.pdf. Erişim tarihi: 10.10.2015.

Öztürk, S. ve Özyakışır, D., Mevzuat dergisi, (Yıl: 8, Sayı: 94, 2005, Ekim) http://www.mevzuatdergisi.com/2005/10a/01.htm. Erişim Tarihi. 11.10.2015.

Türkiye'de Girişimciliğin En Önemli Faktörü Aile Desteği. (2014, Mart). Girişim Haber. http://www.girisimhaber.com/post/2014/03/11/Turkiyede-Girisimciligin-En-Onemli-Faktoru-Aile-Destegi.aspx. Erişim tarihi: 9.11.2015.

Bükey, G., Kuzgunkaya, E., ve Meriç, N.,. (2012, Mart) http://www.slideshare.net/trillianastra/nedenli-eylem-teorisi. Erişim Tarihi: 08.03.2016.

University of Twente, Theory Cluster, (2002). https://www.utwente.nl/cw/theorieenoverzicht/Theory%20Clusters/Health%20Communication/theory_planned_behavior/. Erişim tarihi. 16.03.2016.

Dr Mumtaz Begam Bt Abdul Kadir, Pn Munirah Bt Salim, Pn Halimahton Bt Kamarudin, *Factors Affecting Entrepreneurial Intentions Among Mara Prosfessional College Students.* s.19-39. . http://www.mara.gov.my/c/document_library/get_file?uuid=1876d764-710a-4228-909b-bf12053486b0&groupId=10157. Erişim tarihi. 23.12.2015.

Yurdugül, H., *Faktör Analizine KMO ve Bartlett Testleri Neyi Ölçer.* http://yunus.hacettepe.edu.tr/~yurdugul/3/indir/Kuresellik.pdf. Erişim tarihi: 04.05.2016.

Birbiriyle İlişkili olan İki Değişkenden Birisindeki Değişime Göre Diğerinin Alacağı Değeri Yordama (Kestirme). http://acan.home.uludag.edu.tr/ISTATISTIK/18.pdf. (9. Bölüm, s.264-272). Erişim tarihi.09.05.2016

Linan, F. (2004). https://www.researchgate.net/publication/235937886_Intention-Based_Models_of_Entrepreneurship_Education. Erişim tarihi: 27.03.2016

TR72 2014-2023 Girişimcilik Bölge Planı taslağı, Erişim tarihi: 05.08.2015, *Girişimcilik* taslak http://oran.org.tr/TR72_Taslak%20B%C3%B6lge_Plani%202014-2023/icindekiler/4.5%20Giri%C5%9Fimcilik.pdf.

EKLER

EK 1) *Toplam Açıklanan Varyans Tablosu*

Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Faktör Yükleri			Dönüştürülmüş Faktör Yükleri		
	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %	Toplam	Varyans %	Kümülatif %
1	9,352	38,967	38,967	9,352	38,967	38,967	4,798	19,990	19,990
2	2,222	9,258	48,225	2,222	9,258	48,225	3,404	14,183	34,172
3	2,176	9,065	57,289	2,176	9,065	57,289	3,183	13,261	47,433
4	1,482	6,175	63,464	1,482	6,175	63,464	3,062	12,757	60,191
5	1,331	5,546	69,011	1,331	5,546	69,011	2,117	8,820	69,011
6	,931	3,881	72,892						
7	,678	2,827	75,719						

Faktör Çıkarma Yöntemi: Temel Bileşen Analizi

EK 2) *Anket Çalışması*

Değerli Arkadaşlar,

Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı'nda Doç.Dr. Mehmet Turan'ın danışmanlığında yürütülen bu araştırma, üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimini belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi ve Girişimcilik Eğitimi'nin rolünü belirlemek adına yapılmaktadır. Bu amaçla hazırlanmış olan anket formunda sizden istenen, soruları kendi fikrinizi ve yaklaşımınızı dikkate alarak doldurmanızdır. Sonuçları bilimsel literatürde yer alacak olan özgün nitelikli bu çalışmaya ilişkin verilerin kullanımında kimliğinizin kesinlikle gizli tutulacağını önemle hatırlatmak isteriz.

İlginize teşekkür ederiz.

Danışman : Doç.Dr. Mehmet Turan

Araştırmacı : Ece Ekici

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yönetim ve Organizasyon Yüksek Lisans Programı

Lütfen aşağıdaki soruları cevaplandırırken ilgili yerlere " x " işaretini koyunuz ya da boşlukları doldurunuz.

A.DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER

1.Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

2.İkametgahınızın bulunduğu yer: Köy - Belde ( )
İlçe ( )
İl ( )

3.Kaç Kardeşsiniz: Ailenin tek çocuğuyum ( ) 1 kardeşiz ( )
2 kardeşiz ( ) 3 kardeşiz ( )
4 kardeşiz ( ) 4 + kardeşiz ( )

Lütfen aşağıdaki soruları anne ve babanız için ayrı ayrı doldurunuz.

4. Anne çalıştığı alan		5. Baba çalıştığı alan	
Kamu sektörü	( )	Kamu sektörü	( )
Özel sektör	( )	Özel sektör	( )
Kendi işini yapıyor	( )	Kendi işini yapıyor	( )
Ev hanımı	( )	Çalışmıyor	( )
Diğer:…….	( )	Diğer…….	( )

6. Ailenizin aylık geliri nedir (TL) ?

1000 TL den az	( )	2501- 3000	( )
1000 - 1500	( )	3001- 3500	( )
1501 - 2000	( )	3501- 4000	( )
2001 - 2500	( )	4000+	( )

7.Akraba ve/veya arkadaş çevrenizde girişimci olan var mı ? Evet ( ) Hayır ( )

8.1.derecede aile bireyleriniz arasında kendi işini kuran var mı? Evet ( ) Hayır ( )

9.Mezun olduktan sonraki kariyer hedefi olarak ne yapmayı düşünüyorsunuz?

(Yalnızca 1 seçenek işaretleyiniz.)

-Kendi işimi kurmak	( )	-Özel sektörde çalışmak	( )
-Kamu kurumunda çalışmak	( )	-Üniversitede akademisyen olmak	( )

-Diğer (lütfen yazınız) …… ( )

B.PLANLANMIŞ DAVRANIŞLAR TEORİSİNDE GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

a.Girişimciliğe ilişkin "kişisel tutumlar" (Personal Attitude)

Aşağıda yer alan ifadelere katılma derecenizi belirtiniz.

1	2	3	4	5
Kesinlikle katılmıyorum	**Katılmıyorum**	**Ne katılıyorum ne de katılmıyorum**	**Katılıyorum**	**Kesinlikle katılıyorum**

	1	2	3	4	5
10.Benim için girişimci olmanın avantajları dez-avantajlarından fazladır.	( )	( )	( )	( )	( )
11.Girişimci olarak kariyer yapmak bana cazip gelmektedir.	( )	( )	( )	( )	( )
12.Uygun fırsatları yakaladığımda ve gerekli kaynaklara sahip olduğumda kendi işimi kurmak isterim.	( )	( )	( )	( )	( )
13.Girişimci olmak beni mutlu ederdi.	( )	( )	( )	( )	( )
14.Karşıma çıkacak olan iş fırsatları arasında en çok girişimci olmayı tercih ederdim.	( )	( )	( )	( )	( )

b.Sosyal Değerler (Subjective Norms)

Eğer kendi işinizi kurmaya karar verseydiniz yakın çevrenizdeki insanlar bu kararınızı ne derecede onaylardı.

1	2	3	4	5
Kesinlikle onaylamazdı	**Onaylamazdı**	**Ne onaylardı ne de onaylamazdı**	**Onaylardı**	**Kesinlikle onaylardı**

	1	2	3	4	5
15.Aileniz	( )	( )	( )	( )	( )
16.Yakın arkadaşlarınız	( )	( )	( )	( )	( )
17.Sınıfınızdaki (bölümünüzdeki) arkadaşlarınız	( )	( )	( )	( )	( )

c. Girişimciliğe Yatkınlık Durumu (Algılanan Davranışsal Kontrol)

Aşağıdaki sorular girişimciliğe olan yatkınlığınızı ölçmek için sorulmaktadır. İfadelere ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1	2	3	4	5
Kesinlikle katılmıyorum	**Katılmıyorum**	**Ne katılıyorum ne de katılmıyorum**	**Katılıyorum**	**Kesinlikle katılıyorum**

	1	2	3	4	5
18.Bir işi kurmak ve onu çalıştırmak benim için kolaydır.	( )	( )	( )	( )	( )
	1	**2**	**3**	**4**	**5**
19.Kendi işimi kurma konusunda gerekli hazırlıklara (donanıma) sahibim.	( )	( )	( )	( )	( )
20. Yeni bir iş kurmada uygulamaya dair gerekli bilgilere sahibim.	( )	( )	( )	( )	( )
21. Bir iş fikrini girişimcilik projesine dönüştürebilecek bilgi ve beceriye sahibim.	( )	( )	( )	( )	( )
22. Eğer yeni bir iş kurmayı deneseydim büyük olasılıkla başarılı olurdum.	( )	( )	( )	( )	( )

C.GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

23.Girişimci olmayı ciddi şekilde düşündünüz mü? Evet ( ) Hayır ( )

Aşağıdaki sorular girişimcilik eğiliminizi ölçmek için hazırlanmıştır. İfadelere ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1	2	3	4	5
Kesinlikle katılmıyorum	**Katılmıyorum**	**Ne katılıyorum ne de katılmıyorum**	**Katılıyorum**	**Kesinlikle katılıyorum**

	1	2	3	4	5
24.Girişimci olmak için her şeyi yapmaya hazırım.	( )	( )	( )	( )	( )
25.Temel kariyer hedefim girişimci olmaktır.	( )	( )	( )	( )	( )
26.Kendi işimi kurmak ve işletmek için elimden gelen her şeyi yapacağım.	( )	( )	( )	( )	( )
27.Gelecekte kendi işimi kurma konusunda kararlıyım.	( )	( )	( )	( )	( )
28.Bir işletme kurmayı ciddi şekilde düşünüyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
29.Bir gün kendi işimi kurmaya gerçekten niyetliyim.	( )	( )	( )	( )	( )

D.GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

30.Girişimcilik eğitimi konusunda herhangi bir ders/ kurs aldınız mı? Evet ( )
Hayır ( )

31.Eğer evetse;

Dersin adı nedir? (Lütfen belirtiniz) …….

.Aşağıdaki sorular girişimcilik eğitimini almanızın size ne derecede katkı sağladığını ölçmek için sorulmuştur. İfadelere ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

1	2	3	4	5
Kesinlikle katılmıyorum	**Katılıyorum**	**Ne katılıyorum ne de katılmıyorum**	**Katılıyorum**	**Kesinlikle katılmıyorum**

	1	2	3	4	5
32.Girişimcilikle ilgili bilgilerimin artmasına:	( )	( )	( )	( )	( )
33.Girişimci profilini (girişimcinin özelliklerini) tanımamda:	( )	( )	( )	( )	( )
34.Girişimci olma tercihimin oluşmasına:	( )	( )	( )	( )	( )
35.Girişimci olmak için gerekli becerilerimin gelişmesine:	( )	( )	( )	( )	( )
36.Girişimci olma eğilimimin artmasına:	( )	( )	( )	( )	( )

.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı **:** Ece
Soyadı **:** Ekici
Doğum tarihi **:** 13 Temmuz 1990
Doğum yeri **:** Seyhan/ADANA

ÖĞRENİM DURUMU

2013-2016 Yüksek Lisans, Çukurova üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı
2008-2013 Lisans, Çukurova Üniversitesi İ.İ.B.F İşletme Bölümü
2004-2008 Lise, Adana Erkek Lisesi (Yabancı Dil Ağırlıklı)